

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Filozofická fakulta
Katedra historie

Bakalářská práce

Dominik Vondrák

Ženské toaletní soupravy z doby římské a stěhování národů ve středoevropském barbariku

Olomouc 2017

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Zeman, Ph.D.

Jméno a příjmení autora: Dominik Vondrák
Název bakalářské práce: Ženské toaletní soupravy z doby římské a stěhování národů ve středoevropském barbariku
Název práce v angličtině: Women's toilets kits from Roman and Migration period in Central – Europe Barbaricum
Vedoucí diplomové práce: Mgr. Tomáš Zeman, Ph.D.
Rok obhajoby: 2017

Anotace

Práce vyhodnocuje nálezy ženských toaletních souprav z doby římské a stěhování národů v rámci středoevropského barbarika. Jedná se především o parohové hřebeny, bronzové či železné pinzety, ušní lžičky, kovová zrcátka, kulmu, vějíř, zubní párátka, škrabátka. Hlavní důraz v práci byl kladen na vyhodnocení parohových hřebenů.

Annotation

The work evaluation and assessing finding of women's toiletry kits form the Roman and Migration period in the Central – Europe Barbaricum. Here belongs mainly antler combs, bronze or iron tweezers, ear spoons and metal mirrors, curling iron, fan, toothpick, scratcher. The main focus of the work was put on evaluating of antler combs.

Klíčová slova

Toaletní souprava, parohový hřeben, pouzdro, archeologie, pinzeta, ušní lžička, zrcátko, zubní párátka, kulma, vějíř, škrabátka, doba římská, doba stěhování národů, středoevropské barbarikum.

Keywords

Toilets kits, antler comb, case, archaeology, tweezer, ear spoon, mirror, toothpick, curling iron, fan, scratcher, Roman Age, Migration period, Central – Europe Barbaricum.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a využil jsem výhradně zdrojů, které jsou uvedeny v seznamu literatury.

V Olomouci, dne 4. května 2017.

vlastnoruční podpis autora

Poděkování

Na tomto místě musím poděkovat Mgr. Tomáši Zemanovi, Ph.D., vedoucímu mé práce za věcné rady a zpřístupnění hůře dostupné literatury. Chtěl bych poděkovat celé své rodině a mým nejbližším, za jejich podporu a vlídná slova.

Obsah

Úvod.....	7
1. Stav poznání toaletních souprav a jejich dílčích částí.....	8
2. Definice toaletních souprav a jejich dílčích částí.....	13
3. Typologie parohových hřebenů.....	16
3.1. Jednostranné hřebeny.....	16
3.1.1. Typ Thomas C - Jednodílné hřebeny s prolamovanou rukojetí.....	16
3.1.2. Typ Thomas A – Jednodílné jednovrstvé hřebeny.....	18
3.1.3. Typ Thomas B – Vícedílné jednovrstvé hřebeny.....	21
3.1.4. Typ Thomas D – Jednodílné hřebeny s obloukovitým držadlem.....	23
3.1.5. Typ Thomas I – Trojvrstvé hřebeny s polokruhovitou rukojetí.....	24
3.1.6. Typ Thomas I/C – Trojvrstvý hřeben s polokruhovitou prolamovanou rukojetí....	28
3.1.7. Typ Thomas II – Trojvrstvé hřebeny s trojúhelníkovitou rukojetí.....	29
3.1.8. Typ Thomas III – Trojvrstvé hřebeny s jazykovitě vytáhnutou či omegovitou rukojetí.....	32
3.1.9. Hřebeny s táhlým obloukovitým držadlem.....	35
3.2. Oboustranné hřebeny.....	39
4. Pouzdra na hřebeny.....	43
5. Pinzety.....	45
6. Ušní lžičky.....	49
7. Zrcátka.....	52
8. Kulma/vějíř.....	56
9. Škrabátka na nehty.....	58
10. Zubní párátka.....	59
11. Špachtle (spathomela).....	60
12. Vyhodnocení ženských toaletních souprav z doby římské a stěhování národů na území středoevropského barbarika.....	61
12.1. Typy parohových hřebenů z doby římské.....	61
12.2. Typy parohových hřebenů z doby stěhování národů.....	61
12.3. Parohové hřebeny a jejich výskyt v archeologických kontextech.....	63
12.4. Vyhodnocení nálezů hřebenů dle antropologického materiálu.....	65
12.5. Pinzety.....	66
12.6. Ušní lžičky.....	69

12.7. Zrcátka.....	70
13. Srovnání obsahů hrobů podle antropologického materiálu.....	73
13.1. Doba římská.....	73
13.2. Doba stěhování národů.....	73
Závěr.....	75
Summary.....	80
Seznam použité literatury v textu a v katalogu.....	85
Seznam zkratk	104
Soupis lokalit.....	106
Mapy.....	116
Obrazové tabulky.....	123
Katalog na CD v elektronické podobě	

Úvod

Tato bakalářská diplomová práce se zabývá nálezy ženských toaletních souprav z doby římské a stěhování národů na území středoevropského barbarika. Jedná se tedy o území Čech a Moravy, jihozápadního Slovenska, a Dolního Rakouska. Máme na mysli ty nálezy, které řadíme jako součásti ženských toaletních souprav. Nejedná se o komplexní soupis předmětů. Katalog je vyhotoven na základě seznamu literatury, který je uveden níže. Z katalogu nálezů se bude odvíjet analýza poznání nálezových kontextů, ve kterých se tyto předměty vyskytují. Jedná se o hroby či sídliště. V rámci nálezů hřebenů z hrobů budeme zkoumat antropologický původ materiálu, tedy jestli se hřebeny častěji vyskytují v ženských hrobech či u nedospělých jedinců. V případě sídlišť nás bude zajímat, jestli se hřebeny častěji nacházejí v sídlištních jámách či spíše chatách.

Do toaletních souprav řadíme především parohové hřebeny, bronzové či železné pinzety, ušní lžičky, kovová zrcátka, škrabátka na nehty, zubní párátka, kulmu/vějíř a špachtle. Typologie hřebenů je zpracována za pomoci studií S. Thomasové (Thomas 1960) a T. Zemana (2001). Chronologie je zpracována podle E. Droberjara (2008). Další typ předmětu, který řadíme do toaletních souprav a budeme se jím v této práci zabývat, jsou pinzety. Jedná se o pinzety, které mohou být vyrobeny z bronzových či železných plechů, ale jsou i případy, kdy jsou vyrobeny ze stříbra. Následně se zaměříme na ušní lžičky neboli sondy, které se používaly k čištění uší. Vyrobeny jsou nejčastěji z bronzu. Nakonec bude řeč o kovových zrcátkách, která nejsou tak častá, dalo by se říci, že se nacházejí vzácně. Pro typologii pinzet, ušních lžiček a kovových zrcátek bude použita práce E. Rihové (1986). V práci se také zaměříme na škrabátka na nehty, zubní párátka a kulmu/vějíř.

Všechny tyto nástroje se používaly k toaletním potřebám a především se s nimi dosahovalo žádoucího lidského vzhledu.

Práce je členěna na samostatný text, který je doprovázen tabulkami a grafy, na závěr jsou řazeny mapy a obrazové tabulky. Katalog je přiložen na CD v elektronické podobě.

1. Stav poznání toaletních souprav a jejich dílčích částí

Pro území středoevropského barbarika nejsou toaletní soupravy, jako samostatný subjekt bádání, vůbec zpracovány. Avšak podíváme-li se na jednotlivé země z tohoto území, můžeme nalézt dílčí práce, které se kromě jiného zaměřují i na toaletní soupravy. Především tedy na jednotlivé typy nálezů, které řadíme do součástí toaletních souprav. Pro oblast Čech a Moravy jde především o zaměření se na parohové hřebeny. Co se týče pinzet, nenajdeme na tomto území žádnou práci, která by se jimi souborně zabývala. I když výskyt železných a bronzových pinzet není velký, je jistě důležitý. V oblasti Dolního Rakouska se k parohovým hřebenům připojují bronzové a železné pinzety, neboť zde v rámci provinciálního území velice narůstá jejich výskyt, což potvrzují i nálezy bronzových ušních lžiček a kovových zrcátek. Je logické, ba přímo žádoucí, že při takovém velkém výskytu artefaktů vznikly odborné studie zabývající se toaletními soupravami z tohoto území. V rámci jihozápadního Slovenska máme podobnou situaci v počtu a typech nálezů, s odbornými studii je to horší. Většinou se toaletním soupravám nevěnuje taková pozornost a jsou, jak je zvykem, pouze součástí soubornějších prací.

Jako vůbec první z prací, které se zabývají toaletními soupravami, nebo alespoň jejich částmi, musíme uvést důležitou studii od E. Rihové (Riha 1986). V této práci se zabývá toaletními soupravami z doby římské, a kromě toaletních souprav zpracovává také lékařské pomůcky a předměty pro domácnost a denní potřebu. Toaletní soupravy zde rozčleňuje na zrcátka a jejich kovové fragmenty, hřebeny a jejich kovové fragmenty, břitvy, tělové škrabky a hřebel. Předměty pro domácnost a denní potřebu rozčleňuje na pinzety, destičky a palety na roztírání léčivých mastí, předměty z parohu, ušní lžičky, lžičkovité sondy, špachtlovité sondy. Lékařské pomůcky rozčleňuje na skalpely, chirurgické nože, retraktory a chirurgické jehly, různé chirurgické nástroje, kleště, velká lékařská zrcadla (Riha 1986, 9).

Pro studium a lepší pochopení problematiky parohových hřebenů je ideální studie od S. Thomasové (Thomas 1960), která se věnuje typologii hřebenů z doby římské a stěhování národů. Pro dobu římskou dělí S. Thomasová hřebeny takto: A – jednodílné jednostranné, B – vícedílné jednostranné, C – prolamované jednostranné, D – s vyřezávanou reliéfní výzdobou (Thomas 1960, 56–75). Nejvíce rozšířenými hřebeny pro dobu stěhování národů jsou jednostranné třívrstvé hřebeny. Prvním z těchto, který S. Thomasová popsala, je typ I – trojdílný hřeben s polokruhovitou rukojetí. Ten se dělí na starší (nezdobené) a mladší (zdobené), a ty dále dělí ještě podle výzdoby ornamentů na podskupiny A – C. Hřebeny s trojúhelníkovitým držadlem typ II, jsou typické pro mladší dobu římskou a přežívají až do

doby stěhování národů, tedy od časného 4. století do první poloviny 5. století. Ve střeoevropském prostoru jsou nerovnoměrně zastoupeny, převažují v Čechách. Tento typ má tři varianty, kde ta první je označována jako hřeben s poměrně vysokým držadlem. Dále to je druhá varianta s táhlým držadlem tvaru nízkého trojúhelníku. Třetí variantou jsou zvláštní tvary se zvířecími vyobrazeními po stranách. Předposledním typem jednostranných hřebenů je typ III, tedy hřeben s prodlouženou (obdélníkovitou) či omegovitou rukojetí (Thomas 1960, 104–114). Pro výzkumnou práci s hřebeny musíme vzít také v potaz studii od E. Cnotliwyho (Cnotliwy 1963), ve které se taktéž zabývá hřebeny. Chronologicky se věnuje hřebenům od 1. do 5. století, a to na území Předních Pomořan. Hřebeny určil jako jednostranné a dále je rozlišuje na dvě skupiny: Ia – jednovrstvé, Ib – třívrstvé. Další významná studie, která zkoumá typy hřebenů, je práce od H. Schach-Dörgešové (Schach-Dörgeš 1994). V této práci analyzuje jednostranné třívrstvé hřebeny z 3.–5. století n. l., a to na území jihozápadního Německa.

M. Lamiová-Schmiedlová (Lamiová-Schmiedlová 1964) se zabývá parohovými hřebeny z doby římské a stěhování národů na území východního Slovenska. Zde ukazuje soubor devatenácti parohových hřebenů nalezených do roku 1964 a řadí je podle S. Thomasové (Thomas 1960).

Jako další studii k problematice poznání a vývoje parohových hřebenů jmenujme práci R. M. Perničky (1967), která je zaměřena na archeologické nálezy parohových hřebenů z doby římské a lokality z moravského regionu. V úvodu autor ukazuje na možnosti širší funkce hřebenů, kdy uvažuje nad použitím hřebene nejen jako předmětu k úpravě účesu, ale i jako předmětu, který byl přímo okrasa účesu a hlavy. Ve prospěch této teorie pracují důkazy nálezových okolností z kostrových hrobů, kdy byly hřebeny nalezeny v bezprostřední blízkosti lebky. Co se týče žárových hrobů, nálezové okolnosti uvedenému názoru sice neodporují, ale také ho nepotvrzují. Dále se autor stručně zabývá materiálem, z kterého byly hřebeny vyrobeny, a časovým obdobím, ve kterém můžeme sledovat počátky výskytu hřebenů a hřebenovitých nástrojů v Evropě.

V podkapitole o pozdně laténských hřebenech se autor podrobně věnuje 11 hřebenům, které byly nalezeny na keltském oppidu Stradonice. Důkladně je analyzuje a polemizuje s možností datace těchto předmětů do doby římské. Každopádně do doby římské spadá nález třívrstvého vícedílného hřebene. V podkapitole o hřebenech z doby římské autor začíná hřebeny s prolamovaným držadlem, a také jednostrannými a oboustrannými hřebeny. Přičemž chronologicky srovnává nálezy z Moravy s datováním S. Thomasové, kdy uvádí jak náhodné nálezy ze sídlišť jako např. Křenovice, Prosiměřice, tak i nálezy z pohřebišť (Šitbořice). Dále

se autor zabývá několikadílnými jednovrstvými hřebeny a také třívrstvémi a vícedílnými hřebeny, kdy popisuje jejich tvar a uvádí příklady nalezišť. Závěrem autor uvádí třívrstvé hřebeny s trojúhelníkovitým držadlem, omegovitým držadlem a dvoustranné obdélníkovité hřebeny (Pernička 1967, 63–65). K problematice popisu hřebenů se připojil i S. Vencel (1981, 243–248), jehož zájem o hřebeny postihuje období již od mladého paleolitu.

Z Polska můžeme k výčtu prací připojit studii A. Chmielowské (1971), která se zabývá parohovými hřebeny od doby římské až po středověk.

Parohovými hřebeny z období stěhování národů se zabývá jedna z dalších prací od M. T. Bírové (Bíró 2002). Parohové hřebeny černjachovské kultury z území svobodné Germánie studuje ruská autorka G. F. Nikitinová (Nikitina 1969), přičemž také vychází z práce S. Thomasové (Thomas 1960).

S. W. Teuber (Teuber 2005) se ve své práci zabývá jednostrannými parohovými hřebeny z území svobodné Germánie z doby římské a stěhování národů. Zavádí nové označení typů hřebenů. A to na typ D – prolamované, typ R – reliéfně zdobené, typ E – jednoduché, typ M – vícedílné.

V rámci problematiky železných hřebenů z období římského císařství je vhodné se podívat na práci J. Ilkjaera (Ilkjaer 1998). V této práci se zabývá třemi nálezy železných hřebenů z Illerupu, které byly nalezeny v mužských hrobech. V následujících podkapitolách ukazuje na šíření železných hřebenů, a jejich funkci, kdy se přiklání k teorii, že železné hřebeny byly používány jako nástroje pro úpravu a produkci tkanin. Dále se zabývá jejich uložením v hrobových kontextech, kdy jsou nalézány převážně v bohatých ženských hrobech spolu se zlatými prsteny a římskými importy (Ilkjaer 1998, 43–45). Stejný autor se věnuje těmto železným hřebenům z Illerupu také ve své druhé práci (Ilkjaer 2002).

Z lokality Illerup máme doklady i parohových hřebenů. Zabývá se jimi již zmíněný J. Ilkjaer (Ilkjaer 1993). V této práci se mimo jiné zaměřuje na typy parohových hřebenů, které byly nalezeny v bažině Illerup a dále je srovnává a ukazuje analogie v rámci celé Skandinávie. Nejpočetnější složku parohových hřebenů zde zastupují třívrstvé parohové hřebeny, méně početné jsou jednostranné hřebeny s obloukovitou rukojetí (Ilkjaer 1993, 282). Díky dobrému stavu dochovaných exemplářů z této lokality mohl Ilkjaer postoupit nálezy analýze materiálu. Mikroskopické pozorování ukázalo, že hřebeny byly vyráběny z losího paroží (Ilkjaer 1993, 319).

Budeme-li nyní pokračovat na území středoevropského barbarika, musíme jmenovat studii T. Zemana (Zeman 2001). V této práci se autor zaměřuje na využití výroby kostěné a parohové industrie pro předměty denní potřeby, jako jsou toaletní soupravy, hrací kostky,

tyčinky a picí rohy. Popisuje zpracování kostěné industrie a výskyt kost'ářské dílny. Hřebeny rozdělil na jednostranné a oboustranné a jejich podtypy. Vychází z práce S. Thomasové (Thomas 1960).

Parohovým hřebenům z doby stěhování národů se věnuje G. Ivánková (2013). V této práci zkoumá nálezy z Čech, kdy se jedná především o parohové hřebeny jednostranné a oboustranné. Zmiňuje i hřebeny z doby římské. Přidanou hodnotou je obsáhlý katalog nálezů. Na parohové hřebeny z doby stěhování národů, nyní však na langobardské, konkrétně z území Moravy, se zaměřila Š. Daňková (2014).

V rámci prací, které se věnují pinzetám, jmenujme zahraniční práci E. Künzla (Künzl 1998). Autor se zde zabývá hlavně skobami s pojistným mechanismem. Pinzety s pojistným mechanismem jsou zde také zmíněny, ale spíše jen pro srovnání. Autor hledá analogie nálezu skoby ze Saalburgkastel s nálezy z Mohuče, Kolína nad Rýnem, Wormsu a Cirencesteru. Jedná se o nálezy z 1.–3. století našeho letopočtu. V této práci objasňuje jejich funkci jako skoby, či spíše případného lékařského náradí. E. Künzl polemizuje s funkcí skob jako možného držáku kůže či svorky na opasku nebo na oblečení, čímž by se velmi přibližovaly a daly by se přirovnat k našim pinzetám (Künzl 1998, 77–82). Pinzetami se zabývá i E. Rihová (Riha 1986, 33–37), v této práci kromě pinzet, jak už bylo řečeno výše, zmiňuje toaletní soupravy a lékařské pomůcky z doby římské. Všechny pinzety, které Rihová uvádí, jsou vyrobené z bronzu. V této práci autorka pinzety rozděljuje na několik typů, a to podle tvaru. Typ A – pinzeta se zahnutím ve tvaru U s vroubkovaným zakončením ramen, typ B – pinzeta se zahrocenými nožkami, typ C – pinzeta s kuželovitou hlavicí, typ D – pinzeta s terčovitou hlavicí, typ E – pinzeta s profilovanou hlavicí, typ F – pinzeta se zahnutím ve tvaru U s kleš'ovitými rameny, typ G – pinzeta s kroužkovitou hlavicí a vně zahnutými rameny, typ H – pinzeta s hlavicí ve tvaru sondy/lžičky. Co se týče funkce pinzet, E. Rihová uvádí možnosti využití jak v osobní hygieně (depilace, vytahování třísek z kůže), tak i v lékařské rovině, např. vyjmutí cizích kovových těles z ran a podobně (Riha 1986, 34–35).

Pinzetami se zabývala i I. Beilke-Voigtová (1994), která je typologicky rozpracovala do tří základních typů.

Okrajově se pinzetami zabývá také J. Ilkjaer, který ve své práci uvádí příklady nálezů pinzet z bažiny Illerup, kde byly nalezeny 3 železné a 3 bronzové pinzety (Ilkjaer 1993, 321). Pinzety byly nalezeny spolu s hřebeny v koncentraci okolo pasu zemřelých, tudíž jim J. Ilkjaer také přisuzuje funkci toaletních potřeb (Ilkjaer 1993, 321).

K problematice ušních lžiček není žádná domácí odborná studie, která by se jim věnovala. Ze zahraničních však jmenujme práci E. Rihové, ve které se ušními lžičkami zabývá,

a rozčleňuje je na ušní lžičky s lopatkovitou hlavicí, ušní lžičky zdobené uzlíkem na krku, ušní lžičky s fasetovanou násadou, ušní lžičky s uzlíkem v horní třetině rukojeti, ušní lžičky bez výzdoby (Riha 1986, 58).

Pro stav poznání zrcátek nemůžeme jmenovat žádnou domácí práci, jmenujme proto odborné práce ze zahraničí. Např. studie od E. Rihové, která zrcátka dělí na zrcátka se zubovitým rámem, zrcátka s dírkovaným rámem, zrcátka s reliéfními prstenci, diskovitá zrcátka se zadní rukojetí (Riha 1986, 10–12). Další komplexní práce pochází od autorky G. Lloyd-Morganové, ve které popisuje zrcátka ze sbírek Rijksmusea (Lloyd-Morgan 1981). Pro dobu stěhování národů můžeme použít práce od J. Wenera (1956), ve které se věnuje hunským zrcátkům. A. Chazanov (1963) a R. Pirlingová (1988) studují ve svých pracích sarmatská bronzová zrcátka.

Jak jsme mohli vidět, neexistuje žádná souborná práce, která by se zabývala toaletními soupravami ve středoevropském barbariku v době římské a stěhování národů.

2. Definice toaletních souprav a jejich dílčích částí

E. Droberjar definuje toaletní potřeby jako předměty, které sloužily k úpravě vzhledu lidského těla. Patří sem hřebeny, pinzety, zrcátka a ušní lžičky, tzv. sondy. Tyto předměty známe nejčastěji z hrobů, ale nacházejí se i na sídlištích, nebo i jako ojedinělé nálezy (Droberjar 2002, 340).

Parohový hřeben je předmět určený pro úpravu vlasů či vousů, případně jako ozdoba vlasů. Během dlouhého vývoje se design hřebenů měnil, zachovaly se nejrozličnější tvary, díky kterým můžeme hřebeny datovat. Na základě nejpoužívanější práce pro třídění hřebenů od S. Thomasové (1960, 56–114), dělíme hřebeny do několika hlavních skupin:

- A – jednodílné jednostranné
- B – vícedílné jednostranné
- C – prolamované jednostranné
- D – s vyřezávanou reliéfní výzdobou
- I – trojvrstvé s obloukovitým držadlem
- II – trojvrstvé s trojúhelníkovitým držadlem
- III – trojvrstvé s odsazeným obloukovitým/terčovitým držadlem

Mezi nejstarší typy z 1. a 2. století patří jednovrstvé jednodílné nebo vícedílné hřebeny spojované železnými nebo bronzovými tyčinkami (Thomas 1960, 56). Z této doby pochází elegantní prolamované jednodílné kusy (Komořany, Lužec nad Vltavou, Noutonice, Slatina, Třebusice). Hřebeny jsou často zdobené, jako motiv byly uplatňovány různé oblouky, trojúhelníky, stupňovité vzory nebo se aplikovalo složitější prolamování (tenké vzájemně propojené tyčinky s kroužkem). Reliéfně vyřezávané hřebeny jsou u nás vzácné, ale nacházejí se (Mikulov, Blažovice). V mladší době římské se rozšířily trojvrstvé hřebeny, u nichž byla mezi dvě různě tvarované rukojeti (obloukovité, trojúhelníkovité) připevněna pomocí nýtů ozubená část, většinou složená z několika kusů. Tyto hřebeny jsou často dekorovány rytou výzdobou v podobě kroužků se středovou tečkou. Zde můžeme uvést vzácný nález z Mostu, na kterém byla vyryta postava zvířete, pravděpodobně se jedná o jelena (Thomas 1960, 84). Další vzácný nález hřebene na našem území je železný hřeben z Opočna z hrobu 232 (Pleinerová 1995, 96), který může svědčit o vztazích k jižní Skandinávii v pozdní době římské. Tyto hřebeny se používaly na výrobu textilií a jsou nalézány v bohatých ženských hrobech (Droberjar 2002, 92–94).

Složitá doba stěhování národů, kdy od 2. pol. 4. do 6. století dochází k územním změnám a etnickým pohybům, se projevuje i v novém designu hřebenů. Objevují se tvary s jazykovitým držadlem a trojúhelníkovitou rukojetí. V 5. století se začíná více projevovat další typ, a to oboustranný hřeben, který se objevuje na panonských pohřebištích již od 4. století.

Dlouhé trojvrstvé jednostranné hřebeny s obloukovitou nebo s mírně trojúhelníkovitou rukojetí můžeme nalézt až v pozdní době stěhování národů. Tyto hřebeny byly křehké, a tak není divu, že se k nim vyráběla ochranná pouzdra, která i svým vzhledem měla jistě reprezentační funkci. Uvedme příklad bohatě vyřezávaného parohového pouzdra z Prahy – Podbaby (Svoboda 1965, 212). Zajímavou skupinu tvoří trojvrstvé hřebeny s úchytkou, které přiřazujeme již langobardskému etniku (Droberjar 2002, 94).

Pinzety jsou nedílnou součástí toaletních potřeb. Byly zhotovovány z bronzového, železného, ojediněle i stříbrného plechu. Vyskytují se v mužských i ženských hrobech po celou dobu římskou a stěhování národů. Známe je i ze sídlištního prostředí. Pinzety byly používány jak ke kosmetickým, tak i k lékařským účelům. Nejčastěji mají tvar úzkých plátků se dvěma pracovními plochami více či méně rozšířenými. Zvláštním typem je pinzeta s oddělenými a lopatkovitě rozšířenými ploškami. Analogické náznaky lopatkovitého rozšíření bylo možno pozorovat i na nálezech z pozdního stupně doby stěhování národů v Čelakovicích a Lochenicích. Někdy se pinzety nacházejí pohromadě s ušními lžičkami, např. v bohatých hrobech (Soběsuky). Připevněny byly na stejném kroužku, s kterým se zavěšovaly k opasku. Pinzety jsou zdobeny různými rytými liniemi a křížky. Pro studium pinzet je nejlepší použít práci od I. Beilke-Voigtové (1994), E. Rihové (Riha 1986, 33–37) a E. Künzla (1998). E. Rihová (Riha 1986, 33–37) rozděluje pinzety na několik typů na základě rozdílného tvaru ramen či hlavice, a to na pinzety se zahnutím ve tvaru U s vroubkovaným zakončením ramen, pinzety se zahrocenými nožkami, pinzety s kuželovitou hlavicí, pinzety s terčovitou hlavicí, pinzety s profilovanou hlavicí, pinzety se zahnutím ve tvaru U s klešovitými rameny, pinzety s kroužkovitou hlavicí a vně zahnutými rameny, pinzety s hlavicí ve tvaru sondy/lžičky (Riha 1986, 34). E. Künzl (1998, 78–80) se ve své práci zabývá pinzetami s pojistným mechanismem.

Ušní lžičky neboli sondy jsou nedílnou součástí toaletních souprav, používaly se především k čištění uší, ale i k nanášení vonných esencí na pokožku. Často se používaly i jako lékařský nástroj, a to k povrchovému očištění rány, nebo k perforaci hnisající kůže. Ušní lžičky byly ve většině případů z bronzu, ale jsou i případy, kdy byly vyřezány z kostí. Chronologicky je můžeme nalézt po celou dobu římskou. Na našem území nejsou příliš časté

(např. Kostelec na Hané). Pro typologii ušních lžiček můžeme použít práci E. Rihové (Riha 1986, 56–62), která ušnilžičky člení následovně: typ A – ušní lžičky s lopatkovitou hlavicí, typ B – ušní lžičky zdobené uzlíkem na krku, typ C – ušní lžičky s fasetovanou násadou, typ D – ušní lžičky s uzlíkem v horní třetině rukojeti, typ E – ušní lžičky bez výzdoby (Riha 1986, 58).

Další předmět, který je spojen s toaletními soupravami, je zrcátka. Často se nacházejí v bohatých ženských hrobech. Jedná se o římská kovová zrcátka s rukojetí, nebo diskovitá zrcátka bez rukojeti, nebo se zadní rukojetí. Diskovitá zrcátka jsou většinou kruhová, ale mohou být i čtvercová. Tato zrcátka byla zřejmě používána k úpravě vzhledu. Na našem území se římská kovová zrcátka skoro nevyskytují (Dobřichov – Pičhora), a tak pro odbornější studii musíme opět do zahraničí. Podobně jako i ostatním dílčím artefaktům, které tvoří toaletní soupravy, i zrcátkům se věnuje E. Rihová ve své práci (Riha 1986, 11–15). Dělí je na několik typů: typ A – zrcátka se zubovitým rámem, typ B – zrcátka s perforovaným rámem, typ C – zrcátka s reliéfními prstenci, typ D – diskovitá zrcátka se zadní rukojetí, (Riha 1986, 10–12). Pokud bychom se chtěli zrcátka zabývat více do hloubky, jako ideální pomocník se nám nabízí komplexní práce od G. Lloyd-Morganové (Lloyd-Morgan 1981).

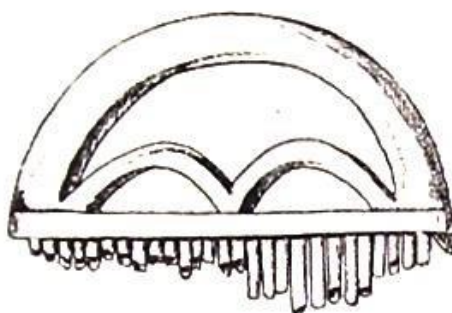
Co se týče zrcátek z doby stěhování národů, tak z našeho území známe okrouhlá kovová zrcátka se středovým ouškem. Jsou doložena jak z ženských kostrových hrobů, např. z Rakšic (Tejral 1982, 213), Vícemilic (Tejral 1982, 224), tak i jako ojedinělý nález z Mikulčic (Droberjar 2002, 387). Většinou se v hrobech vyskytují záměrně rozlámaná, což má nepochybně rituální důvod. Pro lepší poznání zrcátek z doby stěhování národů uveďme práci od J. Wenera, ve které se věnuje hunským zrcátkům (Werner 1956). A práce A. Chazanova a R. Pirlingové, které se zabývají sarmatskými bronzovými zrcátky (Chazanov 1963; Pirling 1988).

3. Typologie parohových hřebenů

3.1. Jednostranné hřebený

3.1.1. Typ Thomas C – Jednodílné hřebený s prolamovanou rukojetí

Parohové hřebený můžeme nalézt již v časnějších obdobích než v době římské. Avšak to není předmětem této práce. Pro zachování kontinuity uvádíme alespoň přechodný typ, který můžeme nalézt mezi dobou laténskou a dobou římskou. Právě tento přechodný typ tvoří hřebený typu C (Thomas 1960, 66).

Obr. 1: Slatina (podle Thomas 1960, 67, Abb. 13. M. 1:2).

Tyto hřebený svým tvarem a zdobením navazují na bronzové hřebený z doby laténské, analogie můžeme vidět například na keltském oppidu ve Stradonicích (Pernička 1967, 66). Byly většinou dlouhé od 3 cm do 6,5 cm a jejich šířka činila 2 cm až 3,5 cm. Jsou zdobeny prolamovanými kroužky, trojúhelníky, ovály či ozdobným motivem ve tvaru T. Tento typ hřebene s obloukovitou rukojetí je doplňován hřebenem s trojúhelníkovitou prolamovanou rukojetí. Hřebený typu C jsou nalézány jak v hrobech, tak i na sídlištích. Díky doprovodným nálezům, jako například sponám (II, III, IV a V Almgrenovy skupiny), je můžeme datovat do stupně B1–B2 (Thomas 1960, 66). S. W. Teuber tyto hřebený datuje do stupňů B1–B2/C1 (Teuber 2005, 190).

Nejčastěji můžeme tento typ hřebene nalézt na území Čech a také ve středním Polabí (Zeman 2001, 111). Avšak máme doklady tohoto hřebene i ze žárových hrobů, především z hrobu č. 18 v Tvršicích či hrobu 71/36 a 27/63 v Třebusicích. V hrobě 71/36 z Třebusic byl nalezen kromě prolamovaného hřebene dále klíč, nůž, přezka, dvě nádoby, dvě železné spony A 144 a jedna bronzová spona A 141. Hřeben tedy můžeme datovat do stupně B2 (Sakař 1970, 49). Společně s hřebenem byla v hrobě 27/63 v Třebusicích nalezena germánská bronzová spona A141, dvě železné spony A 144, přezka, klíč a fragment zámku, nůž

a nakonec fragment bronzové nádoby. Spolu s těmito nálezy můžeme hřeben datovat do stupně B2 (Motyková-Šneidrová 1967, 64).

V sídlištním objektu 15 v Trnavě byly spolu s prolamovaným hřebenem nalezeny čtyři bronzové spony výrazně profilované, které jsou typu Almgren 84. Na základě těchto spon můžeme tento hřeben datovat do stupně B2 (Turčan 2002, 389).

Nálezy máme však i ze sídlišť Dobříčany a Praha – Bubeneč (Zeman 2001, 111).

V kostrovém hrobě z Lovosic byly nalezeny kromě prolamovaného hřebene také čtyři bronzové nádoby E40, E72, E160, díky těmto nálezům můžeme hřeben datovat do stupně B2 (Reszczyńska 2009, 582).

Z Lužce nad Vltavou se v žárovém hrobě 60 dochoval spolu s prolamovaným hřebenem také fragment bronzové nádoby a stříbrné nádoby E 160–162. Datování tedy spadá do stupně B2/C1 (Kytlicová 1970, 305).

Z území Moravy vzpomeňme nález ze sídliště z Komořan, který je datován do stupně B2 (Droberjar 1997, 168, 184–186). Z Dolního Rakouska jmenujme lokalitu Bernhardsthal, kde byl také nalezen exemplář tohoto hřebene (Adler 1977, 20). Na námi sledovaném území máme doloženo 21 hřebenů typu Thomas C, tyto hřebeny datujeme do stupně B2/C1. Oblast jejich největší koncentrace je střední Polabí (Thomas 1960, 66–67).

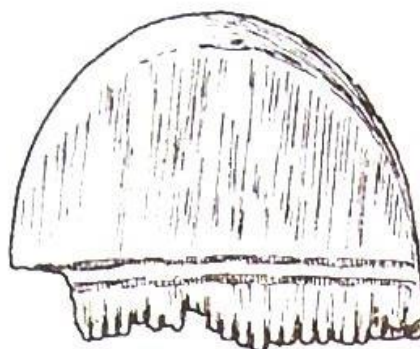
Tab. 1. Zastoupení hřebenů typu Thomas C

Lokalita	č. obj./hrobu	Počet
Abrahám	Hrob 218	1
Berhnhardsthal	Obj. FF 11	1
Brozany nad Ohří	Hrob ?	1
Čaka	Obj. 2/1961	1
Dobříčany	Obj?	1
Hrušovany u Brna	Obj. 508	1
Komořany	Chata Z-3	1
Lovosice	Hrob z roku 1937	1
Lovosice	Ojedinelý nález	1
Lužec nad Vltavou	Hrob 60	1
Lužec nad Vltavou	Hrob 95	1
Močovice	Obj.?	1
Moravěves	Neznámé	1

Lokalita	č. obj./hrobu	Počet
Mradice	Obj.?	1
Nymburk	Obj.?	1
Pňov	Hrob 23	1
Slatina	Obj.?	1
Trnava	Obj. 15	1
Třebusice	Hrob 27/63	1
Třebusice	Hrob 71/36	1
Tursko	Obj.?	1
Tvršice	Hrob 18	1
		Celkem: 22

3.1.2. Typ Thomas A – Jednodílné jednovrstvé hřebeny

Tento typ hřebenů je typický svou polokruhovitou rukojetí, kterou má většinou zdobenou, může se však najít i nezdobená. Zvláštnost u těchto hřebenů je, že jsou relativně malé, jejich délka se pohybuje mezi 3 cm až 8 cm, šířka pak mezi 3 cm až 6 cm (Thomas 1960, 56).

Obr. 2: Dobřichov-Piňhora, žárový hrob č. 80 (podle Thomas 1960, 57, Abb. 2. M. 1:2).

Tyto hřebeny S. Thomasová rozděluje na dvě varianty, tj. varianta A I a varianta A II (Thomas 1960, 56). Typ A I je většinou bez zdobené rukojeti, výzdobným motivem však často bývají horizontální rýhy, které se rozprostírají těsně nad řadou zubů. Tento hřeben je nejvíce rozšířen ve středním Polabí. Na námi sledovaném území máme doloženo 29 kusů varianty A I, např. z Dobřichova – Piňhory (obr. 2) ze žárového hrobu č. 80 (Droberjar 1999,

248) či z pohřebiště Lužec nad Vltavou (Zeman 2001, 113) z hrobu 45. Z hrobů 49 a 94 na pohřebišti v Abrahámu (Kolník 1980, 32; 43), kdy v hrobě 94 spolu s hřebenem byly nalezeny i dvě trubkovité spony, mohli bychom tedy tyto hřebeny datovat do stupně B2–C1. Na pohřebišti v Modřicích byl také nalezen hřeben varianty A I. Podle artefaktů jako např. vendické spony, kolínkovité spony, spony s širokým esovitě prohnutým lučíkem, které byly nalezeny na pohřebišti, je můžeme datovat do stupně B2.

Typ A II je typický pro Skandinávii, hřebeny jsou vždy zdobené řadou půlkruhů a liniemi teček v kruhu, které leží podél hrany. Nad řadou zubů mohou být horizontální rýhy s vytečkovanými kruhy či polokruhy (Thomas 1960, 57). Z našeho souboru máme doloženo osm kusů typu A II, např. z hrobu 21 z Jedenspiegen (Adler – Schneider 1981, 526). Hrob 6 z pohřebiště Šitbořice obsahoval římskoprovinciální keramiku a terrinu s vně ohnutým hrdlem, zdobenou horizontálním párem rýh (Droberjar – Kazdová 1993, 107). Mohl by být tedy datován do stupně B2.

Jednodílné jednovrstvé hřebeny se nejvíce vyskytují ve stupni B2, s možným přežíváním do stupně C1 (Thomas 1960, 57; Pernička 1967, 70). Pro datování do stupně B2/C1 se příklání i S. W. Teuber (2005, 199).

Tab. 2. Zastoupení hřebenů typu

Thomas A

Lokalita (var.hřeb.)	č. obj./hrobu	Počet
Abrahám (var. A II)	Hrob 49	1
Abrahám (var. A I)	Hrob 94	1
Beroun (var. A I)	Obj. 103/80	1
Bernhardsthal (var. AII)	Obj?	1
Branč (var. AI)	Obj. 20	1
Branč (var A I)	Obj. 46	1
Blažovice (var. A I)	Obj?	1
Čečelice (var. A I)	Bez. Nález. Okol.	1
Dobřichov – Píchora (var. AI)	Hrob 80	1
Ebendorf (var. AI)	Obj.?	1
Havřice (var A I)	Obj.?	2

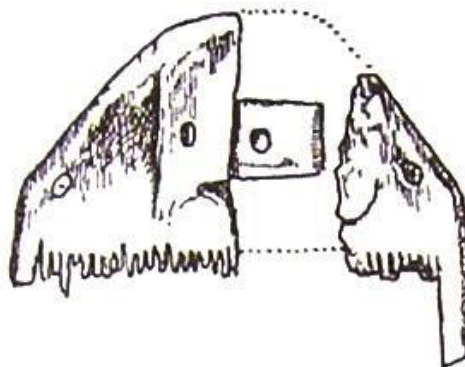
Lokalita (var. hřeb.)	č. obj./hrobu	Počet
Hrubčice (var A I)	Obj?	1
Ivanka pri Dunaji (var. AI)	Objekt 1	1
Jedenspiegen (var. AII)	Hrob 21	1
Kolešovice (var A I)	Kont. Nezn.	1
Křenovice (var A I)	Obj?	1
Křižanovice (var. AI)	Obj?	1
Mikulov (var A I)	Hrob ?	3
Modřice (var. A I)	Hrob 887	1
Obříství (var. A I)	Skrývka plochy	1
Očkov (var. A I)	Hrob 4/53	1
Prosiměřice (var. A I)	Obj?	1

Lokalita (var. hřeb.)	č. obj./hrobu	Počet
Ringelsdorf (var. AI)	Obj?	1
Semčice (var. AII)	Hrob 20/02	1
Šitbořice (var. AII)	Hrob 6	1
Štúrovo (var A I)	Obj. 2	1
Skalice nad Svitavou (var. A I)	Obj. 1/79	1
Šitbořice (var. AII)	Hrob 6	1
Stranig (var. AII)	Obj?	3
Svrkyně (var. A I)	Obj.?	1
Lužec nad Vltavou (var. AI)	Hrob 45	1

Lokalita (var. hřeb.)	č. obj./hrobu	Počet
Lužec nad Vltavou (var. AII)	Hrob 85	1
Určice (var. A I)	Obj?	1
Vícemilice (var. AI)	Obj?	2
Vlčkovce (var. A I)	Obj. 44.	1
Zaingrub (var. AI)	Obj.?	1
		Celkem:
		42

3.1.3. Typ Thomas B – Vícedílné jednovrstvé hřebeny

Parohové hřebeny typu B se skládají z několika destiček, spojeny jsou železnými nýty podél příčného řezu. Tyto hřebeny jsou poměrně malé, jejich délka nepřesahuje 8 cm a šířka 5 cm. Rukojeť bývá půlkruhovitá až hranatá.

Obr. 3: Abbau Thierberg, neznámé nálezové okolnosti (podle Thomas 1960, 63, Abb. 8. M. 2:3).

Tento hřeben má také dvě varianty, a to variantu B I a B II. Do varianty B I řadíme hřebeny s půlkruhovitou rukojetí. Hlavní oblast, kde se tyto hřebeny vyskytují, můžeme směřovat do východogermánského území. Hřeben typu B I je zdoben lineárními a horizontálními rýhami, vzácně se mohou objevit kroužky se středovým bodem. Varianta B II je opět typická pro skandinávskou oblast. Tyto hřebeny mají také půlkruhovitou rukojeť. Jejich malý výskyt na našem území můžeme přičítat tomu, že se nejspíše jedná o předchůdce hřebenu typu B I. Původ těchto hřebenů nalzáme ve východogermánské oblasti, tedy mezi řekami Odrou a Vislou (Thomas 1960, 57–58). Tento typ hřebene datujeme stejně jako předchozí, tedy do stupně B2/C1. Často jej můžeme nalézt u przeworské kultury (Thomas 1960, 62–63). Z našeho území uvedme příklad ze sídliště Vícemilice (Zeman 2001, 113), kde evidujeme nález hřebene varianty B II, který je nezdobený.

Varianta B I je na námi sledovaném území zastoupena 10 hřebeny, kdy se jedná např. o nález z hrobu 83 z pohřebiště v Bešeňově (Kolník 1961, 235).

Na pohřebišti v Dobříchově – Pičhoře v hrobě 21 byl tento typ hřebene nalezen spolu s dvěma trubkovitými sponami, které nám datují tento soubor do stupně B2 (Droberjar 1999, 231). Dvě železné germánské kolínkovité spony byly nalezeny spolu s hřebenem typu B I na sídlišti Velké Přílepy v obj. 3/99. Díky tomu můžeme tento nálezový celek datovat do stupně B2 (Droberjar – Vojtěchovská 2001, 215). Z hrobu 5 z pohřebiště Kostolná pri Dunaji

(Kolník 1980, 97) máme doklad parohového hřebene typu B I. Ten byl nalezen spolu s bronzovou sponou, která má trapézovitou nožku, fragmenty cedníku, železnými nůžky a terinou. Tento nálezkový celek můžeme tedy datovat do stupně B2.

Hřebeny typu B I byly nalezeny v hrobě 23 a 32 na pohřebišti v Pňově spolu s terinou, tento nálezkový celek datuje A. Rybová (1970, 16) do konce stupně B2. Hřeben typu B I z hrobu 65 z Pňova také obsahoval terinu, můžeme jej datovat do stupně B2 (Rybová 1970, 24).

Varianta B II je přítomna třemi kusy. Jedná se o jeden kus z obj. 20. ze sídliště Bratislava – Vajnory (Varsik – Elschek 2000, 208), zde byla v sídlištním objektu spolu s parohovým hřebenem typu B II nalezena spona s hrotitou nožkou, kterou datujeme do závěru stupně C1. A nakonec dvěma kusy ze sídliště Vícemilice (Pernička 1967, 73). Do stupně B2 tento hřeben datuje S. W. Teuber (2005, 219). Z výše popsaného vyplývá, že tyto hřebeny můžeme datovat do rozmezí stupňů B2-C1.

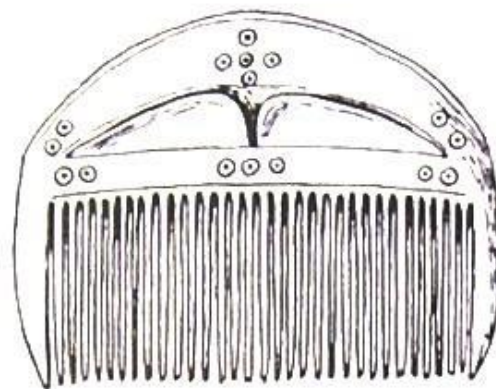
Tab. 3. Zastoupení hřebenů typu Thomas B

Lokalita (varianta hřebene)	č. obj./hrobu	Počet
Bešeňov (var. BI)	Hrob 83	1
Bratislava – Vajnory (var. BII)	Obj. 20	1
Dobřichov-Piňhora (var. BI)	Hrob 21	1
Lovosice (var. BI)	Sonda 1	1
Pňov (var. BI)	Hrob 23	1
Pňov (var. BI)	Hrob 32	1
Pňov (var. BI)	Hrob 65	1
Polepy (var. BI)	Hrob II	1
Milovice (var. BI)	Hrob ?	1
Kostolná při Dunaji (var. BI)	Hrob 5	1
Velké Přílepy (var. BI)	Obj. 3/99	1
Vícemilice (var. BII)	Obj.?	1
Vícemilice (var. BII)	Obj. 12	1
		Celkem: 13

3.1.4. Typ Thomas D – Jednodílné hřebeny s obloukovitým držadlem

Parohový hřeben typu D se vyznačuje polokruhovitou rukojetí. Tato rukojeť nabývá průměrně délky od 4 cm do 9 cm a šířky od 3 cm do 4 cm. Tyto hřebeny mají silné zuby, které na okrajích mají značnou délku, někdy až 3,5 cm. Výzdoba u těchto hřebenů je řešena reliéfními oblouky s vytečkovanými kruhy, které jsou pak skoro vždy uspořádané do skupin. Kořeny těchto hřebenů musíme hledat ve švédsko-dánské oblasti (Thomas 1960, 71–72). Doklad máme např. ze sídliště v Tvršicích (Motyková-Šneidrová 1963, 64) a Křižanovic (Droberjar 1997, 193).

Původ těchto hřebenů je spatřován ve švédsko-dánské oblasti s výhradním datováním do stupně B2 (Thomas 1960, 72), avšak chata 3 z Blučiny, ve které byly nalezeny 3 tyto exempláře, je datována do stupně B2/C1 (Droberjar 1997, 179).

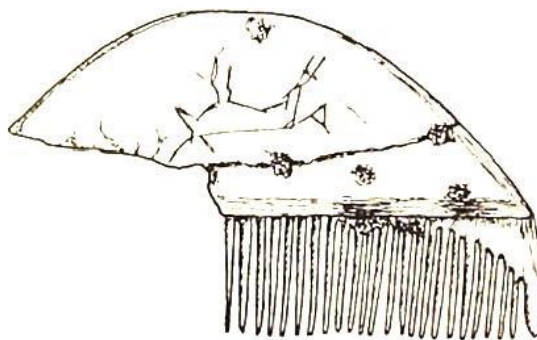
Obr. 4: Hagenow, žárový hrob č. 1 (podle Thomas 1960, 72, Abb. 22. M. 1:2).

Tab. 4. Zastoupení hřebenů typu Thomas D

Lokalita	č. obj./hrobu	Počet
Blučina	Chata 3	3
Gajary	Náh. nález	1
Mořice	Náh. nález	1
Tvršice	Obj.?	1
		Celkem:6

3.1.5. Typ Thomas I – Trojvrstvé hřebeny s polokruhovitou rukojetí

Tento parohový hřeben datujeme odmladší doby římské, kdy je typický pro stupeň C1 (Tejral 2008, 84) a doznívá do pozdně svébského osídlení D1 (Droberjar 2008, 171).

Obr. 5: Most, neznámé nálezové okolnosti (podle Thomas 1960, 84, Abb. 32. M. 1:2).

Tyto hřebeny dělíme na variantu 1 a 2 podle tvaru rukojeti a celá skupina Thomas I se dělí podle charakteru výzdoby na výzdobné skupiny I A–C, nerozlišováno, zda se jedná o variantu 1 nebo 2.

Starší exempláře jsou zcela nezdobené, ty tedy datujeme do mladší doby římské, stupně C1–C2. Mladší tvary s vysokou obloukovitou rukojetí již spadají do staršího stupně doby stěhování národů D1 a jsou zdobeny koncentrickými kroužky (Thomas 1960, 92).

Z území jihozápadního Slovenska například na sídlišti v Branči (Kolník – Varsík – Vladár 2007, 102), či Bratislavě – Trnávce (Varsík 2011, 257).

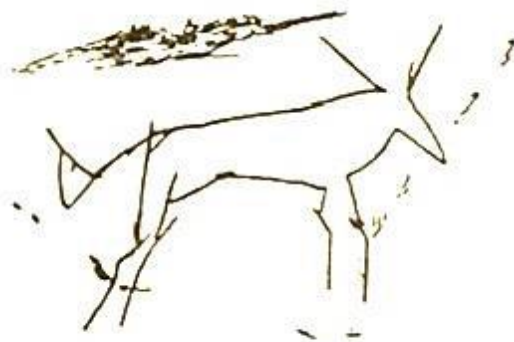
Délka se pohybuje mezi 6,5 cm až 13 cm a šířka mezi 2 cm až 6 cm, zuby těchto hřebenů jsou většinou dlouhé okolo 2 cm až 3 cm (Thomas 1960, 79). Výzdobná skupina IA je typická vyrytými kruhy či koncentrickými kroužky, dále také rytými či vypíchanými liniemi podél rukojeti. Velmi častý je také výskyt dvojitých linií nebo pásů linií, které jsou ryté či vypíchané, nezapomeňme také na velmi častý, tzv. cik-cak motiv. Připomeneme-li si skandinávské prostředí, zde je pro tento typ hřebenu typický vytečkovaný půlkruh. Výzdobná skupina IB je známá vzorem kruhů, stejně jako IA. Tato skupina hřebenů je velmi vzácná a nemá zastoupení ve Skandinávii (Thomas 1960, 79–82).

Výzdobná skupina IC je charakteristická svými vlnkami a linkami, které se rozprostírají po celém hřebeni. Časté je i vyobrazení několika trojúhelníků postavených vedle sebe (Thomas 1960, 79–82).

V rámci těchto hřebenů je třeba zmínit hřeben se zoomorfní výzdobou, který se našel v Mostě (Obr.6). Konkrétně na tomto hřebenu je vyobrazen jelen (Thomas 1960, 80–84). Zoomorfní hřeben se vyskytují v oblasti od Porýní až do severního Černomoří a od jižní Skandinávie až po Podunají (Pernička 1967, 72).

Výzdobná skupina IA je na námi sledovaném území zastoupena 35 kusy. Výzdobná skupina IB je zastoupena 74 kusy. Výzdobná skupina IC je zastoupena 7 kusy. Velký počet hřebenů IA, IB i IC bylo nalezeno jak na pohřebišti v Opočně, tak i v Plotišti nad Labem. Tato pohřebišťe datujeme do stupňů C2/C3 – D1/D2 (Rybová 1980, 217; Pleinerová 2007, 116).

Nezdobených hřebenů je 52 kusů, tyto hřebenů datuje S. Thomasová do stupně C1–C2 (Thomas 1960, 92). Analogii k těmto hřebenům můžeme vidět na pohřebišti Abrahám (Kolník 1980, 62), kde v hrobě 174 spolu s nezdobeným hřebem typu Thomas I byly nalezeny dvě železné spony s vysokým zachycovačem. Tento nálezoý celek tedy můžeme datovat do stupňů C1–C2. Z hrobu 16 z pohřebišťe Pňov (Rybová 1980, 81) máme doložen nález nezdobeného hřeben Thomas I spolu s fragmentem samostřilové spony. Tento hrob můžeme datovat do stupňů C2–C3.

Obr. 6: Motiv jelena, Most (podle Thomas 1960, 84, Abb. 32).

Tab. 5. Zastoupení hřebenů typu Thomas I

Lokalita (var. hřeb.)	č. obj./hrobu	Počet	Lokalita (var. hřeb.)	č. obj./hrobu	Počet
Abrahám (nezdoben)	Hrob 120	1	Košnice (nezdoben)	Hrob ?	1
Abrahám (nezdoben)	Hrob 174	1	Křižovany nad Dudváchom (IC)	Obj.	1
Bernhardsthal (IA)	Obj.(?)	2	Lenešice (IB)	Hrob ?	1
Bešeňov (IA)	Hrob 51	1	Liběšovice u Loun (IB)	Obj. A	1
Bešeňov (IA)	Hrob 72	1	Lochenice (nezdoben)	Hrob 3	1
Bešeňov (nezdoben)	Hrob 54	1	Loibersdorf (nezdoben)	Obj.?	1
Bešeňov (nezdoben)	Hrob 69	1	Mikulčice (IA)	Chata 6	1
Branč (IB)	Obj. 82	1	Močovice (IA)	Obj. (?)	1
Branč (IA)	Obj. 190	1	Mořice (IC)	Obj. ?	1
Bratislava – Dúbravka (IA)	Obj.125/92	1	Most (vyobr.jelena)	Obj. ?	1
Bratislava – Trnávka (IA)	Obj. 44	1	Mušov (IA)	Chata 2	1
Bratislava – Vajnory (IA)	Obj. 1	1	Nebovidy (IA)	Obj. (?)	1
Brno – Komín (IA)	Hrob (?)	1	Nitra – Párovské háje (IB)	Obj.?	1
Brno – Starý Lískovec (nezdoben)	Obj. 13	1	Nový Šaldorf (IA)	Hrob 41/23	1
Brno – Starý Lískovec (nezdoben)	Obj. 44	1	Oberleis (IB)	Obj.?	1
Brno – Starý Lískovec (nezdoben)	Obj. 71	1	Očkov (nezdoben)	Hrob 39	1
Brozánky (IB)	Obj. ?	1	Očkov (nezdoben)	Hrob 43	1
Čechovice (IB)	Obj.?	1	Očkov (nezdoben)	Hrob 46	1
Čelákovice – Záluží (IB)	Hrob 2	1	Olomouc – Neředín (IA)	Obj. (?)	2
Čierny Brod (IB)	Hrob 6	1	Opočno (IB)	Hrob 5b	1
Čierny Brod (IA)	Hrob 28	1	Opočno (IB)	Hrob 23	1
Čierny Brod (nezdoben)	Hrob 12	1	Opočno (nezdoben)	Hrob 34a	1
Dobrovice (IA)	Hrob (?)	1	Opočno (IB)	Hrob 44	1
Drasenhofen (nezdoben)	Obj.?	1	Opočno (IB)	Hrob 46	1
Drasenhofen (IA)	Obj. (?)	1	Opočno (IA)	Hrob 55	1
Ebendorf (nezdoben)	Obj. ?	1	Opočno (IB)	Hrob 95	1
Großrußbach (nezdoben)	Hrob ?	1	Opočno (IC)	Hrob 114	1
Grund (IA)	Obj. 5	1	Opočno (nezdoben)	Hrob 120	1
Havřice (IB)	Obj.?	1	Opočno (IB)	Hrob 153	1
Holedeč (IA)	Hrob 2	1	Opočno (IB)	Hrob 158	1
Hostivice – Palouky(nezdoben)	Hrob 2536	1	Opočno (IB)	Hrob 181	1
Hrádek(IA)	Obj. ?	1	Opočno (nezdoben)	Hrob 191	1
Jiřkovice (IB)	Obj. (?)	1	Opočno (IB)	Hrob 225	1
Kosmonosy (IB)	Hrob ?	1	Opočno (IB, IC)	Hrob 232	2
Kostelec na Hané (IB)	Hrob 297	1	Opočno (nezdoben)	Hrob 275	1
Kostolná pri Dunaji (IB)	Hrob 47 A	1	Opočno (IB)	Hrob 284	1
Kostolná při Dunaji (nezdoben)	Hrob 49	1	Opočno (IA)	Hrob 286	1
			Opočno (nezdoben)	Hrob 289	1
			Opočno (nezdoben)	Hrob 293	1
			Opočno (IA)	Hrob 294	1
			Opočno (nezdoben)	Hrob 296	1
			Opočno (nezdoben)	Hrob 303	1
			Opočno (nezdoben)	Hrob 315	1

Lokalita (var. hřeb.)	č. obj./hrobu	Počet
Opočno (I B)	Hrob 318	1
Opočno (nezdoben)	Hrob 351	1
Opočno (I B)	Hrob 359	1
Opočno (nezdoben)	Hrob 361	1
Opočno (I B)	Hrob 366	1
Opočno (I B)	Hrob 373	1
Opočno (I B)	Hrob 393	1
Pitín (I B)	Obj.?	1
Plotiště nad Labem (I B)	Hrob 70	1
Plotiště nad Labem (I B)	Hrob 112	1
Plotiště nad Labem (I B)	Hrob 114	1
Plotiště nad Labem (I A)	Hrob 115	1
Plotiště nad Labem (I B)	Hrob 182	1
Plotiště nad Labem (I B)	Hrob 388	1
Plotiště nad Labem (nezdoben)	Hrob 844	1
Plotiště nad Labem (nezdoben)	Hrob 970	1
Plotiště nad Labem (I B)	Hrob 1022	1
Plotiště nad Labem (I B)	Hrob 1047	1
Plotiště nad Labem (nezdoben)	Hrob 1118	1
Plotiště nad Labem (I B)	Hrob 1170	1
Plotiště nad Labem (I B)	Hrob 1186	1
Plotiště nad Labem (I B)	Hrob 1188	1
Plotiště nad Labem (nezdoben)	Hrob 1236	1
Plotiště nad Labem (I B)	Hrob 1237	1
Plotiště nad Labem (I A)	Hrob 1246	1
Plotiště nad Labem (I A)	Hrob 1247	1
Plotiště nad Labem (I B)	Hrob 1253	1
Plotiště nad Labem (I A)	Hrob 1266	1
Plotiště nad Labem (I B)	Hrob 1296	1
Pňov (nezdoben)	Hrob 4	1
Pňov (I B)	Hrob 8	1
Pňov (I C)	Hrob 12	1
Pňov (nezdoben)	Hrob 16	1

Lokalita (var. hřeb.)	č. obj./hrobu	Počet
Pňov (nezdoben)	Hrob 21	1
Pňov (nezdoben)	Hrob 31	1
Pňov (I B)	Hrob 34	1
Pňov (I A)	Hrob 35	1
Pňov (I B)	Hrob 36	1
Pňov (I B)	Hrob 37	1
Pňov (nezdoben)	Hrob 39	1
Pňov (nezdoben)	Hrob 40	1
Pňov (I B)	Hrob 41	1
Pňov (nezdoben)	Hrob 42	1
Pňov (I B)	Hrob 43	1
Pňov (I B)	Hrob 49	1
Pňov (I C)	Hrob 50	1
Pňov (I A)	Hrob 55	1
Pňov (I B)	Hrob 57	1
Pňov (I B)	Hrob 59	1
Pňov (I B)	Hrob 60	1
Pňov (nezdoben)	Hrob 61	1
Pňov (I B)	Hrob 62	1
Pňov (I A)	Hrob 64	2
Pňov (I B)	Hrob 66	1
Pňov (I B)	Hrob 67	1
Pňov (I B)	Hrob 68	1
Pňov (nezdoben)	Hrob 69	1
Pňov (I B)	Hrob 12	1
Poštovice (I A)	Hrob ?	1
Praha – Bubeneč (I B)	Hrob 2	1
Praha – Bubeneč (I B)	Obj. ?	1
Praha – Bubeneč (I B)	Nezn. Okol.	1
Praha – Dejvice (I B)	Hrob	1
Radim (I A)	Hrob ?	1
Rosnice (I B)	Hrob ?	1
Skalice nad Svitavou (nezdoben)	Obj. 7/79	1
Staňkovice (nezdoben)	Hrob ?	1
Staňkovice (I B)	Hrob	1
Stillfried (I B)	Obj. (?)	1
Stranín (I B)	Obj.?	1
Stranín (I B)	Obj.?	1
Stranín (I B)	Obj.?	1
Stranín (I B)	Obj.?	1
Stranín (I C)	Obj.?	1
Stranín (I C)	Obj.?	1
Stranín (nezdob)	Obj.?	1
Stranín (nezdob)	Obj.?	1
Stráže (I A)	Hrob 1	1

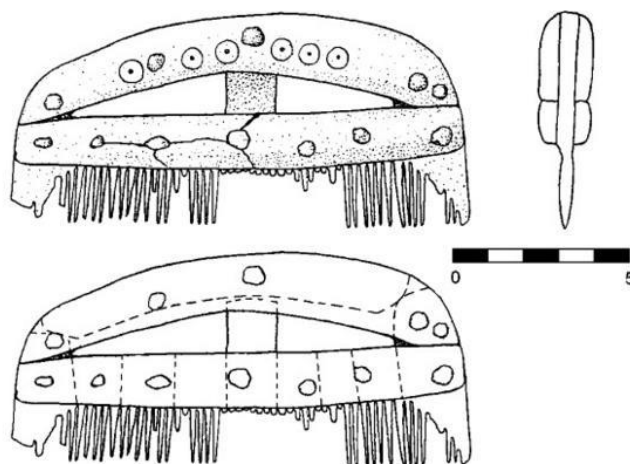
Lokalita (var. hřeb.)	č. obj./hrobu	Počet
Stupavy (nezdoben)	Chata 1/96	1
Šarovce (nezdobený)	Sonda C10	1
Šitbořice (nezdobený)	Hrob 29	1
Štúrovo (I A)	Obj.?	1
Štúrovo (I A)	Obj.?	1
Velatice (I B)	Hrob 5 (2/1943)	1
Velký Meder (nezdoben)	Obj. 87	1
Velký Meder (I A)	Obj. 90	1

Lokalita (var. hřeb.)	č. obj./hrobu	Počet
Vlčnov – Dolní Němčí (IA)	Obj.?	2
Wulzeshofen (IB)	Obj. (?)	1
Zohor – Piesky (nezdoben)	Hrob 6	1
Žabovřesky (I B)	Hrob ?	1
Žádkovice (I B)	Obj. Ř-02	1
		Celkem: 176

3.1.6. Typ Thomas I/C – Trojvrstvý hřeben s polokruhovitou prolamovanou rukojetí

Na sídlišti v Mořicích v objektu č. 508 byl nalezen v roce 2002 zvláštní typ parohového hřebene (Beneš 2007, 480).

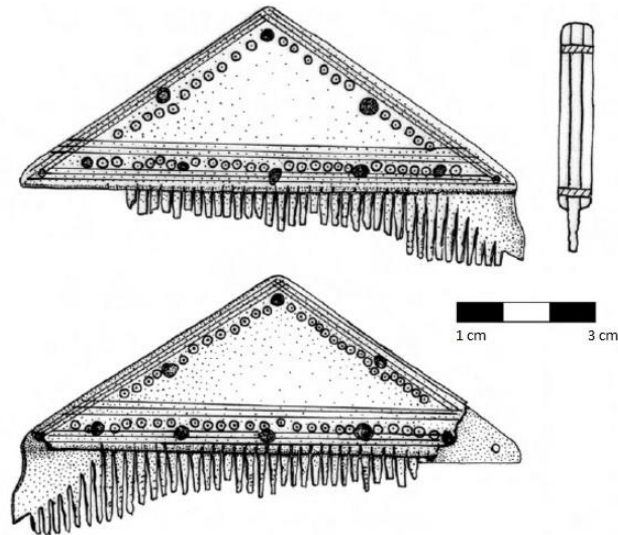
Jedná se o trojvrstvý hřeben s polokruhovitou rukojetí, jehož zvláštností je, že je zároveň prolamovaný. Tento hřeben je svou stavbou ojedinělý, v námi sledované oblasti pro něj neznáme analogie. Tento typ neznala ani S. Thomasová (1960). Jediným vodítkem pro dataci je jeho trojvrstvá stavba, která jej obecně řadí do mladší doby římské. Hřeben je zdoben koncentrickými kroužky, což by mohlo indikovat jeho zařazení do pokročilejší fáze mladší doby římské (Zeman 2001, 114). Blíže jej zadatovat nelze, neboť spolu s ním byly v objektu č. 508 pouze uhlíky, kousky kostí, a zlomky keramické nádoby (Beneš 2007, 475).

Obr. 7: Mořice, obj. č 508 (podle Beneš 2007, 498, Obr. 11).

3.1.7. Typ Thomas II – Trojvrstvé hřebeny s trojúhelníkovitou rukojetí

Tento typ parohového hřebene je typický pro mladší dobu římskou a doznívá až do doby stěhování národů. Nejčastěji se objevuje od 4. století až do 1. poloviny 6. století.

Obr. 8: Praha – Kobylisy, obj. č. 510/2009 (podle Frolík et al. 2011, 431, Obr. 22:2).

Pro oblast střední Evropy jsou velmi nerovnoměrně zastoupeny, převažují v Čechách (Zeman 2001, 114). Délka se u těchto hřebenů pohybuje okolo 8 cm až 12 cm, šířka od 2,5 cm do 4,5 cm, délka zubů bývá kolem 1,5 cm. Tento druh parohového hřebene má 3 varianty, a to variantu I s poměrně vysokou trojúhelníkovitou rukojetí, poté následuje varianta II s nízkou trojúhelníkovitou rukojetí, a nakonec varianta III se zvířecími protomami nebo s prolamovanou rukojetí (Thomas 1960, 96). Varianta I je zdobena vypíchanými kroužky uprostřed destičky a rytými liniemi horizontálně a podél rukojeti. Tento typ přežívá až do poloviny 5. století (Thomas 1960, 98) Často je nalézán v Čechách, kde se objevuje i jeho varianta II s nízkou trojúhelníkovitou rukojetí. Hřeben varianty I známe z Lužce nad Vltavou z dvojhrobu č. 11, dále z Prahy – Kobylis. Variantu II známe z pohřebiště Praha–Podbaba, z hrobu č. 22, dále například z pohřebišť Dobříčany u Žatce, Veleslavín či Vinařice (Thomas 1960, 102). Z území Moravy známe tento hřeben např. z Velkých Hostěrádek (Peškař – Ludíkovský 1978, 93).

Z území jihozápadního Slovenska, z Bratislavy – Dúbravky máme doložen hřeben varianty I i varianty II (Elschek 1992, 32–33). Z území Dolního Rakouska známe hřebeny varianty II z Bernhardsthalu (Adler 1974, 22), a z Wien – Leopoldau (Pollak 1980, 159). Hřebeny varianty I známe z Ravelsbachu (Pollak 1980, 107).

Varianta I je na námi sledovaném území zastoupena 27 hřebenů. Tuto variantu datujeme do 1. pol. 5. Století (Tejral 1982, 144). Varianta II je zastoupena 22 hřebenů a můžeme ji nalézt od stupně D2 až po stupeň E, jak ukazuje nález z chaty 14 z Března u Loun (Pleinerová 2007, 79). Z pohřebiště Všenory známe jeden exemplář varianty III, který datujeme do stupně D2 (Svoboda 1965, 124).

Tab. 6. Zastoupení hřebenů typu Thomas II

Lokalita (var. hřeb.)	č. obj./hrobu	Počet
Bernhardsthal (var. II)	Obj.?	1
Bratislava – Dúbravka (var. II)	Obj. (?)	1
Bratislava – Dúbravka (var. I)	Obj. 125/92	1
Březno (var. II)	Obj. 14	1
Dobšice (var. I)	Kul.vrstva	1
Dobroměřice u Loun (var. II)	Hrob 42	1
Dobříčany u Žatce (var. II)	Hrob (?)	1
Horní Kšely u Kolína (var. I)	Hrob (?)	1
Hořovičky (var. I)	Hrob (?)	1
Holubice (var. II)	Hrob 105	1
Čataj (var. I)	Hrob ?	1
Chrlice (var. II)	Obj. (?)	1
Klučov u Českého Brodu (var. II)	Hrob 20a	1
Libochovice nad Ohří (var. II)	Hrob (?)	1
Libochovice nad Ohří (var. I)	Hrob (?)	1
Litovice (var. I)	Hrob 6	1
Lužec nad Vltavou (var. I)	Hrob 11-12	1
Mískovice u Kolína (var. II)	Hrob (?)	1

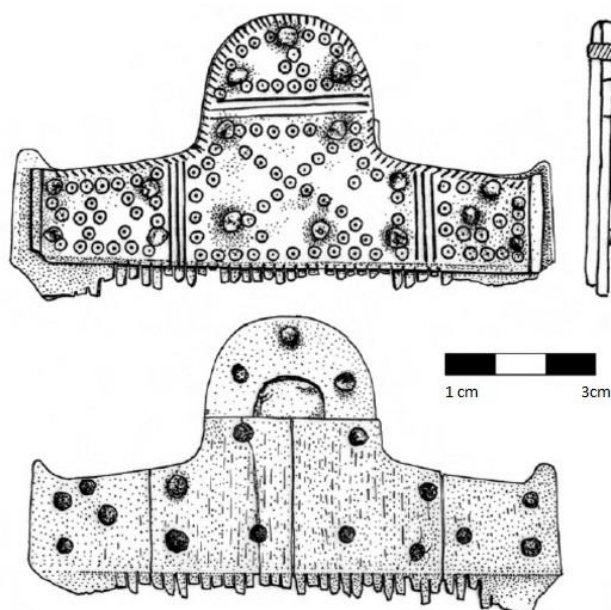
Lokalita (var. hřeb.)	č. obj./hrobu	Počet
Michelstetten (var. II)	Objekt 449	1
Mochov (var. II)	Hrob 12	2
Nebovidy (var. I.)	Roz. Hrob	1
Nebovidy (var. I)	Hrob (?)	1
Nebovidy (var. I)	Hrob	1
Olomouc – Slavonín (var. I)	Obj. 1288	1
Ontnice (var.II)	Hrob (?)	1
Očkov (var. I)	Hrob 9/53	1
Očkov (var.I)	Hrob 43	1
Pňov (var. II)	Hrob ?	1
Praha – Bubeneč (var. I)	Hrob (?)	1
Praha – Kobyličky (var. I)	Obj. 510/2009	1
Praha – Kobyličky (var. I)	Hrob 1	1
Praha – Kobyličky (var. I)	Hrob 2	1
Praha – Podbaba (var.II)	Hrob 3	1
Praha – Podbaba (var. I)	Hrob 22	1
Praha – Veleslavín (var. II)	Hrob 3	1
Praha – Zličín (var. I)	Hrob 54	1

Lokalita (var. hřeb.)	č. obj./hrobu	Počet
Rannersdorf (var. I)	Hrob 16	1
Ravelsbach (var. I)	Obj.?	1
Sokolnice (var. I)	Hrob 3	1
Sudoměřice (var. I)	Chata 657	1
Šarátice (var. II)	Hrob 5	1
Theiß (var. I)	Obj. (?)	1
Velké Přílepy (var. II)	Obj. 244	1
Velké Hostěrádky (var. II)	Hrob 22	1
Vinařice u Slaného (var. II)	Hrob (?)	1
Všenory (var. III)	Hrob (?)	1

Lokalita (var. hřeb.)	č. obj./hrobu	Počet
Vyškov (var. II)	Hrob (1)	1
Wien – Leopoldau (var. II)	Obj. ?	1
Zliv (Var. I)	Chata V/86	1
Znojmo – Hradiště (var. I)	Hrob ?	1
		Celkem: 50

3.1.8. Typ Thomas III – Trojvrstvé hřebeny s jazykovitě vytáhnutou či omegovitou rukojetí

Tyto parohové hřebeny jsou odvozeny z půlkruhové rukojeti, a jsou typické jazykovitým či obloukovitým týlem, který vybíhá ze středu vrchní části rukojeti. Tento typ hřebene je klasickým příkladem pro starší stupeň doby stěhování národů. Vzpomeňme na nález z Prahy – Kobylis (obr. 9), (Frolík et al. 2011, 431). Nezdobené tvary tohoto hřebene jsou však známy již z mladší doby římské (stupeň C2–C3) např. z Havřic (Pavelčík 1970, 30).

Obr. 9: Praha – Kobylisy, obj. č. 510/2009 (podle Frolík et al. 2011, 431, Obr. 20:1).

J. Tejral (1988, 230) tento druh hřebene přiřazuje černjachovské kultuře. Původ těchto hřebenu vidíme ve východní Evropě, konkrétně v Přičernomoří, ovšem zdomácněl i ve střední Evropě (Zeman 2008, 202). Délka hřebenu se pohybuje mezi 6 cm a 13 cm, jejich šířka bývá 3 cm až 6 cm. Tento hřeben má také dvě varianty, a to variantu 1, která se vyznačuje téměř pravoúhle odsazenou rukojetí a bývá zdobena soustřednými kruhy. Známá je jak z polabské oblasti, tak i z oblasti Povolší. Tyto hřebeny známe z pohřebišť Čechách jako: Vinařice, Praha – Podbaba, Veleslavin (Pleinerová 2006, 483; Smolík 1881, 24). Na Moravě např. ze sídliště Olomouc – Slavonín (Kalábek – Tajer – Prečanová 2002, 241).

Varianta 2 se dělí na 2 A (skandinávská) a 2 B (podunajská). Varianta 2 A je zdobena vlnkami a její rovná rukojeť s uprostřed vybíhajícím polokruhovým výčnělkem patří k nejstarším formám trojdílného hřebene s omegovitou rukojetí (Thomas 1960, 104). Tyto parohové hřebeny datujeme do 5. století a přežívají až do 8. století (Thomas 1960, 105).

Z Podolí u Brna máme doklad unikátního hřebene s omegovitou rukojetí, a to varianty 2 A (Čižmář 1997, 635). Tento hřeben je zdoben skupinou soustředných kruhů a jeho rukojeť je zvláštní tím, že je prakticky rovná, až na obloukovitý výčnělek uprostřed. Podobné hřebeny známe z Brodu nad Dyjí (Tejral 2002, 359), a z hrobu 30 z Holubic (Tejral 2011, 172) které rovněž řadíme do varianty 2 A. V Holubicích bylo spolu s hřebenem nalezena hluboká mísa, bronzová přezka, bronzová kování opasku a železný nůž. Tento nálezový celek, stejně jako celé holubické pohřebiště lze rámcově datovat do 1. poloviny 6. století (Čižmář 1997, 635).

Varianta 2 A je ve střední Evropě velmi vzácná, častější je v západní Evropě. Analogie k tomuto hřebenu můžeme vidět na náhodném nálezu Vallstenarum (Thomas 1960, 206). Další analogické hřebeny lze uvést ze západoevropských merovejských pohřebišť, např. hřeben z Oberflachu, hrob 3 (Veck 1931, Taf. 12:B5), který také S. Thomasová řadí do typu III a označuje jej za formu hřebene, jenž je datovatelná do 6. století. (Thomas 1960, 108). Další příklady jsou z hrobu 1 z Nordenfordu (Franken 1944, Taf. 15:B2), z hrobu 137 Heidelbergu-Kirchheimu (Clauß 1971, 181). Variantu 2 A datujeme od stupně D2/D3, některé tvary přežívají až do 8. století (Thomas 1960, 113).

Pro parohový hřeben typu Thomas III varianty 1 máme doklad několika hřebenářských dílen ze sídliště ve Zlechově, kde byly vyráběny. Např. objekty 70/64, 89/64, 53/65, 20/67, 42/67, 3/69 či 4/69 (Zeman 2006, 457). Tyto dílny datujeme do pozdní doby římské a časné doby stěhování národů (Zeman 2001, 108).

Na námi sledovaném území máme variantu 1 zastoupenou 35 hřebeny, variantu 2 A zastupují 2 hřebeny a variantu 2B dokládá 9 hřebenů.

Hřebeny varianty 2 B tzv. podunajské, mohou být bohatě zdobeny soustřednými kroužky jako například nález z dětského hrobu z Untersiebenbrunn (Nothnagel 2008, 160), který je datován do stupně D2. Jejich tvar je podobný variantě 1, avšak držadla těchto hřebenů nejsou pravoúhle odsazena.

Variantu 2 B datujeme do stupně D2 (Tejral 1985, 365) až D3/E. Pozdní forma varianty 2 B se objevuje ještě na konci 5. století a doznívá až do 6. století (Thomas 1960, 113).

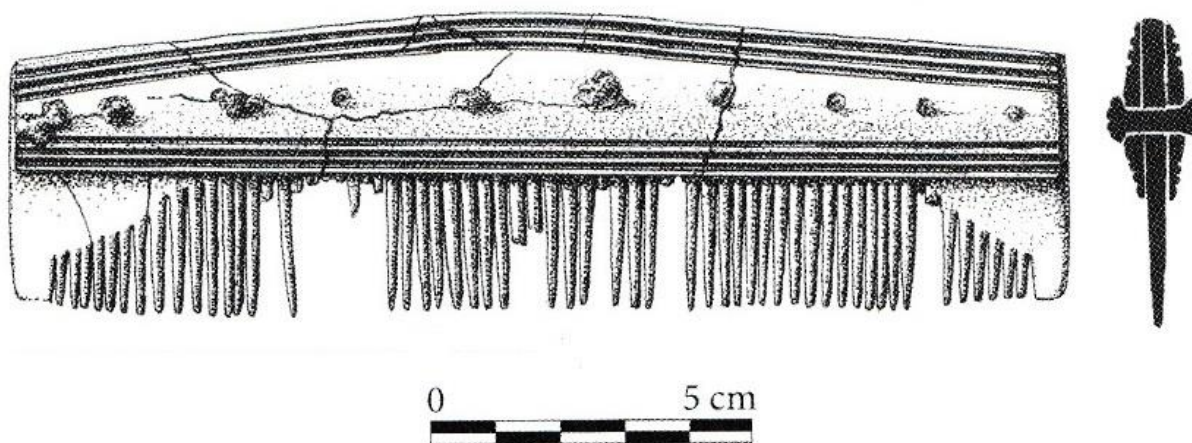
Tab. 7. Thomas III – hřebeny s omegovitou rukojetí

Lokalita (varianta hřebene)	č. obj./hrobu	Počet
Beladice (var. 1)	Kult. vrstva	1
Bratislava – Dúbravka (var. 1)	Obj. 125/92	1
Brod nad Dyjí (var. 2 A)	Obj. 22	1
Děvín – hrad (var. 1)	Druhý nálezný	1
Dobrčice (var. 1)	Obj. (?)	1
Drslavice (var. 1)	Obj.?	1
Havřice (var. 1)	Obj. ?	1
Horní Dunajovice (var. 1)	Obj.(?)	1
Holubice (2A)	Hrob 30	1
Hrubá Vrbka (var. 1)	Chata ?	1
Litovice (var. 2B)	Hrob 17	1
Michelstetten (var. 1)	Obj. 97	1
Michelstetten (var. 1)	Obj. 180	1
Modrá (var. 1)	Obj. 1/05	1
Modrá (var. 1)	čtverec A	1
Náměšť na Hané (var. 1)	Obj. (?)	1
Olomouc – Slavonín (var. 2B)	Obj. (?)	1
Olomouc – Slavonín (var. 2B)	Obj. 1216	1
Oberleis (var. 1)	Obj.?	1
Oberleis (var. 1)	Obj.?	1
Oberleiserberg (var. 2B)	Obj.?	1
Praha – Podbaba (var. 1)	Hrob ?	1
Praha – Podbaba (var. 1)	Hrob 1	1
Praha – Kobylisy (var. 1)	510/2009	1
Podolí (var. 2A)	Obj. (?)	1

Lokalita (varianta hřebene)	č. obj./hrobu	Počet
Pohořelice (var. 1)	Hrob 17	1
Radotín (var. 1)	Hrob (?)	1
Rymice (var. 1)	Povrch. sběr	1
Straning (var. 1)	Obj.?	1
Schwechat (var. 2B)	Hrob 25	1
Schletz (var. 2B)	Obj. (?)	1
Sudoměřice (var. 1)	Obj. 730	1
Štúrovo (var. 1)	Velký obj.	1
Trmice – Ústí n. Labem (var. 2B)	Obj. 92 B	1
Praha – Zličín (var. 1)	Hrob ?	1
Praha – Veleslavín (var. 1)	Hrob 1	1
Ungerndorf (var. 1)	Hrob 14	1
Unterlanzendorf (var. 2B)	Sídl. jáma 7	1
Untersiebenbrunn (var. 2B)	Hrob II	1
Vinařice u Slaného (var. 1)	Hrob 1	1
Zlechov (var. 1)	Obj.53/65	2
Zlechov (var. 1)	Obj. 89/64	1
Zlechov(var. 1)	3/69	1
Zlechov (var. 1)	Hliník 35/64	1
Zlechov (var. 1)	Obj. 11/69	1
Zlechov (var. 1)	Obj. 70/64	1
Znojmo – Hradiště (var. 1)	Hrob ?	1
		Celkem: 45

3.1.9. Hřebeny s táhlým obloukovitým držadlem

Hřebeny s táhlým, mírně obloukovitým držadlem uzavírají skupinu jednostranných hřebenů. Tyto hřebeny mohou být bohatě zdobeny ornamenty a jsou běžným inventářem kostrových hrobů mladšího stupně doby stěhování národů. Datace těchto exemplářů náleží do pozdního 5. století a pokračuje až do poloviny 6. století (Svoboda 1965, 209). Nemůžeme zde uplatnit typologie S. Thomasové (Thomas 1960), neboť tento typ hřebenu ve své práci neuvádí.

Obr. 10: Borotice, hrob č. 9/IV (podle Stuchlík 2011, 335, Taf. 2:9/IV/4).

Tyto parohové hřebeny jsou etnicky řazeny ke kmeni Langobardů a jejich tažení na jih spolu s dalšími dolnolabskými kmeny, převážně jihomoravským a dolnorakouským územím. V Čechách mohou tyto hřebeny patřit i jiným etnikům (Zeman 2001, 121). Doklad toho, že tyto hřebeny patřily Langobardům, tedy Dlouhobradům se připisuje v ruce hnětené keramice labsko-germánského rázu (Tejral 1982, 144). Tento typ hřebene se velice často objevuje v Čechách, ale také na Moravě a v Dolním Rakousku. Výzdobným motivem jsou zde ryté linie, kruhy se středovou tečkou, nebo nejsou zdobeny vůbec (Tejral 1982, 142). Mnoho nálezů pochází např. z pohřebiště Čelákovice – Záluží a v Klučově. Na Moravě je tento hřeben zastoupen např. na pohřebišti Nový Šaldorf (Tejral 1982, 207). Tento hřeben máme doložen na území Dolního Rakouska z pohřebišť Poysdorf, Rohrendorf, Straß, Schwechat a Wien – Mariahilfer Gürtel aj.

Z pohřebiště Borotice můžeme využít početné nálezy, které svědčí o datování do stupně E. Jedná se o keramické nádoby, esovité spony, které jsou typické pro pohřby Langobardů,

přezky, přesleny, nože aj. (Stuchlík 2011, 75–127). Tento typ parohového hřebene je datován také podle J. Jiříka (2007, 545) do stupně E, mladší fáze doby stěhování národů.

Pro datování hřebene s táhlým obloukovitým držadlem do stupně E nám poslouží také langobardské kostrové pohřebiště v Kyjově (Šmerda 2012, 26), kde bylo nalezeno hned několik exemplářů spolu s dalšími typickými artefakty, datovatelnými do stupně E. Např. esovité spony, lučikovité spony, ptačí spony, spona ve tvaru ptačí trikvetry (Šmerda 2012, 4–16). Další langobardská pohřebiště s nálezy hřebenů s táhlým obloukovitým držadlem jsou např. Lužice, Holubice, Kobylí, Jiřice u Benátek nad Jizerou.

Tab. 8. Zastoupení hřebenů s táhlým obloukovitým držadlem

Lokalita	č. obj./hrobu	Počet
Borotice	Hrob 6/VII	1
Borotice	Hrob 9/II	1
Borotice	Hrob 9/IV	1
Borotice	Hrob 10/VIII	1
Borotice	Hrob 13/X	1
Borotice	27/IV	1
Borotice	27/XVI	1
Borotice	27/XVIII	1
Borotice	27/XX	1
Borotice	27/XXII	1
Borotice	27/XXIII	1
Březno	Obj. 30	1
Březno	Obj. 40	1
Březno	Obj. 72	1
Čejkovice	Hrob 5b	1
Čelákovice – Záluží	Hrob 2	1
Čelákovice – Záluží	Hrob 4	1
Čelákovice – Záluží	Hrob 7/III	1
Čelákovice – Záluží	17/XII	1
Čelákovice – Záluží	Hrob 19/XIV	1

Lokalita	č. obj./hrobu	Počet
Čelákovice – Záluží	Hrob 21/XVI	1
Čelákovice – Záluží	Hrob 24/XIX	1
Čelákovice – Záluží	Hrob 25/XX	1
Čelákovice – Záluží	Hrob 29/XXIV	1
Čelákovice – Záluží	Hrob 30/XXV	1
Čelákovice – Záluží	Hrob 32/XXVII	1
Čelákovice – Záluží	Hrob 33/XXVIII	1
Čelákovice – Záluží	Hrob 43/XXXIV	1
Čelákovice – Záluží	Hrob 48/XLIV	1
Čelákovice – Záluží	Hrob 50/XLVI	1
Čelákovice – Záluží	Hrob 52/XLVIII	1
Čelákovice – Záluží	Hrob 59	1
Duchcov	Hrob (?)	1
Dobroměřice u Loun	Roz. hroby	1
Großmugl	Ojedinelý nál.	1
Haselbach	Obj. (?)	1
Hostivice	Obj. Q	1
Hostivice – Palouky	Hrob H 1921	1

Lokalita	č. obj./hrobu	Počet
Hostivice – Palouky	Hrob ?	7
Hollabrunn	Rozruš. hroby	2
Holubice	Hrob 29	1
Holubice	Hrob 30	1
Holubice	Hrob 46	1
Holubice	Hrob 56	1
Jiřice u Benátek nad Jizerou	Hrob 3	1
Jiřice u Benátek nad Jizerou	Hrob 16	1
Jiřice u Benátek nad Jizerou	Hrob 20	1
Jiřice u Benátek nad Jizerou	Hrob 23	1
Jiřice u Benátek nad Jizerou	Hrob 26	1
Jiřice u Benátek nad Jizerou	Hrob 29	1
Klučov u Českého Brodu	Hrob 1	1
Klučov u Českého Brodu	Hrob 2	1
Klučov u Českého Brodu	Hrob 6	1
Klučov u Českého Brodu	Hrob 12	1
Klučov u Českého Brodu	Hrob 15	1
Klučov u Českého Brodu	Hrob 18	1
Klučov u Českého Brodu	Hrob 20	1
Klučov u Českého Brodu	Hrob 20a	1
Klučov u Českého Brodu	Hrob 22	1
Klučov u Českého Brodu	Hrob 23	1

Lokalita	č. obj./hrobu	Počet
Kobylí	Hrob 1	1
Kobylí	Náh. Nález	1
Kyjov	Hrob 810	1
Kyjov	Hrob 812	1
Kyjov	Hrob 817	1
Kyjov	Hrob 819/A	1
Kyjov	Hrob 856	1
Kyjov	Hrob 861	1
Kyjov	Hrob 868	1
Ledvice u Teplic	Hrob 1	1
Lochenice	Hrob 3	1
Lochenice	Hrob 4	1
Lochenice	Hrob 6	1
Lužec nad Vltavou	Hrob 27	2
Libčice nad Vltavou	Obj. 172/95	1
Lužice	Hrob 6	1
Lužice	Hrob 54	1
Lužice	Hrob 55	1
Lužice	Hrob 61	1
Lužice	Hrob 75	1
Lužice	Hrob 94	1
Lužice	Hrob 95	1
Lužice	Hrob 101	1
Lužice	Hrob 117	1
Mannersdorf am Leithagebirge	Hrob 12	1
Mochov	Hrob 11	1
Mochov	Hrob 12	1
Most	Hrob (?)	1
Němčičky	Hrob 1	1
Nová ves u Kolína	Nez. situace	1

Lokalita	č. obj./hrobu	Počet
Nový Šaldorf	Hrob 41/23	1
Nedělišťe	Hrob (?)	1
Nedělišťe	Hrob 1	1
Obříství	Obj. 807	1
Pohořelice	Hrob 13	1
Postoupky	Obj. (?)	1
Pětipsy u Chomutova	Hrob (?)	1
Pottenbrunn	Hrob 52	1
Poysdorf	Hrob 4	1
Praha – Bohnice	Dvojhrob	3
Praha – Bubeneč	Hrob 2	1
Praha – Bubeneč	Hrob (?)	1
Praha – Podbaba	Hrob 23	1
Praha – Podbaba	Hrob 40	1
Praha – Podbaba	Rozruš.hroby	1
Pottenbrunn	Hrob 52	1
Radotín	Hrob z roku 1924	1
Radovesice u Litoměřic	Hrob (?)	1

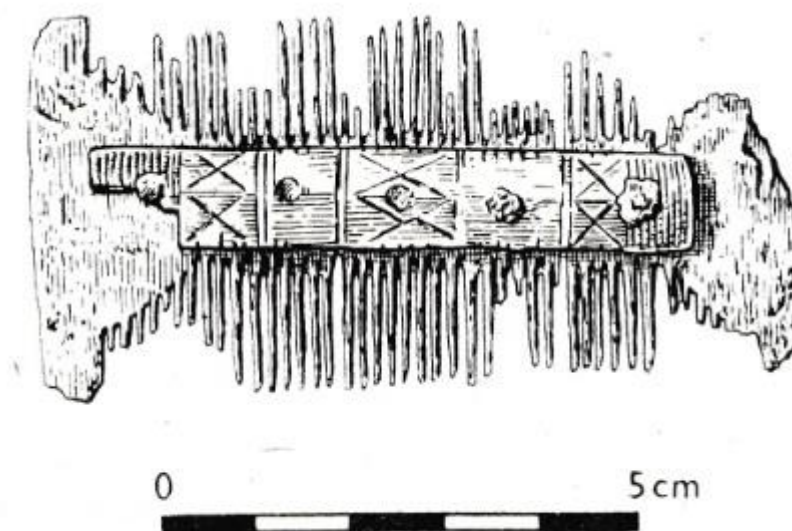
Lokalita	č. obj./hrobu	Počet
Rohrendorf	Hrob 5	1
Roztoky u Prahy	Hrob (?)	1
Rebešovice	Hrob 195	1
Rymice	Obj. (?)	1
Straß	Hrob 4	1
Světec u Teplíc	Hrob (?)	1
Siřem	Obj.1	1
Schwechat	Hrob 2	1
Schwechat	Hrob 5	1
Šakvice	Hrob (?)	1
Šlapanice	Hrob (?)	1
Šaratice	Hrob 21a	1
Šaratice	Hrob 1/1947	1
Šaratice	Hrob 2/1947	1
Straß	Hrob 2	1
Toušeň u Mělníka	Hrob 2	1
Wien – Mariahilfer Gürtel	Hrob z roku 1898	1
Znojmo	Hrob (?)	1
		Celkem: 133

3.2. Oboustranné hřebeny

Oboustranné parohové hřebeny s ozubením na spodní i horní straně držadla jsou typickým artefaktem od druhé poloviny 5. století do 7. Století (Zeman 2001, 121).

Ve druhé polovině 4. století můžeme vidět velký nárůst výskytu oboustranných hřebenů v Panonii na sídlištích i v hrobech. Oproti třem až čtyřem nálezům z 3. století začínají být tyto hřebeny objevovány v několika stovkách případů. Zahrnutím do historického kontextu zjistíme, že za šíření těchto hřebenů na římsko-provinciální pohřebiště mohla být zodpovědná složka tzv. foederátů. Několik stovek těchto hřebenů bylo nalezeno také v gepidských pohřbech a desítky byly nalezeny na gótských pohřebištích (Bíró 2002, 68).

Držadla jsou bohatě zdobena pletenci a kroužky. Tyto hřebeny se však nedají etnicky přiřadit (Zeman 2001, 121).

Obr. 11: Velatice, hrob 2/36 (podle Tejral 1982, 143, Obr. 51:5).

Předpokládá se, že neměly pouze funkci jako prostředník k vytvoření účesu, ale má se za to, že sloužily společně s jehlicemi jako módní doplněk. Tvar hřebene vychází z pozdně provinciálních předloh, tedy navazuje na antické vzory. Oboustranný hřeben je většinou zdoben vykrajovanými boky, případně rovnými či stroze skosenými rýhami. Může být i zdoben soustřednými kruhy na prostřední destičce jako například v hrobě 1 ve Vyškově (Tejral 1982, 142).

Oboustranný parohový hřeben z hrobu 15/23 z Nového Šaldorfu je např. zdoben metopovitou rytou výzdobou (Tejral 1982, 207). Chata v Lovčičkách skrývala naopak hřeben zdobený svazky rytých příčných rýh, které původně vymezovaly pole vyplněné rytými diagonálami (Tejral 1982, 204). Oboustranné hřebeny mohou být dále zdobeny tečkovanými vodorovnými vlnovkami či čarami ve tvaru X, či uskupením kroužků se soustřednými kruhy.

Hřebeny měly v představách Germánů i jistou magickou moc, o čemž svědčí různé symboly a runy, vyryté na jejich držadlech (Schlette 1977, 129–130). V Čechách je zastoupen opravdu málo. Známe jej z Čelákovic – Záluží, Klučova, Prahy – Podbaby a Nebovid. Tyto hřebeny jsou datovány do stupně E (Droberjar 2008, 171). Na Moravě je tento typ hřebene zastoupen více než obstojně. Známe jej z hrobu 1 z pohřebiště Brno – Černá Pole, z hrobu 1 z pohřebiště v Místříně, z hrobu H1/535 z pohřebiště Držovice, Sokolnice atak dále (Tejral 1982, 142). Z území jihozápadního Slovenska jej známe z pohřebiště Bratislava – Vajnory (Štefanovičová a kol. 1993, 263), z hrobu 1 z pohřebiště Čierneho Brodu (Kolník 1975, 342), z pohřebiště Čataj (Zábojník 1997, 80), z pohřebiště Tesárskych Mlyňan (Ruttkay 2007, 334), ze sídliště Nitra – Párovské Háje (Ruttkay 1996, 152). Z Dolního Rakouska známe tyto hřebeny ze sídlišť ze Stranningu (Pollak 1980, 142), Ravelsbachu (Pollak 1980, 107), a z pohřebiště Ketzelsdorfu (Pollak 1980, 102) a z Poysdorfu (Pollak 1980, 102).

Tab. 9. Zastoupení oboustranných hřebenů

Lokalita	č. obj./hrobu	Počet
Bešeňov	Hrob 11	1
Bratislava – Vajnory	Hrob ?	1
Brno-město	Hrob 1	1
Brno – Černá Pole	Hrob 1	1
Brod nad Dyjí	Obj. 17	1
Borotice	Hrob 27/XVI	1
Cifér-Pác	Obj. 8	1
Čataj	Hrob ?	2
Čelákovice – Záluží	Hrob 3	1
Čelákovice – Záluží	Hrob 57	1
Černín	Hrob ?	1
Čierny Brod	Hrob 1	1
Dobřichov-Píchora	Obj. (?)	1

Lokalita	č. obj./hrobu	Počet
Držovice	Hrob H1/535	1
Dvory nad Žitavou	Hrob 6	1
Dvory nad Žitavou	Hrob 9	1
Freundorf	Hrob 422	1
Grafenwörth	Hrob 5	1
Grafenwörth	Hrob 10	1
Grafenwörth	Hrob 16	1
Großrußbach	Obj.(?)	1
Hauskirchen	Hrob 1	1
Hoštice	Hrob H 803	1
Hoštice	Hrob H 802	1
Holubice	Hrob 97	1
Hulín	Obj. 34/35	1

Lokalita	č. obj./hrobu	Počet
Ketzlesdorf	Hrob?	1
Klučov u Českého Brodu	Hrob 3	1
Levice	Hrob 5	1
Lovčičky	Obj. (?)	1
Lovosice	Hrob 3/1933	1
Malé Dvorníky	Hrob 4	1
Malé Dvorníky	Hrob 5	1
Malý Vavrád	Hrob (?)	1
Maria Ponsee	Hrob 81	1
Mannersdorf am Leithagebirge	Objekt A/71	1
Mödling	Hrob 2	1
Mistřín	Hrob ?	1
Nebovidy	Hrob (?)	1
Nebovidy	Roz. Hrob	1
Nezamyslice	Hrob H 803	1
Nitra – Párovské Háje	Obj. 2	1
Nitra – Párovské Háje	Obj. (?)	4
Nový Šaldorf	Hrob 13/23	1
Nový Šaldorf	Hrob 14/23	1
Nový Šaldorf	Hrob 16/23	1
Nový Šaldorf	Hrob 37/23	1
Nový Šaldorf	Hrob 8/24	1
Nový Šaldorf	Hrob 25/24	1
Olomouc – Slavonín	Obj. 1288	5
Olomouc – Neředín	Obj. (?)	1
Praha – Podbaba	Hrob (?)	1
Praha – Podbaba	Hrob 21	2
Prša	Hrob 96	1
Pohořelice	Hrob 13	1
Polkovice	Hrob (?)	1

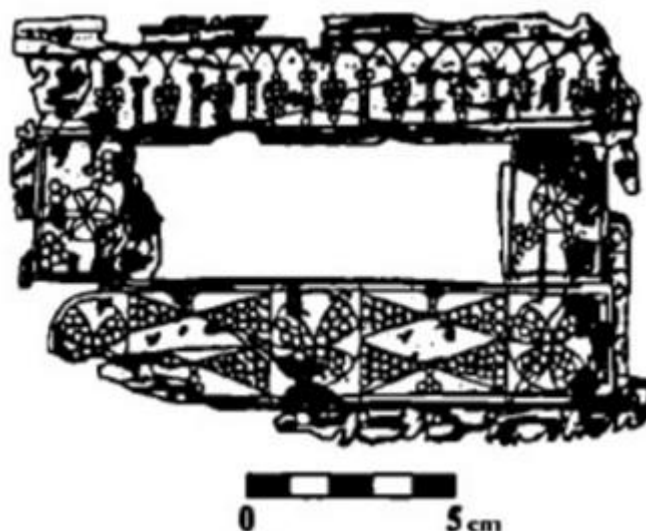
Lokalita	č. obj./hrobu	Počet
Poysdorf	Obj.?	2
Ravelsbach	Obj.?	1
Rymice	Obj. ?	1
Sokolnice	Hrob 4	1
Sokolnice	Hrob 5	1
Schwechat	Hrob 16	1
Schletz	Hrob (?)	1
Stranig	Obj.	2
Štúrovo	Chata?	1
Štúrovo	Chata 11	1
Šaratice	Hrob 4	1
Šaratice	Hroby (?)	6
Šarovce	Hrob 5/1955	1
Šarovce	Hrob 9/1955	1
Šarovce	Hrob 17/1955	1
Tesárské Mlýňany	Hrob 6	1
Tesárské Mlýňany	Hrob 11	1
Tesárské Mlýňany	Hrob 12	1
Tesárské Mlýňany	Hrob 25	1
Tesárské Mlýňany	Hrob 29	1
Tesárské Mlýňany	Hrob 31	1
Tesárské Mlýňany	Hrob 47	1
Tesárské Mlýňany	Hrob 56	1
Tesárské Mlýňany	Hrob ?	1
Velatice	Hrob 2/36	1
Velatice	Hrob 4/36	1
Velatice	Hrob 5/36	1
Velatice	Rozrušené hrob.	1
Velatice	Hrob 4/37	1
Velatice	Hrob 7/37	1

Lokalita	č. obj./hrobu	Počet
Vicemilice	Obj.?	1
Vinodol	Obj 20	1
Vyškov	Hrob (?)	1
Vyškov	Hrob 1	2
Vyškov	Hrob 11	1
Vyškov	Hrob 15	1
Vyškov	Hrob 16	1
Vyškov	Hrob 17	1

Lokalita	č. obj./hrobu	Počet
Wien – Aspern	Obj. 1	1
Wien – Aspern	Obj. 2	1
Wien – Leopoldau	Obj.?	3
Wien – Maria Hilfer Gürtel	Obj. ?	2
		Celkem: 118

4. Pouzdra na hřebeny

Parohové hřebeny byly křehké a jejich ozubení se mohlo snadno poškodit. Aby k tomuto poškození docházelo co nejméně, začínají se již od mladší doby římské až do mladšího stupně doby stěhování národů objevovat v nálezových kontextech i pouzdra na hřebeny, která měla jednoznačnou funkci, a to chránit ozubení hřebene (Droberjar 2002, 94).

Obr. 12: Praha – Podbaba, hrob č. 21 (podle Zeman 2001, 122. Obr. 7:8).

Pouzdra na hřebeny dělíme podobně jako hřebeny, tedy na pouzdra k jednostranným či dvoustranným hřebenům, jejich datace se od nich nijak neliší. Tato pouzdra byla nejspíše nošena u pasu za závěsné poutko nebo za provrtané ouško na kratší straně. Vyráběna byla ze dřeva, nebo parohu (Zeman 2001, 121).

Pouzdra byla stejně jako hřebeny spojována nýty, a to převážně železnými. Výzdoba většinou koresponduje s hřebenem, u kterého se pouzdro vyskytlo. Jedná se o výzdobu ve tvaru pyramidy, které tvoří trojúhelníky, přičemž okraje stran plátů jsou zdobeny rytými liniemi (Pleinerová 2007, 79). Výskyt pouzder na hřebeny je poměrně vzácný.

Na námi sledovaném území máme z doby římské jedno pouzdro na hřeben z Plotiště nad Labem (Rybová 1979, 371). Z doby stěhování národů máme více nálezů pouzder. A to konkrétně 11 pouzder, kdy 4 pouzdra máme doložena k typu oboustranného parohového hřebene. Jedná se o lokality Březno u Loun (Pleinerová 2007, 39), Čataj (Zábojník 1997, 84), Praha – Podbaba, obr. 12 (Jiřík et al. 2015, 45), Schwechat (Seracsin 1936, 529). Pouzdra k parohovému hřebenu s omegovitou rukojetí máme doložena 3 kusy. Jsou to lokality

Holubice (Tejral 2011b, 345), Oberleiserberg (Pollak 1999, 213), Trmice (Reszczyńska 2008, 234). Zbývající 4 pouzdra máme doložena k hřebenům s táhlým obloukovitým držadlem. Z lokality Borotice (Tejral 2011b, 340), Kyjov (Šmerda 2012, 29), Mannersdorf am Leithagebirge (Mitscha-Märheim 1957, 48), Wien-Mariahilfer Gürtel (Tobias – Wiltschke-Schrotta – Binder 2010, 291). Stejně zastoupení pouzder máme u typů oboustranného hřebene a hřebene s táhlým obloukovitým držadlem. Méně jich je u pouzder hřebene s omegovitou rukojetí.

5. Pinzety

Nedílnou součástí toaletních souprav tvoří pinzeta. Pinzety bývají většinou bronzové, či železné. Můžou být pozlacené či postříbřené. Nacházíme je jak v mužských, tak i v ženských hrobech, a také na sídlišťích po celou dobu římskou i stěhování národů. Nejčastěji mají tvar úzkých plátků s oběma pracovními plochami více či méně rozšířenými. Zdobeny jsou různými rytými liniemi a křížky (Droberjar 2002, 239).

Pinzety se mohou někdy objevovat pohromadě s ušními lžičkami v bohatých hrobech, jako např. v Soběsukách. Připevněny byly na stejném kroužku, s kterým se nejspíš zavěšovaly k opasku (Blažek 1995, 145; Droberjar 2002, 239).

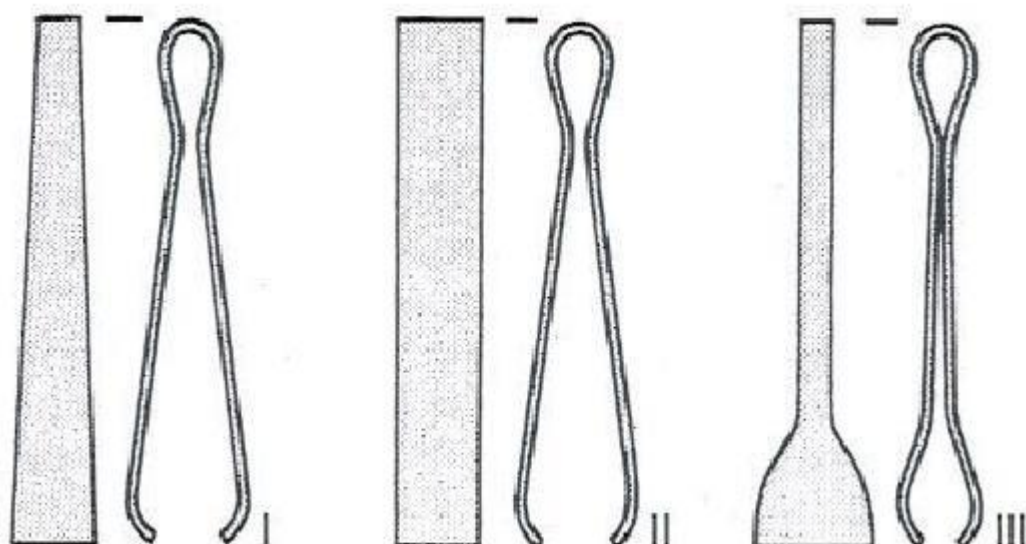
Typologii bronzových pinzet třídí E. Rihová (Riha 1986, 33–37) následovně:

- Typ A – pinzeta se zahnutím ve tvaru U s vroubkovaným zakončením ramen
- Typ B – pinzeta se zahrocenými nožkami
- Typ C – pinzeta s kuželovitou hlavicí
- Typ D – pinzeta s terčovitou hlavicí
- Typ E – pinzeta s profilovaou hlavicí
- Typ F – pinzeta se zahnutím ve tvaru U s klešťovitými rameny
- Typ G – pinzeta s kroužkovitou hlavicí a vně zahnutými rameny
- Typ H – pinzeta s hlavicí ve tvaru sondy/lžičky

I. Beilke-Voigtová (1994, 109–112) dělí pinzety na tři základní typy:

- Typ I – pinzeta s postupně rozšiřujícími se rameny
- Typ II – pinzeta s konstantními rameny
- Typ III – pinzeta s klešťovitě rozšiřujícími se rameny.

Podle těchto prací budou nálezy pinzet z námi sledované oblasti zařazeny (Tab.10–17).

Obr.13: Typy pinzet Beilke-Voigt (podle Beilke-Voigt 1994, 110, Abb.9).

Tab.10. Zastoupení pinzet typu Beilke-Voigt typ I. Doba římská

Lokalita	č.obj./hrobu	Počet kusů
Branč	Obj. 20	1
Dobřichov – Třebická	Hrob ?	1
Dolné Lovčice	Hrob ?	1
Gobelsburg	Obj. ?	1
Jevíčko	Hrob 3	1
Kostelec na Hané	Hrob 390	1
Kostelec na Hané	Hrob 378	1
Kostelec na Hané	Hrob 202	1
Kostelec na Hané	Hrob 207	1
Kostelec na Hané	Hrob 250	1
Kostelec na Hané	Hrob 415	1
Mikulčice	Obj. ?	1
Očkov	Hrob 18	1
Očkov	Roz.hroby	1
Ořech	Obj. 5	1
Plotiště nad Labem	Hrob 426	1
Praha – Řeporyje	Obj. 5	1
Prusy	Povrch. sběr	1
Přerubence	Obj. IG	1
Ringelsdorf	Obj. ?	1
Seebarn	Obj.?	1
Soběsuky	Hrob 1	1
Uherský Brod	Obj. 35	1
Stráže	Hrob 1	1
Velatice	Hrob 2	1
		Celkem: 25

Tab.11. Zastoupení pinzet typu Beilke-Voigt typ II. Doba římská

Lokalita	č.obj./hrobu	Počet kusů
Dobřichov – Pičhora	Hrob 136	1
Dobřichov – Pičhora	Hrob 145	1
Kostelec na Hané	Hrob 3	1
Kostelec na Hané	Hrob 33	1
Praha – Dejvice	Hrob ?	1
Stetteldorf am Wagram	Obj. ?	1
Olomouc – Neředín	Obj. ?	1
Sládkovičovo	Hrob 12	1
		Celkem: 8

Tab.12. Zastoupení pinzet typu Beilke-Voigt typ III. Doba římská

Lokalita	č.obj./hrobu	Počet kusů
Děvínská Nová Ves	Hrob 3	1
Jevíčko	Hrob ?	1
Jevíčko	Hrob 3	1
		Celkem: 3

Tab.13. Zastoupení pinzet typu Beilke-Voigt typ I. Doba stěhování národů

Lokalita	č.obj./hrobu	Počet kusů
Bernhardsthal	Obj.?	1
Borotice	Hrob 10/VIII	1
Čelákovice – Záluží	Hrob 59	1
Dobřichov u Kolína	Hrob ?	1
Klučov u Českého Brodu	Hrob 12	1
Klučov u Českého Brodu	Hrob 9	1
Klučov u Českého Brodu	Hrob 18	1
Hulín – Pravčice	Hrob H7	1
Krakovany – Stráže	Hrob 1929-1930	1
Lochenice	Hrob 3	1
Lochenice	Hrob 5	1
Lužice	Hrob 66	1
Lužice	Hrob 92	1
Mořice	Obj. 545	1
Lužice	Hrob 105	1
Nový Šaldorf	Hrob 26/23	1
Nový Šaldorf	Roz.hroby	1
Straß	Hrob 6-8	1
Postoloprty	Hrob 17/92	1
Praha – Bohnice	Hrob 1	1
Praha – Podbaba	Hrob ?	2
Praha – Ruzyně	Obj. 145	1
Ringelsdorf	Obj.?	1
Ringelsdorf	Obj.?	1
Ringelsdorf	Obj.?	1

Lokalita	č.obj./hrobu	Počet kusů
Rohrendorf	Hrob 2	1
Smolenice – Molpír	Obj.?	1
Tesarské Mlýňany	Hrob 6	1
Tesarské Mlýňany	Hrob 15	1
Velatice	Hrob 7/37	1
		Celkem: 31

Tab.14. Zastoupení pinzet typu Beilke-Voigt typ II. Doba stěhování národů

Lokalita	č.obj./hrobu	Počet kusů
Holubice	Hrob 33	1
Straß	Hrob 4	1
Pohořelice	Hrob 5	1
		Celkem: 3

Tab.15. Zastoupení pinzet typu Beilke-Voigt typ III. Doba stěhování národů

Lokalita	č.obj./hrobu	Počet kusů
Borotice	27/XX	1
Nový Šaldorf	Roz. Hrob	1
		Celkem:2

Tab.16. Zastoupení pinzet podle E. Rihové varianta F

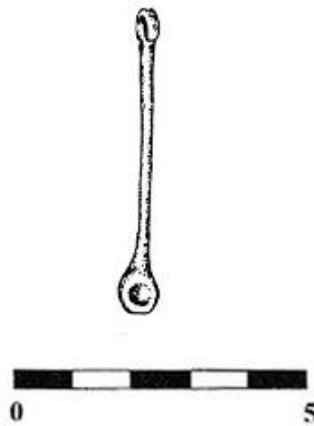
Lokalita	č.obj./hrobu	Počet kusů
Pňov	Hrob 66	1
		Celkem: 1

Tab.17. Zastoupení pinzet podle E. Rihové varianta G

Lokalita	č.obj./hrobu	Počet kusů
Bratislava – Trnávka	Obj. ?	1
		Celkem: 1

6. Ušní lžičky

Další předmět, který řadíme jako součást ženských toaletních souprav a které nacházíme na námi sledovaném území, jsou ušní lžičky neboli sondy. Jak již název napovídá, tyto předměty sloužily k čištění uší. Chronologicky je můžeme nalézt jak po celou dobu římskou, tak i po dobu stěhování národů. Nejčastěji se objevují v hrobech, ale najdeme je i v sídlištních jámách.

Obr. 14: Soběsuky, hrob 1 (podle Blažek 1995,146, Abb.10:3).

Pro práci s ušními lžičkami je vhodná studie od E. Rihové (Riha 1986, 56–62). Ve většině případů jsou vyrobeny z bronzu, ale mohou být vyrobeny i ze železa.

Tyto drobné předměty se mohou vyskytovat pohromadě s pinzetami nebo dokonce se zubními párátky, kdy často tvoří inventář bohatých ženských hrobů, jako tomu bylo např. v Untersiebenbrunn (Nothnagel 2008, 34).

Nejvíce, a to osmi kusy, jsou na námi sledovaném území zastoupeny ušní lžičky varianty E, které nejsou nijak zvláště zdobené. Jako ušní lžičku varianty A – ušní lžička s vložkou podle E. Rihové (Riha 1986, 58) můžeme zařadit nález z královského hrobu v Mušově (Peška – Tejral 2002, 590), v tomto hrobě se našla ještě jedna lžička, a tu bychom mohli zařadit jako variantu E, neboť i když má na sobě vyryto PC, pozbývá dalších indicií k lepšímu zařazení. Obě tyto lžičky jsou datovány do doby římské B2/C1 (Peška – Tejral 2002, 589). Za tuto variantu můžeme také považovat nález 3 ušních lžiček z lokality Cífer – Pác (Hrnčiarik 2013, 164). Lžičky z Uherského Brodu (Zeman 1999, 57), Soběsuk (obr. 14) (Blažek 1995, 146) a Kostelce na Hané (Zeman 1961, 154) řadíme do varianty E. Tyto lžičky, nenesou žádné výrazné zdobení pro jejich zařazení. Co se týče datování, tak lžičku z Uherského

Brodu bychom mohli zařadit do mladší doby římské (Zeman 1999, 58). Lžičku ze Soběsuk, bychom mohli datovat také do stupně C1/C2 na základě nálezů stříbrné samostřílové spony a honosné štítkové spony plátované zlatým plechem s jemnou vybitou výzdobou, do nehož byly zasazeny tmavomodré skleněné vložky. (Blažek 1995, 146).

Za variantu C podle E. Rihové (Riha 1986, 59) by se dala považovat ušní lžička z ženského hrobu Untersiebenbrunn (Nothnagel 2008, 149), a ušní lžička z dětského hrobu z Untersiebenbrunn (Nothnagel 2008, 149). V obou případech se jedná o ušní lžičku s menším prstencem uprostřed těla. Na základě nálezového kontextu, kdy spolu s jednou ušní lžičkou bylo nalezeno také zrcátko typu Berjovka-Carnuntum-Mödling, datujeme je do doby stěhování národů, do 2. pol. 5. století, stupně D2/D3 (Nothnagel 2008, 150).

Ušní lžička z Drösingu zasluhuje mimořádnou pozornost, neboť její rukojeť je nezvykle rozšířena do tvaru obdélníku, přičemž tento obdélník je zdoben třemi řadami vytepávaných teček, připomínajících tvar půlměsíce (Stuppner 1991b, 261). Tento typ ušní lžičky se neshoduje s žádným typem známým podle typologie E. Rihové (Riha 1986, 56–62).

Ušní lžička ze sídliště Watzlesdorfu (Alder – Wallner 1991, 310), je zdobená knoflíkem na rukojeti. Řadíme ji do varianty D (Riha 1986, 69).

Tab.18. Zastoupení ušních lžiček, varianta A.

Lokalita	č.obj./hrobu	Počet kusů
Mušov	Hrob 1	1
		Celkem: 1

Tab.19. Zastoupení ušních lžiček, varianta C.

Lokalita	č.obj./hrobu	Počet kusů
Untersiebenbrunn	Hrob 1	1
Untersiebenbrunn	Hrob 2	1
		Celkem: 2

Tab.20. Zastoupení ušních lžiček, varianta D.

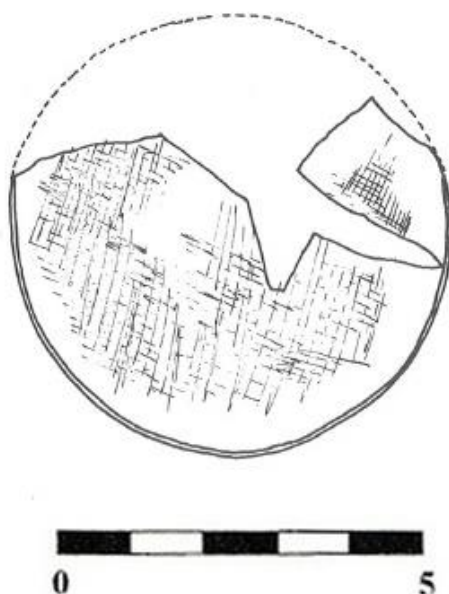
Lokalita	č.obj./hrobu	Počet kusů
Watzlesdorf	Obj. ?	1
		Celkem: 1

Tab.21. Zastoupení ušních lžiček, varianta E.

Lokalita	č.obj./hrobu	Počet kusů
Cífer – Pác	Obj.?	3
Kostelec na Hané	Hrob 33	1
Kostelec na Hané	Hrob 390	1
Mušov	Hrob 1	1
Soběsuky	Hrob 1	1
Uherský Brod	Obj.?	1
		Celkem: 8

7. Zrcátka

Další předmět, který řadíme k toaletním soupravám, je zrcátko. Můžeme je nalézt nejčastěji v bohatých ženských hrobech. Tato zrcátka byla zřejmě používána k úpravě vzhledu. Nejčastěji jsou vyráběna z bronzu, často bývají postříbřena. Na našem území se římská kovová zrcátka vyskytují v menším počtu, a tak pro odbornější studii musíme opět do zahraničí. Podobně jako i ostatním dílčím artefaktům, které tvoří toaletní soupravy, i zrcátkům se věnuje E. Rihová (Riha 1986, 11–15).

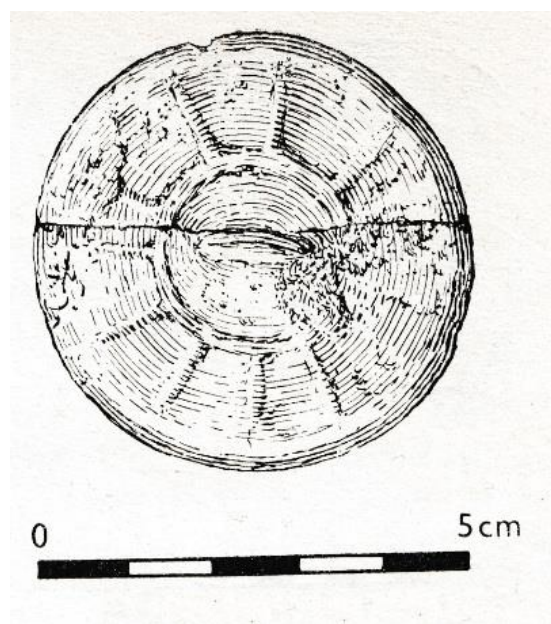
Obr. 15: Baumgarten an der March, hrob 6 (podle Pollak 1980, Taf.3:5).

Tato kruhová zrcátka se často dochovávají ve špatném stavu. Datujeme je do starší doby římské (Riha 1986, 11). Vzácný nález pochází z Dobřichova – Pičhory, odkud známe kruhové zrcátko i s rukojetí (Droberjar 1999, 375). Kruhová zrcátka jsou známá po celou dobu římskou, což dokládá nález z mladší doby římské z pohřebiště v Abrahámu, kde bylo nalezeno bronzové kruhové zrcátko v žárovém hrobě 57 (Kolník 1980, 34). Podobné zrcátko známe z Bratislavy – Trnávky, z objektu 44 (Varsik 2011, 257). Z ženského kostrového hrobu 6 z Baumgarten an der March (obr. 15) známe kruhové zrcátko (Pollak 1980, 13). Spolu s ním bylo nalezeno bronzové nákončí opasku se třemi otvory pro nýty a 21 bronzových jehlic ve třech různých velikostech, bronzová přezka opasku se zavírací hlavičkou (Pollak 1980, 13). Dle těchto nálezů lze soudit, že šlo o vysoce postavenou ženu na společenském žebříčku. Tento ženský hrob na základě spolu nalezených artefaktů datujeme do stupně B2.

Tab. 19. Zrcátka doby římské

Lokalita	č. obj./hrobu	Počet
Abrahám	Hrob 57	1
Baumgarten an der March	Hrob 6	1
Bohdanovce nad Trnavou	Obj. ?	1
Bratislava Trnávka	Obj. 44	1
Dobřichov – Pičhora	Hrob 131	1
Dobřichov – Pičhora	Hrob 68	1
Hroznová Lhota	Hrob ?	1
Žlkovce	Hrob ?	1
		Celkem: 8

Období stěhování národů na našem území dokládají nálezy stepně-nomádských zrcátek typu Čmi-Brigetio a jeho bohatší varianty Berjovka-Carnuntum-Mödling podle typologie J. Wenera (1956, 21–22). Jedná se o kruhová zrcátka z bílého kovu se středovým ouškem na zavěšení a s bohatým zdobením soustřednými žebry. Zrcátka pravděpodobně vznikla v Povolží nebo v jiných východoevropských stepních oblastech a k nám se dostala v první polovině 5. století (Droberjar 2002, 387). Jejich analogie známe z lokalit např. Koban, Čegem, Brigetio, Lom, Balsa, Székely (Werner 1956, 21).

Obr. 16: Rakšice, typ Čmi-Brigetio, hrob 2/24 (podle Tejral 1982, 213, Abb. 91:2).

Na námi sledovaném území známe zrcátka typu Čmi-Brigetio např. z bohatého ženského hrobu 2/24 z Rakšic (Tejral 1982, 213), z hrobu 1 z Vícemilic (Tejral 1982, 224), z pohřebiště Laa an der Thaya (Werner 1956, 116), ze sídliště Bojná (Pieta 2007, 179), hrobu 1 z Krakovan – Stráží (Tejral 2011, 408), z pohřebiště Levice (Werner 1956, 116), hrobu 5/1955 z pohřebiště Šarovce (Novotný 1976, 126), z výšinného sídliště Rybník – Krivín (Fedorová 2013, 51–52).

Bohatěji zdobená varianta Berjovka-Carnuntum-Mödling je zastoupena např. z hrobu 1 z Marcheggu (Tejral 2011a, 408), z hrobu 2 z Mödlingu (Tejral 2011a, 412), z ženského hrobu z Untersiebenbrunn (Nothnagel 2008, 152) z náhodného nálezu z Nitry (Werner 1956, 117).

Zrcátka z doby stěhování národů můžeme datovat do stupňů D2/D3–E na základě nálezů jako např. stříbrná plechová spona z Laa an der Thaya (Werner 1956, 116), lučikovitá spona z Groß – Harasu (Werner 1956, 116) či cikádovitá spona z Levic (Werner 1956, 116).

Tab. 20. Zrcátka doby stěhování národů, typ Čmi-Brigetio

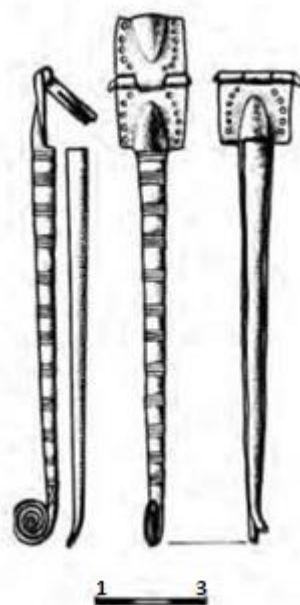
Lokalita	č. obj./hrobu	Počet
Bojná	Obj.?	1
Groß – Harraas	Hrob ?	1
Krakovany – Stráže	Hrob 1	1
Laa an der Thaya	Hrob ?	1
Levice	Hrob ?	1
Nové Zámky	Hrob ?	1
Rakšice	Hrob 2/24	1
Rybník – Krivín	Obj. ?	1
Šarovce	Hrob 5/1955	1
Uherské Hradiště	Oj. nález	1
Vícemilice	Hrob 1	1
		Celkem: 11

Tab. 21. Zrcátka doby stěhování národů, typ Berjovka-Carnuntum-Mödling

Lokalita	č. obj./hrobu	Počet
Marchegg	Hrob 1	1
Mödling	Hrob 2	1
Nitra	Bez. nález. okol.	1
Untersiebenbrunn	Hrob 1	1
		Celkem: 4

8. Kulma/vějír

Zvláštní předmět, který pochází z bohatého ženského hrobu z doby stěhování národů z Měcholup, který byl narušený v roce 1938, je kulma či držadlo na vějíř. Jedná se o tenký stříbrný tyčinkovitý předmět, zakončen volutou (Droberjar 2002, 177). Tato kulma, či držadlo na vějíř byla nalezena spolu s dalším bohatým inventářem, např. zlatý solidus Konstantina III. (407–411), zlatý závěsek s almandiny, stříbrný náramek s hadími hlavičkami, stříbrné jehlice a pásové garnitury, stříbrná lžice, miniaturní cedníček a skleněný pohár. Z hrobového nálezového celku se vymyká bronzová časně římská spona se zvířecí hlavičkou na lučíku a prolamovaným lučíkem, která se do hrobu mohla dostat i sekundárně. Dle nálezových okolností je patrné, že pohřbená byla jistě velmi významnou ženou, snad spjatou s některým místním vládcem (Droberjar 2002, 177).

Obř. 17: Měcholupy, hrob 1 (podle Popa 2007, 103, Abb. 4:1).

Tento nález z Měcholup řadí A. Popa jako vějíř typu Gültlingen (Popa 2007, 336). Podle nálezového souboru popsaného výše tento předmět datuje do 1. pol. 5. stol. Z lokality Gültlingen pochází podobný předmět jako z Měcholup, kdy se jedná také o tenký stříbrný předmět. A. Popa na základě porovnání nálezů z lokalit jako např. Talmaza, Gültlingen, Dratów a další, určuje původ těchto předmětů do provincie Dácie (Popa 2007, 333). Tomuto typu artefaktu bylo věnováno už mnoho studií a přiřazeno mnoho teorií co se funkce týče. Nejstarší teorie připisuje artefaktu kultovní či liturgickou funkci (Popa 2007, 338). Nejčastěji převládají názory, že jde o předmět spojený s péčí o vlasy, liturgický předmět, součást

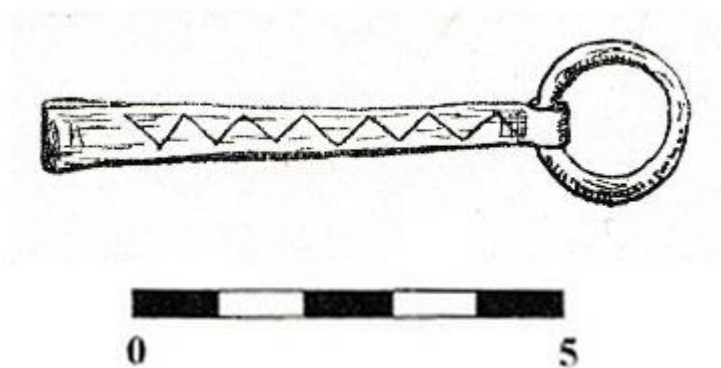
dřevěných beden (Quast 1993, 82), lékařské vybavení (Dabrowska 1968, 391), nebo část perlových náhrdelníků (Grosu 1983, 35).

A. Popa soudí, že se jedná o vějíř. Jako podporu, pro tuto teorii uvádí ikonografické prameny, kde jsou tyto vějíře zobrazeny. Např. náhrobní kameny zdobené reliéfy z Flavia Solvia, Aquileia, a Autunve Francii (Popa 2007, 342).

D. Quast (1993, 82) soudí, že nález z Měcholup sloužil k péči o vlasy, konkrétně k natáčení vlasů a jedná se tedy o kulmu. Pro tuto teorii nasvědčuje fakt, že kulma obsahuje na svém konci ohebný plíšek určený k připevnění druhého ramene. Poté by bylo možné pramen vlasů natáčet pomocí tohoto dvouramenného nástroje. Tuto hypotézu poprvé vznesl G. Sixt (1901) a jeho názor přejímá i S. Veeck (1931).

9. Škrabátka na nehty

Další předmět, který můžeme řadit do toaletních souprav je tzv. škrabátka na nehty. Na námi sledovaném území se jedná o bronzové škrabátko z hrobu 365 z Kostelce na Hané (Zeman 1961, 145). J. Zeman se jako první o tomto předmětu připomínajícím pinzetu zmiňuje jako o škrabátku na nehty (Zeman 1961, 267). Toto toaletní náčiní je zdobeno rytou klikátkou a má závěsný kroužek, který nejspíš sloužil k připevnění na opasek (Zeman 1961, 267). Na základě archeologických nálezů jako např. terinové nádoby, mísy s hlubokými žlábkami na výduti či spony se špičatou, klínovitou nebo obdélníkovitou nožkou J. Zeman datuje pohřebiště z Kostelce na Hané do období mezi první polovinou 3. století a druhou polovinou 4. století (Zeman 1961, 276).

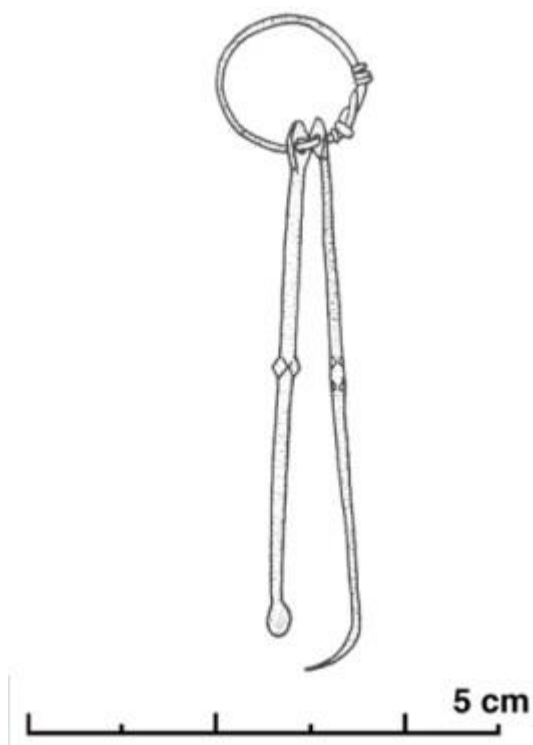

Obr. 18: Kostelec na Hané (podle Zeman 1961, 145, Obr. 68. B:b).

Další nález škrabátka máme doložen z rozrušených žárových hrobů z Mikulova (Peškař 1964, 585) Škrabátko je vyrobeno z bronzového pásku, nahoře svinuté v očko, jehož horní strana je zdobena čtyřmi podélnými rýhami. Pod nimi je plastické příčné žebírko, od něhož se proužek mírně rozšiřuje až k obloukovitému pronutí na vnější stranu. Rovně odříznutý konec je opět krátkým obloučkem ohnut zpět. Očkem prochází železný závěsný kroužek (Peškař 1964, 585). Datovat jej můžeme spolu s mikulovským pohřebištěm do starší doby římské. Konkrétně do stupňů B2/C1 (Peškař 1964, 624–626). Kolekci nálezů tvoří řada nádob, spony výrazně členěné, vendické, trubkovité, spony s pásovým lučíkem, spony se širokým lučíkem a válcovitou hlavicí, jehlice, přezky, nákončí opasků, náramky, esovitá zápona atd. (Peškař 1964, 84).

10. Zubní párátka

Další předmět, který můžeme řadit do toaletních souprav, je zubní párátka. Párátka je drobný předmět sloužící k vynětí uvízlé potravy z mezizubních prostor. Dva ojedinělé stříbrné pozlacené exempláře pochází z bohatého ženského hrobu I a dětského hrobu II, pravděpodobně ženského pohlaví z Untersiebenbrunnu v Dolním Rakousku (Nothnagel 2008, 25). Zubní párátka jsou v obou případech opatřena stříbrným kroužkem, na kterém byla zavěšena i pinzeta. Tento kroužek nejspíš sloužil k zavěšení na opasek, neboť poloha nálezů byla v oblasti břicha. (Nothnagel 2008, 149). Párátka z Untersiebenbrunnu můžeme datovat do stupně D2 (Nothnagel 2008, 36). Jako zubní párátka můžeme zařadit i stříbrný nález ze sídliště Watzelsdorfu (Adler – Wallner 1991, 310), který má podobný tvar jako nálezy z Untersiebenbrunnu, liší se však více rozšířenou rukojetí. Datovat jej můžeme do 3. – 4. století (Adler – Wallner 1991, 310).

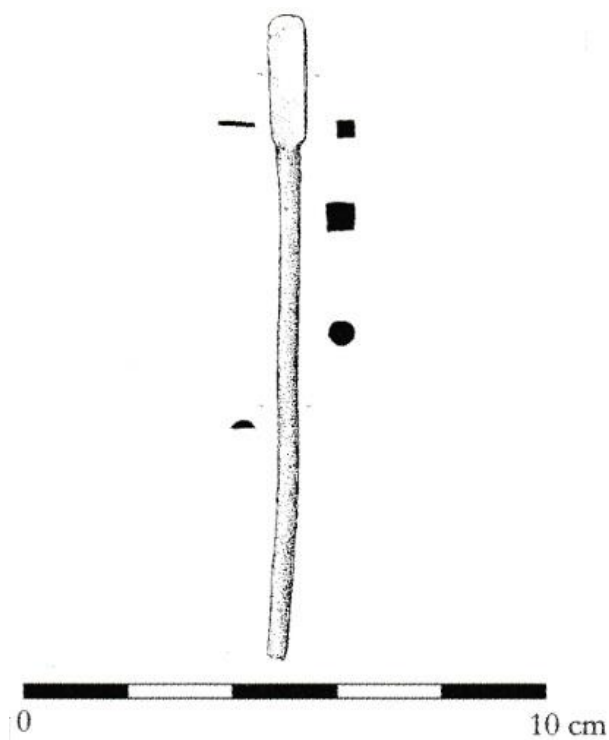

Obr. 19: Ušní lžička, Untersiebenbrunn, dětský hrob II (podle Nothnagel 2008, Taf. 22, 4:1,4:2).

11. Špachtle (spathomela)

Jako další součást ženské toaletní soupravy může být vyčleněna také špachtle (spathomela) z obj. 35/64 ze sídliště pozdní doby římské, ze Zlechova (Zeman 2007, 298), která mohla sloužit k líčení nebo k roztírání kosmetických přípravků. Podobný předmět, který by mohl být brán v potaz jako špachtle je z rozrušených hrobů ze starší doby římské v Praze – Vysočanech (Droberjar 2005, 841). Podle dalších artefaktů, nalezených snad ve stejné poloze můžeme tuto lžičku/špachtli datovat do 1.–2. století. Jedná se o bronzovou tzv. vojenskou sponu (Almgren 15), bronzové jazykovité nákončí opasku, fragmenty bronzového plechu, keramický přeslen a zlomky keramiky (Droberjar 2005, 841).

Ze sídliště doby stěhování národů v Drösingu (Stuppner 1992, 282) máme doložen další nález, který můžeme považovat za špachtli.

Obr. 20: Spathomela, Zlechov obj. 35/64 (podle Zeman 2007, 298, Abb. 14:20).

12. Vyhodnocení ženských toaletních souprav z doby římské a stěhování národů na území středoevropského barbarika

12.1. Typy parohových hřebenů z doby římské

V rámci námi sledovaného souboru hřebenů řazeného do doby římské na území středoevropského barbarika lze konstatovat, že nejpočetněji je zastoupen parohový hřeben typu Thomas I, konkrétně 178 kusy. Tento typ hřebene je často zdoben koncentrickými kroužky se středovou tečkou. Druhým nejčastějším hřebenem je typ Thomas II, který je zastoupen celkem 50 kusy. Dalším v pořadí je typ Thomas III zastoupený 46 kusy. Dále následuje hřeben typu Thomas A, který je zastoupen 44 kusy, Thomas C 22 kusy, Thomas B 13 kusy, Thomas D 7 kusy a nakonec Thomas I/C je reprezentován jedním kusem (graf č. 1).

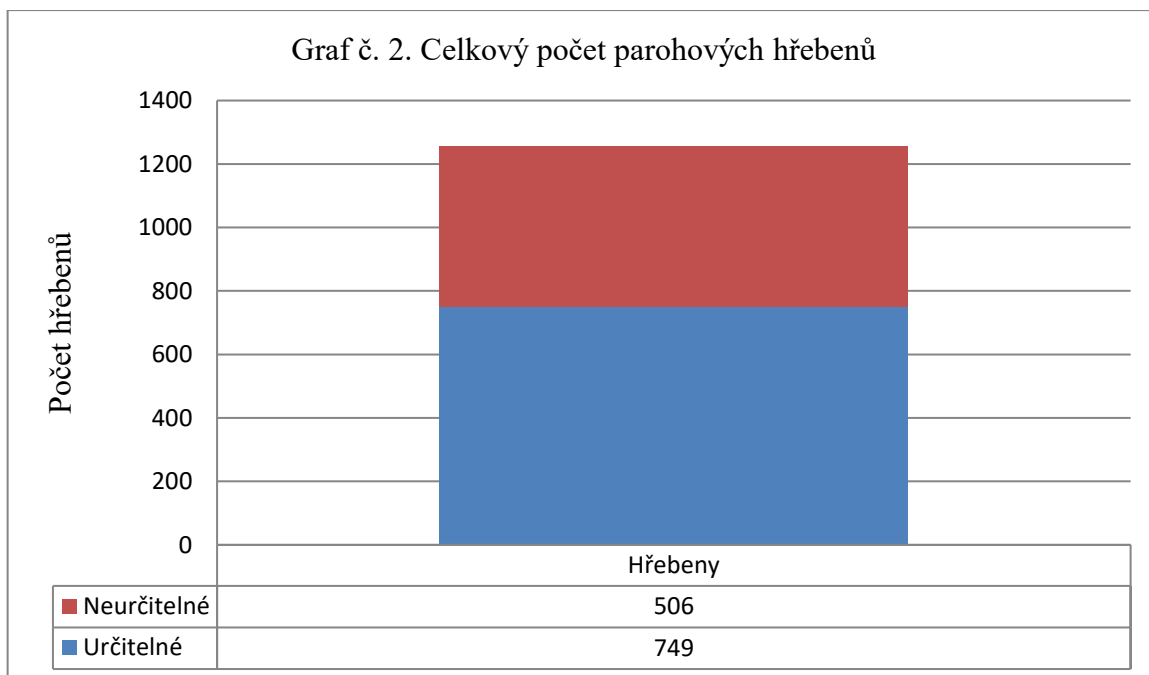
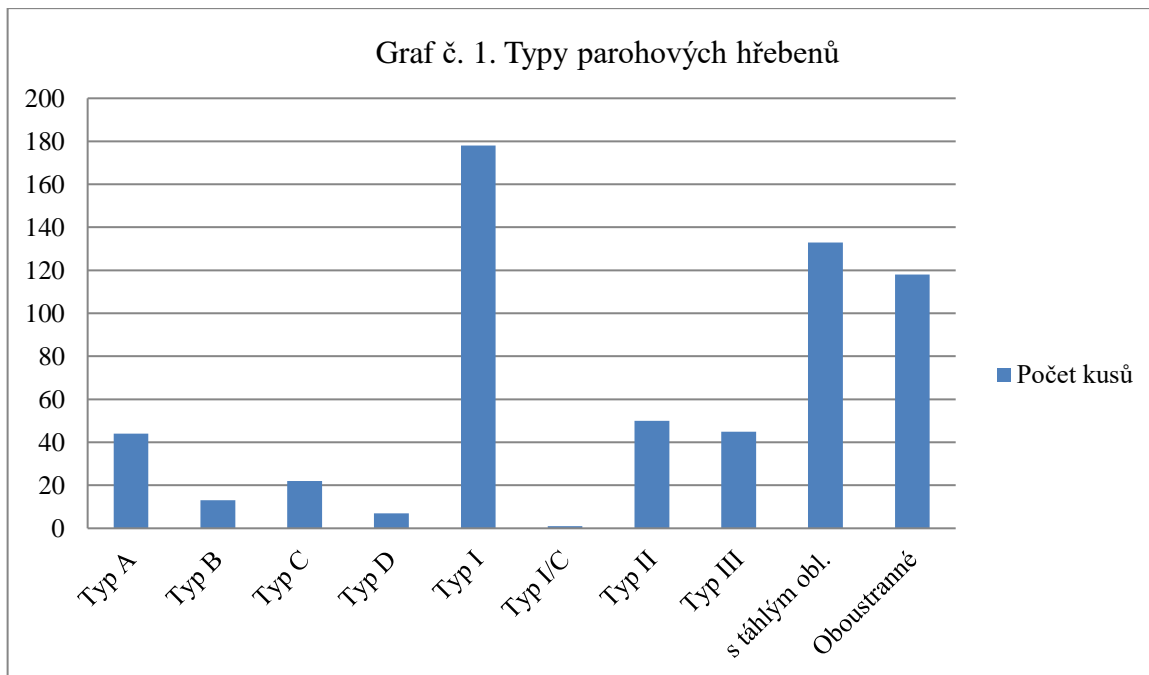
Musíme však počítat s tím, že velká část hřebenů se dochovala ve špatném stavu, a tak nemohly být typologicky zařazeny (graf č. 2). Celý soubor hřebenů představuje 1255 kusů hřebenů, z nichž 749 je určitelných.

12.2. Typy parohových hřebenů z doby stěhování národů

Do doby stěhování národů spadají převážně oboustranné hřebeny a hřebeny s táhle obloukovitou rukojetí. Hřebeny typu Thomas I, II a III místy doznívají až do staršího stupně doby stěhování národů. Těmto hřebenům jsme věnovali prostor v podkapitole 12.1, proto se jimi nyní nebudeme již zabývat.

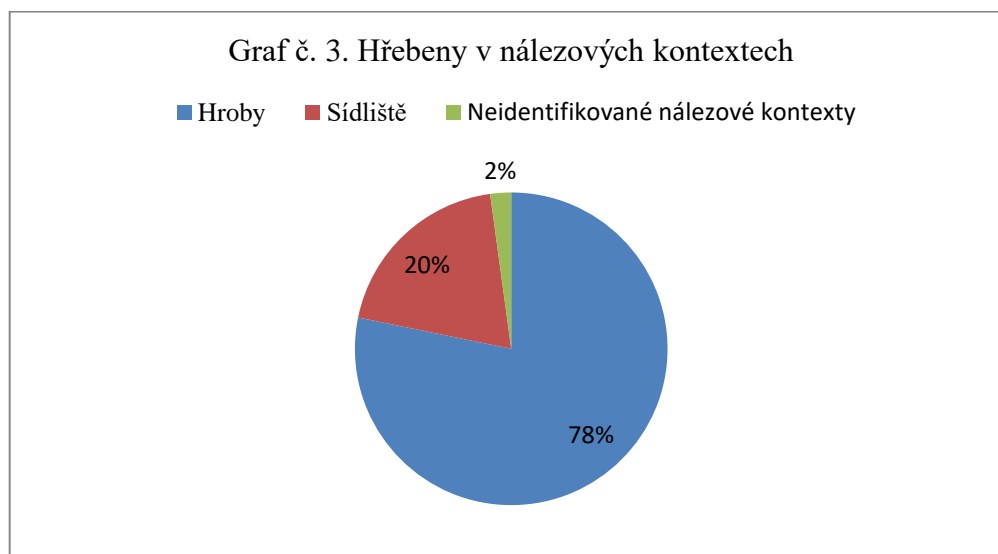
V mladší fázi doby stěhování národů, můžeme na námi sledovaném území vidět velký počet nálezů hřebenů s táhlým obloukovitým držadlem. Konkrétně je tento typ hřebene zastoupen 133 kusy.

Oboustranné parohové hřebeny jsou také zastoupeny ve vysokém počtu, a to konkrétně ve 118 exemplářích (graf č. 1).

12.3. Parohové hřebeny a jejich výskyt v archeologických kontextech

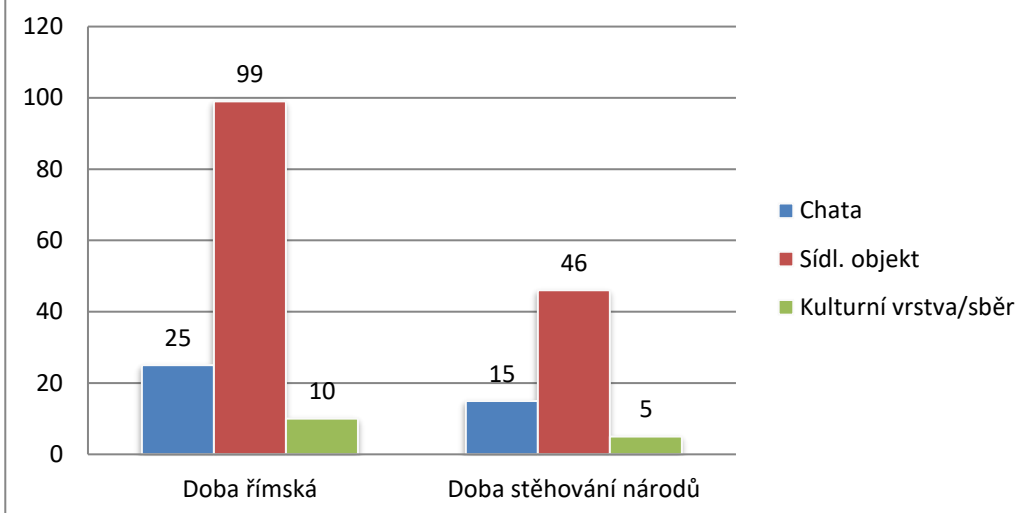
Parohové hřebeny, jak už bylo napsáno výše, se nám objevují jak v hrobech, tak i na sídlištích. V rámci zpracovávaného prostředí středoevropského barbarka lze konstatovat, že se hřebeny ze 78 % objevují v hrobech. V 20 % případů se objevují na sídlištích a v 2 % se vyskytují jako neidentifikované nálezové kontexty (graf č. 3).

V rámci sídlištních kontextů najdeme nejvíce hřebenů v sídlištních objektech, a to v 99 případech pro dobu římskou a v 46 případech pro dobu stěhování národů (graf č. 4). V chatách se parohové hřebeny vyskytují v době římské v 25 případech a v době stěhování národů v 15 případech.

Parohové hřebeny se také nalézají v kulturních vrstvách sídlišť či byly objeveny povrchovým sběrem, a to v 10 případech pro dobu římskou a v 5 případech pro dobu stěhování národů.

Graf č. 4. Výskyt parohových hřebenů na sídlištích

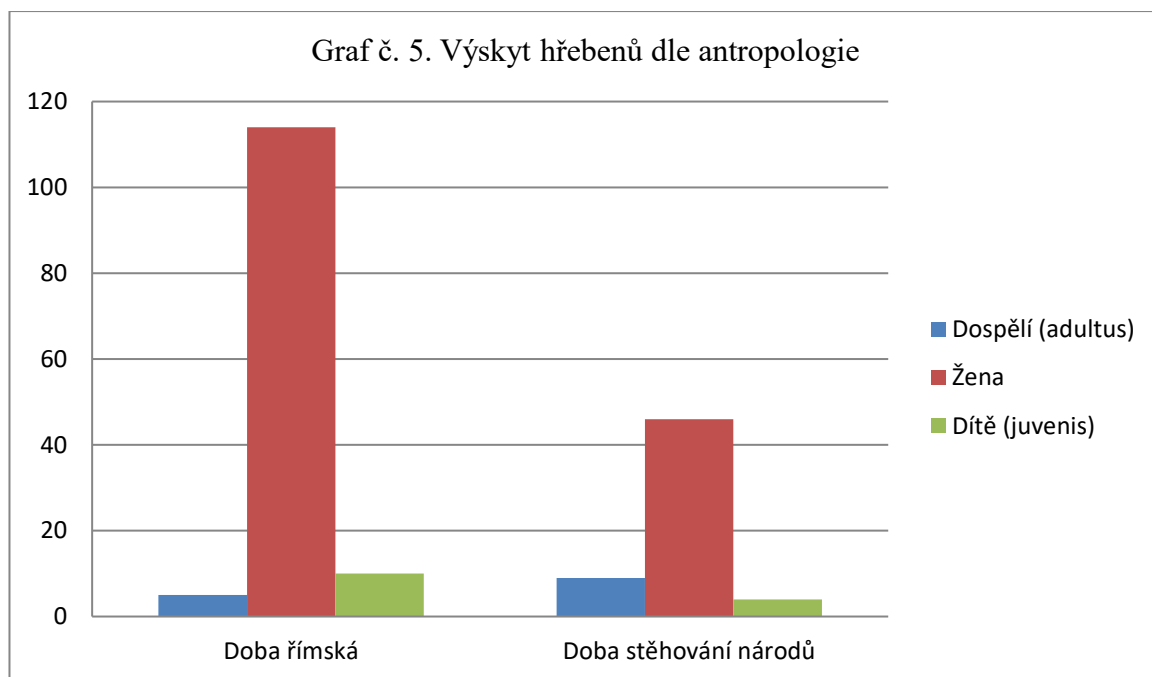

12.4. Vyhodnocení nálezů hřebenů dle antropologického materiálu

Po celou dobu římskou a stěhování národů nacházíme parohové hřebeny v hrobech. Může se jednat jak o hroby mužské, tak i o hroby ženské. V některých případech se jedná o hrob dítěte, či mladistvého. V této práci se zabýváme ženskými toaletními soupravami, je tedy logické, že vyhodnocení nálezů hřebenů dle antropologického materiálu obsahuje ženské hroby, dále hroby, které byly klasifikovány jako hroby dospělých bez určení pohlaví a nakonec hroby dětí či mladistvých.

Z našeho souboru, a z hrobů, u kterých bylo učiněno antropologické určení pohlaví, převládají nálezy parohových hřebenů z doby římské v ženských hrobech. Jak můžeme vidět na grafu č. 5, jedná se konkrétně o 114 případů. 10 případů bylo zaznamenáno u klasifikace dítě (juvenis), 5 u klasifikace dospělí (adultus).

V době stěhování národů bylo nalezeno 46 hřebenů v ženských hrobech. V hrobech klasifikace dítě (juvenis) byly 4 hřebeny a v hrobech klasifikace dospělí (adultus) se nacházelo 9 hřebenů.

12.5. Pinzety

Podíváme-li se blíže na pinzety, které lze určit, tak zjistíme, že typ Beilke-Voigt I je na námi sledovaném území zastoupen 57 exempláři. Přičemž konkrétně z doby římské 24 kusy a z doby stěhování národů 31 kusy. Typ Beilke-Voigt II je zastoupen o dost méně, a to pouze 11 exempláři, kdy se jedná o osm kusů z doby římské a o tři kusy z doby stěhování národů. Poslední varianta, typ Beilke-Voigt III, je zastoupena z doby římské třemi kusy a z doby stěhování národů dvěma kusy (graf č. 6).

Některé pinzety se vymykají svým tvarem, a proto je dobré je zařadit podle typologie E. Rihové (Riha 1986, 33–37). Jedná se o variantu F – pinzeta ve tvaru písmene U s klešťovitým zakončením ramen. Zastoupení tohoto typu pinzet máme doloženo ze žárového hrobu 66 z Pňova (Rybová 1970, 95). Tento typ pinzet datujeme do starší doby římské (Riha 1986, 34).

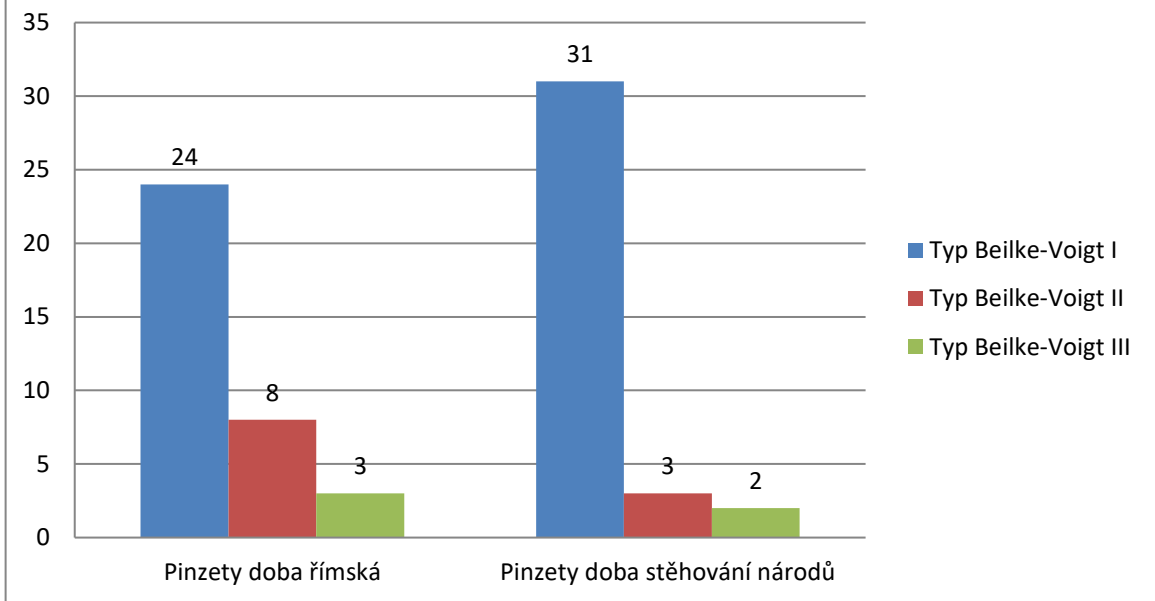
Varianta G – pinzeta s esovitě zahnutými rameny byla nalezena na sídlišti Bratislava – Trnávka (Varsik 2011, 121) a z pohřebiště Sládkovičovo (Kolník 1980, 133). Tyto pinzety nejsou nijak zvlášť zdobeny či jinak upraveny, mají klasický tvar, který připomíná kuželku, datujeme je do 4. století (Riha 1986, 34).

Jak vyplývá z grafu č. 7, pinzety jsou nejvíce nalézány v hrobech, a to v 31 případech v době římské a v 35 případech v době stěhování národů. Na sídlištech jsou pinzety nalézány v 13 případech v době římské a v 10 případech v době stěhování národů. Dvě pinzety jsou z našeho souboru bez nálezových okolností.

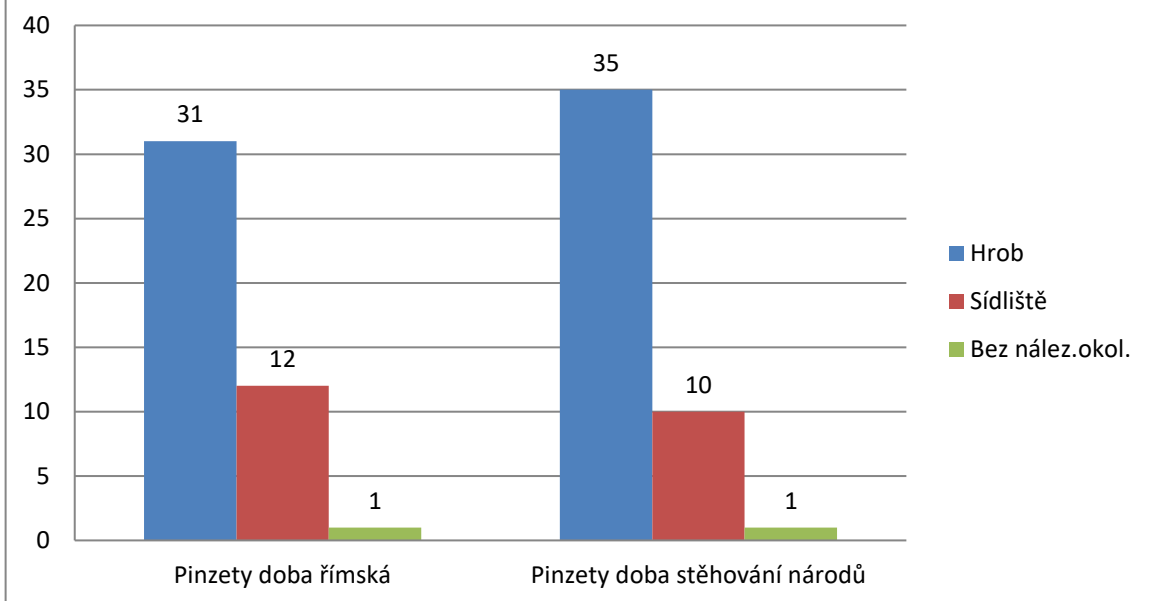
Pinzety, jež byly nalezeny na sídlištech z doby římské, byly v 10 případech v sídlištních objektech. Povrchovým sběrem byly nalezeny 2 pinzety.

Nálezy pinzet ze sídlišť z období stěhování národů byly nejvíce nalezeny v sídlištních jámách, a to v 9 případech. Jedna pinzeta byla nalezena v chatě (graf č. 8).

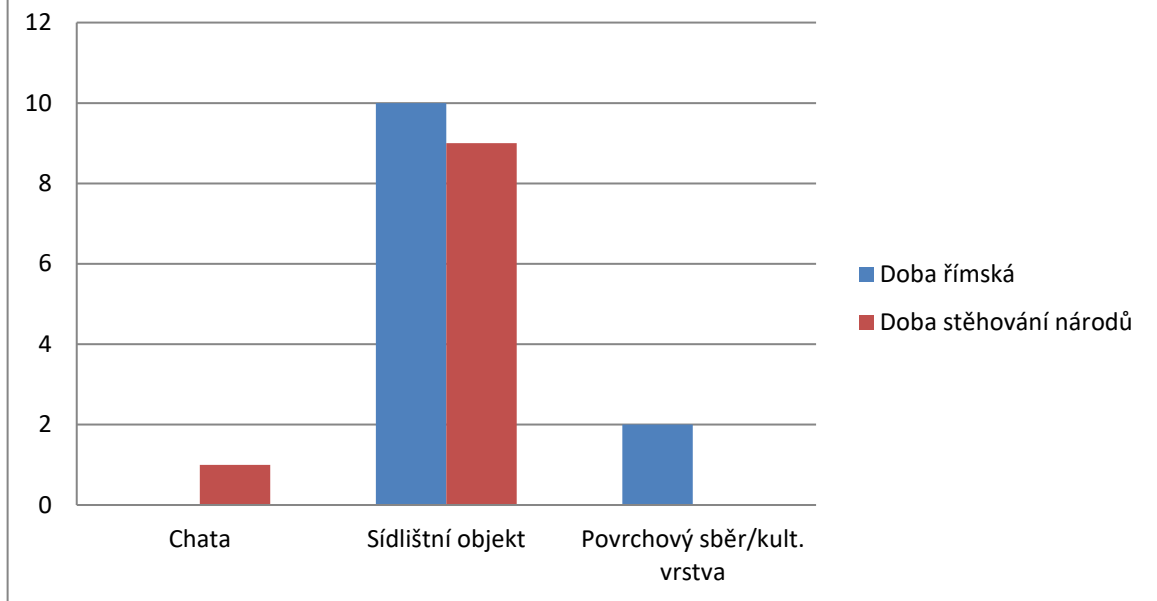
Graf č. 6. Zastoupení typu pinzet

Graf č. 7. Zastoupení pinzet v nálezových kontextech

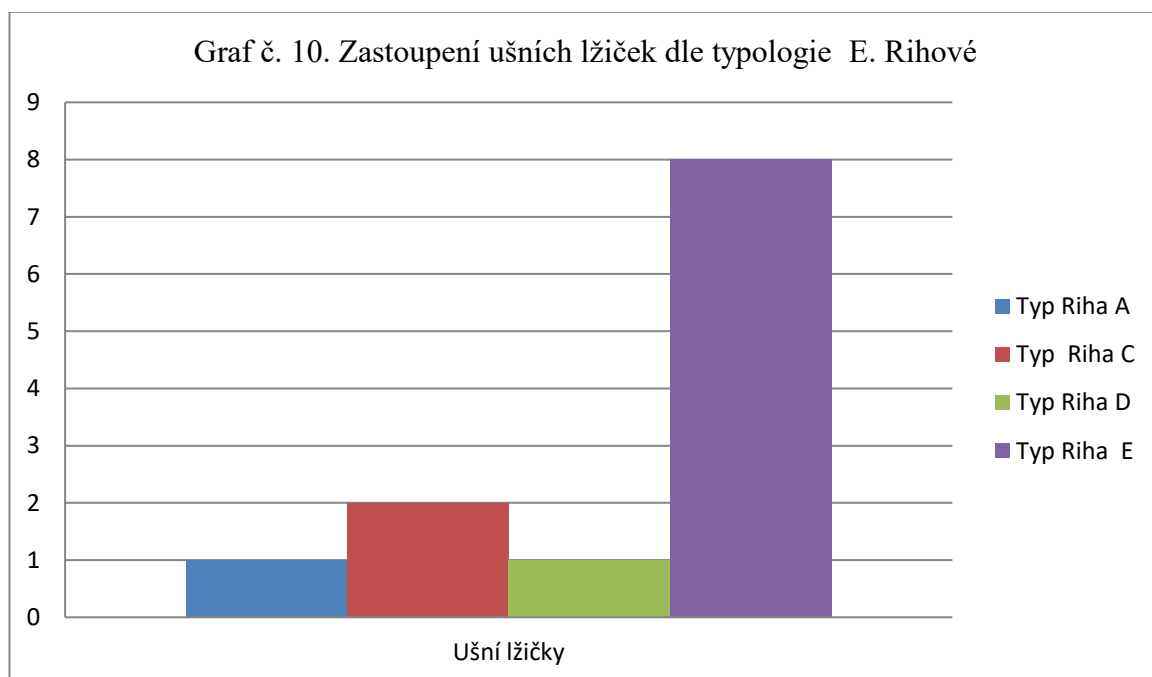
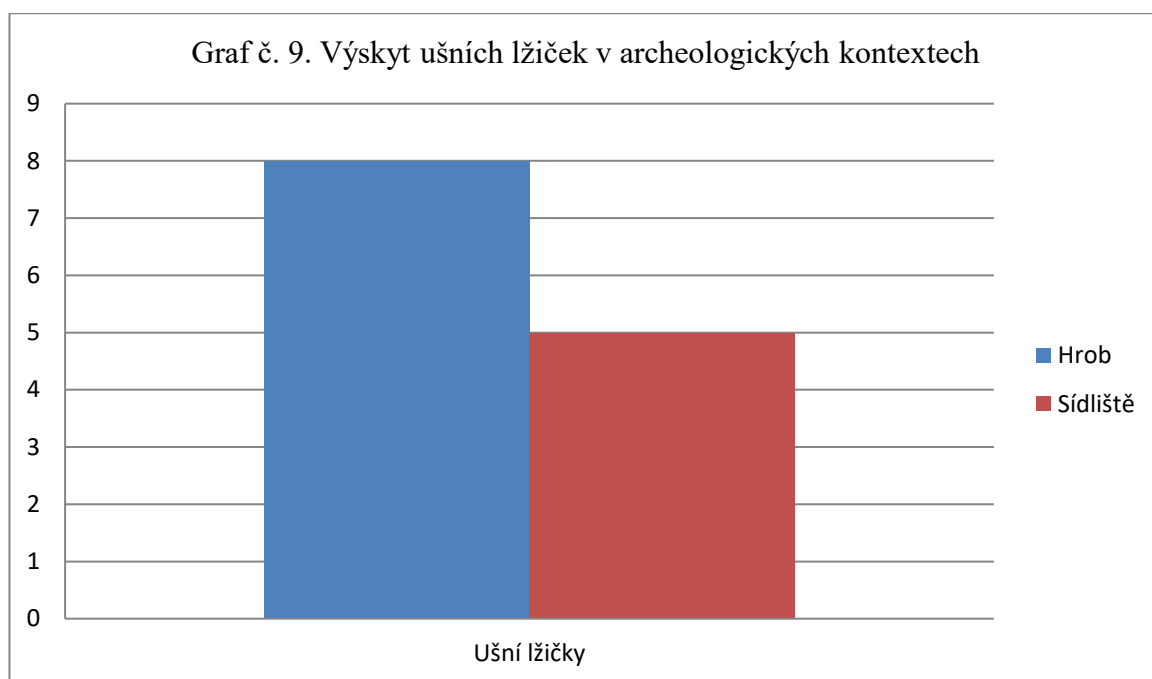

Graf č. 8. Výskyt pinzet na sídliších

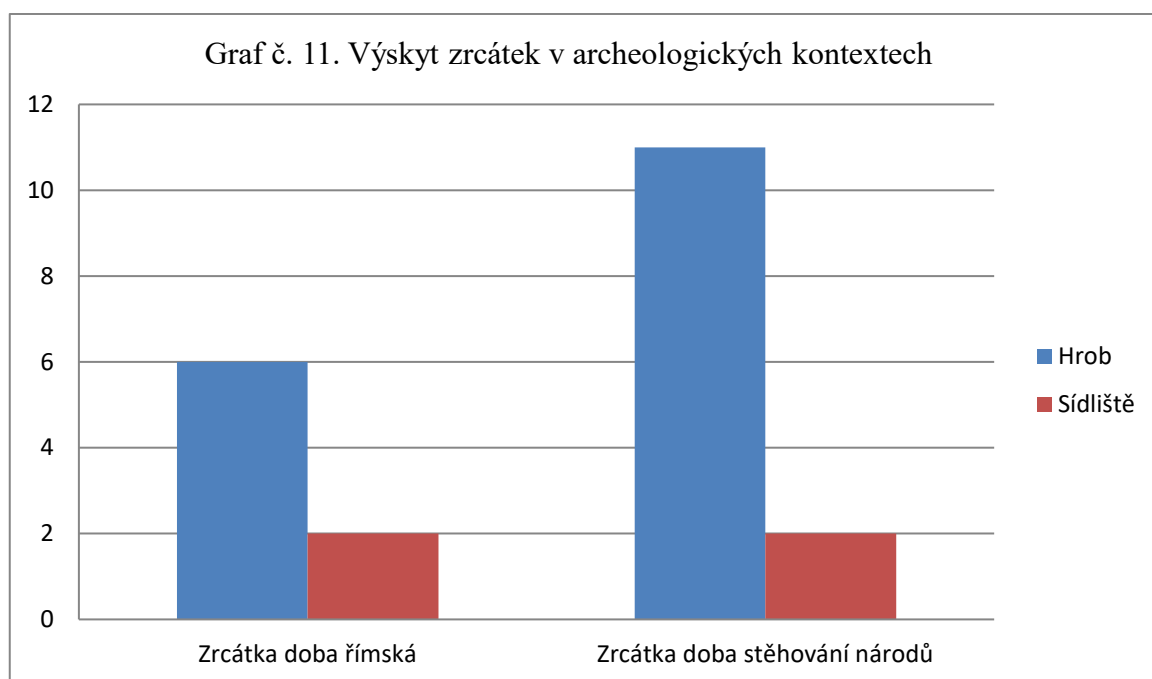
12.6. Ušní lžičky

Na sledovaném území byl zaznamenán výskyt celkem 13 ušních lžiček z doby římské a stěhování národů. Z těchto 13 lžiček bylo 8 nalezených v hrobech, a 5 na sídlištích (graf č. 9). Určitelných bylo 12 kusů, jak vyplívá z grafu č. 10. Typ A je zastoupen jedním kusem, typ C dvěma kusy, typ D jedním kusem a nakonec typ E byl zastoupen 8 kusy. Jedna ušní lžička, konkrétně z Drösingu, nebyla určitelná podle typologie E. Rihové (Riha 1986, 56–63).

12.7. Zrcátka

Na námi sledovaném území středoevropského barbarika bylo nalezeno celkem 23 zrcátek. Jedná se o 8 zrcátek z doby římské a 15 zrcátek z doby stěhování národů. Pro dobu římskou se jedná o zrcátka s rukojetí či kruhová zrcátka. Tato zrcátka byla častěji nalezena v hrobech než na sídlištích (graf č. 11).

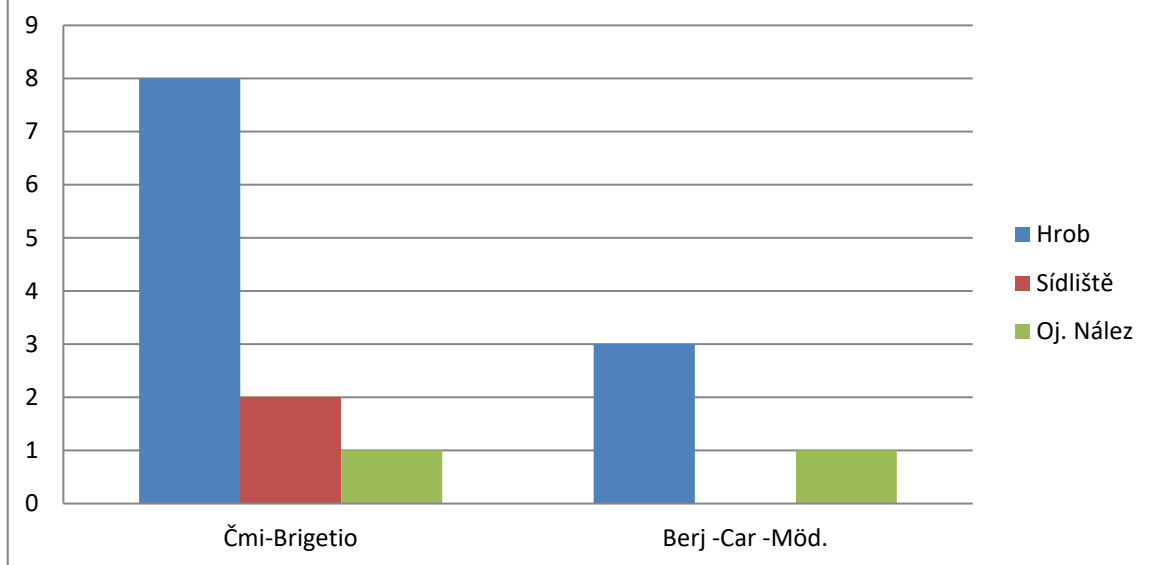

Pro dobu stěhování národů jde především o kruhová zrcátka se středovým ouškem podle typologie J. Wenera typ Čmi-Brigetio a jeho bohatěji zdobená varianta Berjozovka-Carnuntum-Mödling (Werner 1956, 22), pod kterou spadá nález z ženského hrobu v Untersiebenbrunn (Nothnagel 2008, 152), z hrobu 1 z Marcheggu (Tejral 2011a, 408) a z hrobu 2 v Mödlingu (Tejral 2011a, 412).

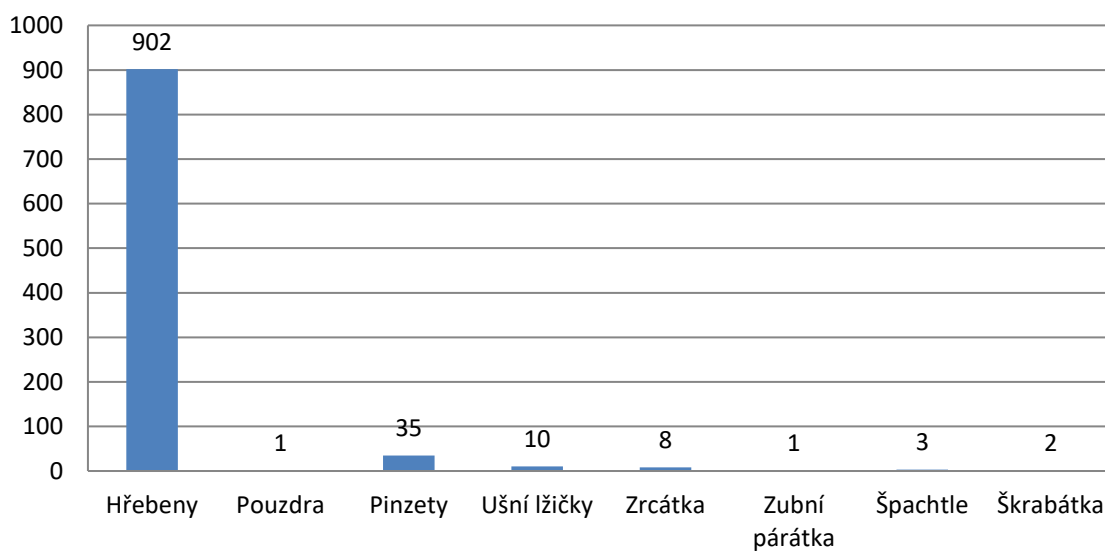
Typ Čmi-Brigetio je na našem území zastoupen 11 kusy. Jeho bohatší varianta, Berjozovka-Carnuntum-Mödling, je zastoupena 4 kusy.

Z grafu č. 12 vyplývá, že zrcátka z doby stěhování národů byla častěji nalézána v hrobech, a to v 11 případech, zatímco na sídlišti byla nalezena pouze ve 3 případech.

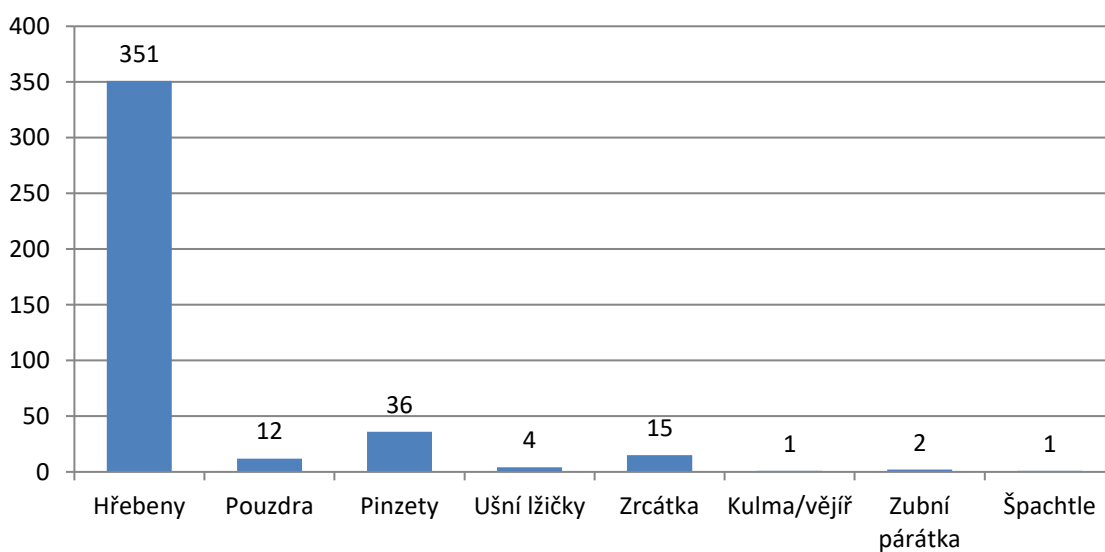
Graf č. 12. Výskyt zrcátek v archeologických kontextech, za použití typologie J. Wenera

Graf č.13. Srovnání zastoupení jednotlivých typů artefaktů ženských toaletních souprav – doba římská

Graf č. 14. Srovnání zastoupení jednotlivých typů artefaktů ženských toaletních souprav – doba stěhování národů

13. Srovnání obsahů hrobů podle antropologického materiálu

13.1. Doba římská

V době římské převládá žárový ritus, nálezy jsou proto z těchto hrobů často poničené. Nebožtíkovy ostatky se často po spálení ukládaly do uren, do nichž se také přidávaly milodary, ty však mohly být i vedle nich. Pro ženské pohřby jsou typické milodary jako např. parohový hřeben, skleněné korálky, přesleny a kostěné jehlice. U mužských hrobů často nacházíme militaria jako např. meče, hroty kopí, ale také železné přezky, bronzové prsteny, ocílky či pinzety apod. Železné nožíky můžeme nalézt jak v mužských, tak i v ženských hrobech. Aby se předměty vešly do uren, často docházelo k jejich přehýbání či deformování (Droberjar 2002, 251).

Toaletní souprava v ženských hrobech často obsahuje pouze parohový hřeben, občas s pouzdem a pinzetou. V bohatých ženských hrobech se může objevit zrcátko, ušní lžička, zubní párátka, škrabátko. U mužských toaletních souprav je to podobné, obsahují hřebeny, pinzety. V bohatých mužských hrobech se může objevit ušní lžička, zubní párátka. Liší se však tím, že souprava obsahuje i břitvu.

13.2. Doba stěhování národů

Kostrové hroby z doby stěhování národů nejsou příliš bohaté na výbavu. V mužských hrobech se nachází většinou sortiment osobních věcí jako například spony, pazourkové křesadla, militaria, např. šípy, oštěpy, štítové puklice či malé železné nožíky, přezky a meče. Dále také železná či bronzová kování.

V ženských hrobech nacházíme keramické přesleny, železné nožíky, bronzové či železné přezky, železné prsteny či spony. V bohatých hrobových výbavách můžeme nalézt zlaté náramky, zlaté mince, zlaté závěsky s almandiny, stříbrné náušnice a náramky, stříbrné jehlice a pásové garnitury, přezky, zlaté klešťovité spony, esovité spony, spony s polokruhovitou záhlavní destičkou, mísovité nádoby dělané v ruce, ale i na kruhu točené, skleněné poháry, cedníky a korále z jantaru či kulmu/vějíř.

Do hrobů se dokonce ukládalo i jídlo, aby byl nebožtík zabezpečen na svou posmrtnou cestu. Součástí milodarů bylo tedy i maso různých zvířat, kdy dokladem nám jsou kosti nacházené v hrobech (Svoboda 1965, 139–141). V starším i mladším stupni převládalo ukládání nespálených těl do hrobu. Nebožtík byl uložen hlavou k východu a nohama

k západu. Hrobové jámy byly obdélníkovitého tvaru, tyto jámy byly hluboké 80–200 cm. Volný prostor v blízkosti uložení nebožtíka nám dokládá časté používání dřevěných rakví, které se však často nedochovaly. Velmi často jsou tyto hroby vykrádány. V této době se žárové hroby téměř nevyskytují a jsou velmi vzácné.

Toaletní souprava v ženských hrobech je nejčastěji zastoupena přítomností parohového hřebene, někdy i s pouzdem. Pinzeta je jako součást ženské toaletní soupravy velmi běžná. Co se týče bohatých ženských hrobů z doby stěhování národů, tak zde nacházíme kruhová zrcátka a ušní lžičky.

Mužské toaletní soupravy většinou obsahují pouze parohový hřeben a pinzetu. Bývají ještě doplněny o břitvu.

Závěr

Díky vytvoření soupisu lokalit a katalogu nálezů z doby římské a stěhování národů byl získán přehled o počtu a typech zastoupených předmětů z ženských toaletních souprav z území Čech, Moravy, jihozápadního Slovenska a Dolního Rakouska.

Nejpočetněji je zastoupen parohový hřeben. Z celkového souboru 1255 kusů hřebenů, jich je 506 neurčitelných a 749 určitelných.

Parohové hřebeny známe již ze starších období než z doby římské a stěhování národů, to například dokládají nálezy hřebenů ze Stradonic. Hřebeny máme doloženy po celou dobu římskou a dobu stěhování národů. Ve starší době římské, ve stupních B1–B2 můžeme zaznamenat malý počet parohových hřebenů oproti následujícím staletím (typy Thomas C, Thomas A, Thomas B, Thomas D), kdy počet hřebenů velmi roste. Nejpočetněji se hřebeny objevují v mladší době římské, ve stupních C1–C2, kdy se jedná o typ Thomas I, který přežívá i do 5. století. V tomto století nejvíce kulminují hřebeny typu Thomas II a Thomas III. V poslední čtvrtině 5. století se začínají objevovat čím dál častěji hřebeny s táhlým obloukovitým držadlem, které přecházejí i do století 6. Oboustranné hřebeny se projevují již od druhé poloviny 5. století a nejvíce kulminují v století 6.

Díky analýze nálezových kontextů bylo zjištěno, že předmět, který nejčastěji prezentuje toaletní soupravu, tedy parohový hřeben, je nejvíce zastoupen v době římské i stěhování národů na pohřebištích, a to v 78 % případů. Ve 20 % případů byl parohový hřeben nalezen na sídlišti a ve 2 % jako ojedinělý nález.

Analýze byly podrobeny i nálezy hřebenů ze sídlišť. Nejpočetněji se objevují v sídlištních objektech, a to v 99 případech pro dobu římskou a v 46 případech pro dobu stěhování národů. V chatách se hřebeny vyskytují v 25 případech pro dobu římskou a v 15 případech pro dobu stěhování národů. Hřebeny získané pomocí povrchového sběru či nálezem v kulturní vrstvě jsou zastoupeny 10 kusy pro dobu římskou a 5 kusy pro dobu stěhování národů.

Po celou dobu římskou a stěhování národů obsahují ženské toaletní soupravy převážně parohový hřeben, v některých případech spolu s pinzetou. Nabízí se tedy otázka, zda byl parohový hřeben považován za luxusní zboží, nebo ne. Objevuje se totiž jak v chudých, tak i v bohatých hrobech. Avšak víme, že výroba hřebenů nebyla snadná, zvláště bavíme-li se o složitějších tvarech. Ve starší době římské můžeme nalézt ženské toaletní soupravy, které obsahují i kovová zrcátka a ušní lžičky. V 5. a 6. století máme velký nárůst kovových zrcátek, kdy se jedná o zrcátka pocházející od stepně-nomádských kmenů. Tato zrcátka právě

pronikají do střední Evropy na počátku doby stěhování národů. Počet zrcátek narůstá v 5. století, kdy ženské toaletní soupravy obsahují kromě hřebene občas pinzetu, vzácně ušní lžičku.

V rámci analýzy výskytu hřebene v hrobech podle antropologického materiálu jsme zjistili, že nejčastěji je hřeben v době římské obsažen v ženských hrobech, a to ve 114 případech. U klasifikace dítě (juvenis) je hřeben zastoupen v 10 případech a u klasifikace dospělí (adultus) v 5 případech. Pro dobu stěhování národů jsme zaznamenali 46 hřebenů v ženských hrobech, 4 hřebeny u dětí (juvenis) a 9 u hrobů patřících dospělým jedincům (adultus).

Ženské i mužské toaletní soupravy obsahují parohové hřebeny, někdy doplněny o pinzety. U žen se navíc setkáváme s výskytem kovových zrcátek a ušních lžiček, u mužů toaletní soupravy mohou navíc obsahovat břitvy.

Ženské toaletní soupravy obsahují v době římské a v době stěhování národů shodné nálezy. Obsahují parohové hřebeny a pinzety. Ušní lžičky jsou typičtější pro dobu římskou, stejně tak škrabátka na nehty, která máme pouze z doby římské. Naproti tomu v době stěhování národů obsahují ženské toaletní soupravy navíc vzácně kovová zubní párátka. Pro obě období máme nálezy zrcátek, avšak liší se svým tvarem a původem.

Parohový hřeben v době stěhování národů, zvláště ve stupni E, možná sehráldůležitou roli jako módní doplněk. Svědčí o tom nálezové okolnosti z ženských kostrových hrobů, kdy byly hřebeny nalezeny v blízkosti lebky. Z mladšího období stěhování národů nacházíme parohové hřebeny většinou v oblasti kolem pasu. Tato skutečnost indikuje, že parohové hřebeny mohly být nošeny ve schránkách na opasku.

Společně s hřebeny bylo v jednom případě z doby římské nalezeno pouzdro na hřeben. Z doby stěhování národů máme doklady 11 kusů pouzder. Tato skutečnost by mohla indikovat možnost výroby pouzder na hřebeny v době římské z organických materiálů, které se nám tedy nedochovali. Eventuálně se pouzdra v době stěhování národů vyráběla častěji z parohu než v době římské.

Další předmět, který patří do toaletních souprav, je pinzeta. Pinzety byly rozříděny podle typologie I. Beilke-Voigtové (1994) a E. Rihové (1986). Typ Beilke-Voigt I je na námi sledovaném území zastoupen 55 exempláři. Přičemž konkrétně z doby římské 24 kusy a z doby stěhování národů 31 kusy. Pinzety typu Beilke-Voigt II jsou zastoupeny o dost méně, a to pouze 11 exempláři, kdy se jedná o 8 kusů z doby římské a 3 kusy z doby

stěhování národů. Poslední varianta, pinzety typu Beilke-Voigt III, je zastoupena z doby římské 3 kusy a z doby stěhování národů 2 kusy.

Podle typologie E. Rihové byly určeny nálezy pinzet, které se vymykaly svým tvarem, a nebyly určitelné podle typologie I. Beilke-Voigtové (1994). Jedná se o pinzetu ze žárového hrobu 66 z Pňova (Rybová 1970, 95) a z ženského hrobu z Untersiebenbrunn (Nothnagel 2008, 149), které byly přiřzeny k variantě F – pinzeta ve tvaru písmene U s klešťovitým zakončením ramen. Nález pinzety ze sídliště Bratislava – Trnávka (Varsik 2011, 121) a z pohřebiště Sládkovičovo (Kolník 1980, 133) patří k typu G – pinzeta s esovitě zahnutými rameny.

Pinzety byly podrobeny analýze jejich nálezových kontextů, kdy bylo zjištěno, že jsou nejvíce nalézány v hrobech, a to v 31 případech pro dobu římskou a v 35 případech pro dobu stěhování národů. Na sídlištích doby římské byly pinzety nalezeny v 13 případech, a to 11 v sídlištních objektech. Povrchovým sběrem byly nalezeny 2 pinzety. Na sídlištích doby stěhování národů byly pinzety nalezeny v 10 případech, a to 9 kusů v sídlištních objektech. Jedna pinzeta byla nalezena v chatě.

Podle typologie Beilke-Voigtové se nedá dost dobře říct, které pinzety jsou charakteristické pro dobu římskou a které pro dobu stěhování národů, neboť počty tvaru pinzet jsou stejné v obou obdobích. V době římské jsou pinzety více zdobené a vymykají se svým tvarem jako např. typy F a G.

Snad pro dobu stěhování národů můžeme vzpomenout typ pinzety, které se v tomto období začíná projevovat, a to tzv. pinzety s lopatkovitým ukončením. Tyto pinzety jsou nacházeny v bohatých hrobech místních velmožů (Tejral 1982, 145).

Pinzety jsou nacházeny jak v ženských, tak v mužských hrobech po celou dobu římskou a stěhování národů, kdy můžeme říct, že jsou nejoblíbenější pinzety typu Beilke-Voigt I.

Na území střeoevropského barbarika, byl zjištěn výskyt celkem 13 ušních lžiček z doby římské a stěhování národů. Z těchto 13 lžiček bylo 8 nalezených v hrobech, a 5 na sídlištích. Určitelných podle typologie E. Rihové (Riha 1986, 56–63) bylo 12 kusů. Typ A je zastoupen jedním kusem, typ C dvěma kusy, typ D jedním kusem a nakonec typ E byl zastoupen 8 kusy. Jedna ušní lžička, konkrétně z Drösingu, nebyla určitelná podle výše zmíněné typologie. Ušní lžičky byly častěji nalezeny v hrobech než na sídlištích, a to v poměru 8:5.

Ušní lžičky celkově můžeme považovat za vzácný nález, nejsou tak časté jako např. pinzety, přesto můžeme vidět, že v době římské jsou ušní lžičky více zdobené, nacházíme delší i kratší varianty a jsou početnější než v době stěhování národů.

Jak už bylo řečeno, ušní lžičky jsou v době stěhování národů méně časté. Nebývají tak profilované a zdobené jako v době římské, za to jsou většinou delší.

Další předměty, které řadíme do toaletních souprav, jsou kovová zrcátka. Celkem bylo nalezeno 23 zrcátek. Jedná se o 8 zrcátek z doby římské a 15 zrcátek z doby stěhování národů. Pro dobu římskou se jedná o zrcátka s rukojetí či kruhová zrcátka. Tato zrcátka byla častěji nalezena v hrobech než na sídlištích jak v době římské (v poměru 6:2), tak i v době stěhování národů (v poměru 11:3). V době římské byla zrcátka naše území importována z římských provincií.

Pro dobu stěhování národů musíme připomenout typická kruhová zrcátka se středovým závěsným ouškem typu Čmi-Brigetio podle typologie J. Wenera (1956, 21), která byla nalezena v 11 exemplářích, a 3 nálezy kruhových zrcátek typu Čmi-Brigetio, bohatěji zdobená varianta Berjovka-Carnuntum-Mödling (Werner 1956, 22). Tato zrcátka se k nám pravděpodobně dostala za pomoci migrujících kmenů z východoevropských stepních oblastí, okolo poloviny 5. století.

Co se týče pinzet a ušních lžiček, ty byly rovněž nacházeny v oblasti pánve, či byly jen tak pohozeny. Zřejmě také byly nošeny u pasu. Kovová kruhová zrcátka byla nacházena ve zlomkovitém stavu, kdy se můžeme domnívat, že šlo o rituální zničení předmětu. Zrcátka z Rakšic (Tejral 1982, 213) a Vícemilic (Tejral 1982, 224) ležela na prsou a u lebky.

Mezi poslední předměty, které spadají do toaletních souprav, patří kulma/vějíř z Měcholup (Svoboda 1965, 253). Tento nález je na našem území ojedinělý a spolu s dalším bohatým inventářem dokládá důležitost a velký význam zemřelé osoby.

Dvanálezy kovových škrabátek na nehty, jedno z Kostelce na Hané (Zeman 1961, 145) a druhé z Mikulova (Peškař 1964, 585), jsou vzácné a jedinečné nálezy, jednak svým tvarem, jednak svým použitím.

Zubní párátka máme doložena třemi nálezy, dvěma z ženského hrobu I a dětského hrobu II v Untersiebenbrunnu (Nothnagel 2008, 25) a jedním ze sídliště Watzelsdorfu (Adler – Wallner 1991, 310). Tyto nálezy jsou specifické svým tvarem, a mohou být nacházeny spolu s pinzetami či ušními lžičkami jako součást toaletních souprav. Zubní párátka jsou velmi vzácná, což dokládá i to, že ze sledovaného území byla nalezena pouze v Dolním Rakousku.

Nálezy špachtlí (*spathomela*) ze sídliště v Drösingu (Stuppner 1992, 282), a z obj. 35/64 ze sídliště Zlechova (Zeman 2007, 298) jsou zvláštní svým tvarem a možností použití. Nabízí se, že byly použity k roztírání různých mastí apod. Možná byly využity i k lékařským účelům. Každopádně se v archeologických kontextech vyskytují velmi málo, a proto jsou unikátní.

Summary

Thanks to the creation of list of localities and a catalog of artefacts from Roman Age and the Migration Period, we have received an overview of the number and types of objects represented by women's toilet sets from the Bohemia and Moravia, southwest Slovakia and Lower Austria.

The antler combs are known from older times than the Roman Age and the Migration Period. For example we can remember findings from Stradonice. We can find antler combs throughout the Roman Age and the Migration Period. In earlier grade of Roman Age, in grades B1–B2 we can see a small number of antler combs over the following centuries (types Thomas C, Thomas A, Thomas B, Thomas D), then the number of types is growing very much. The most often combs are in the younger Roman Age, in grades C1–C2, then we can see a type Thomas I, which survives even in the 5th century. In this century the types Thomas II and Thomas III are most numerous. In the last quarter of the 5th century we can see beginning of apea combs with long arch handle. And they are more and more frequent until the 6th century. The two-sided combs have been exposed since the second half of the 5th century and are most culminating in the 6th century.

By analyzing the finding contexts, we came to the conclusion that the object most often presenting the toilet set, the antler comb, is most represented in the Roman Age and the Migration Period at the burial grounds, namely in 78% of cases. In 20% of cases, was found the antler comb in settlements and in 2% as a unique find.

I also analyzed the findings of combs from settlements. They are mostly at settlements, in 99 cases for Roman Age and in 46 cases for the Migration Period. In the huts are combs in 25 cases for Roman Age and in 15 cases for the Migration Period. The combs obtained by surface collection or discovery in the cultural layer are represented by 10 pieces for Roman Age and 5 pieces for the Migration Period.

The antler combs are known from earlier ages rather than from Roman Age and the Migration Period. For example we can recommend the findings of combs by Stradonice.

The combs are documented throughout the whole Roman Age and the Migration Period. In elderly Roman Age, we can see a small number of antler combs in the opposite of the following centuries, when the number of ridges is growing. The most numerous combs in the Roman Age is the Thomas I, which survives to the 5th century. In this century the Thomas II

and Thomas III culminate most. In the 6th century we can see the most common finding of a combs with a long arch handle. This type of combs and two-sided combs compete for primacy.

Throughout the Roman Age and the Migration Period, female toilet sets contain mostly antler combs, sometimes with tweezers. The question is, was it the antler combs considered like luxury goods or not? Because we can find them both in the poor and in the rich tombs. However, we know that the production of combs was not easy, especially when we talk about more complex shapes. In older Roman Age We can find women's toilet sets that also contain metal mirrors and ear spoons. In the 5th and 6th centuries, we have a large increase of metal mirrors wich origins of this artefakt belongs to the steppe nomadic tribes. These mirrors just enter into Central Europe at the beginning of the migration period. The number of mirrors is increasing in the 5th century, when women's toilet sets contain combs, sometimes tweezers, rarely ear spoon.

In the analysis of the occurrence of the combs in graves according to anthropological material, we can see that the combs are most often included in female graves in Roman Age, namely in 114 cases. For the classification of a child (juvenis) the comb is represented in 10 cases and in the classification of adults (adultus) in 5 cases. For the Migration Period, we have 46 combs in female graves, 4 pieces in children (juvenis) and 9 in graves belonging to adults (adultus).

Both women's and men's toilet sets contain antler combs, sometimes supplemented with tweezers. For women, we can see the occurrence of metal mirrors and ear spoons. Men's toilet sets are supplemented with razor blades.

Women's toilet sets of Roman Age and the Migration Period have common feature. They include antler combs and tweezers. Ear spoons are more typical for Roman Age same as nail traper, that we have recorded only for Roman Age. Across of this, in the Migration Period women's toilet sets include rare metal toothpicks. For both of this period we have findigs of mirrors, but they are diffrent by shape and origin.

The antler comb at the time of the Migration Period, especially in grade E, most likely held a great function as a fashion accessory. This is evidenced by the findings of the female skeletal graves, when combs were found near the skull. From the younger age of Migration Period we can find antler combs mostly in the area around the waist. This indicates that the antler combs could be worn in the cases of the belt.

Together with the comb was found in one case, from the Roman Age, a pouch for comb. From the Migration Period, we have evidence of 11 pieces of pouches.

Another item that belongs to toilets sets is a tweezer. We can categorized tweezers according to the typology of I. Beilke-Voigt (1994) and E. Riha (1986). Beilke-Voigt Type I is represented by 55 specimens in our monitored area. Specifically, from the Roman Age of 24 pieces and from the Migration Period we have 31 pieces. The Beilke-Voigt II type tweezers are represented by only a few, with only 11 copies, of which 8 are Roman and 3 are from the time of Migration Period. The last variant, Beilke-Voigt III tweezers is represented by the Roman Age of 3 pieces and by the Migration Period 2 pieces.

According to the typology of E. Riha, we can see findings of tweezers that were out of shape and were not identifiable by the typology of I. Beilke-Voigt (1994). This is a tweezer from the 66 grave of Pňov (Rybová 1970, 95) and the female grave from Untersiebenbrunn (Nothnagel 2008, 149). This tweezers we can assigned to the F-shaped U-shaped tweezers with a pliers' shoulder end. The finding of tweezers from the settlement Bratislava-Trnávka (Varsik 2011, 121) and from the cemetery Sládkovičovo (Kolník 1980, 133) belongs to the type G - tweezers with sinuously curved shoulders.

The tweezers were subjected to an analysis of the find contexts, when we found that they are most often found in graves, in 31 cases for Roman Age and 35 for the Migration period. At the settlements of the Roman Age were tweezers found in 13 cases, and 11 in the settle object. Two tweezers were found by surface picking. In the settlements of the Migration Period were tweezers found in 10 cases, and 9 in the settle object. One tweezer was found in the cottage.

According to Beilke-Voigt's typology, it is difficult to tell which tweezers are characteristic for Roman Age and which for the Migration Period, since the tweezers are the same in both periods. In Roman times, tweezers are more ornate and out of shape, such as types F and G.

Perhaps for the Migration Period we can remember the type of tweezers that is at beginning of this period, namely so-called tweezers with shovel ending. These tweezers are found in the rich graves of local magnates.

Tweezers are found both in female and male graves throughout the Roman Age and the Migration Period. When on the basis of our catalog we can say that they are the most popular tweezers of type Beilke-Voigt I.

On the territory of the central European barbaricum and our catalog, we can see findings of 13 ear spoons of the Roman Age and the Migration Period. Of these 13 ear spoons, 8 were found in graves, and 5 at settlements. Determined by the typology of E. Riha (Riha 1986, 56-63) were 12 pieces. Type A is represented by one piece, type C two pieces, type D one piece and finally type E was represented by 8 pieces. One ear spoon, specifically from Drösing, was not identifiable according to the typology above. Ear spoons were more often found in graves than in settlements in a ratio of 8:5.

Ear spoons can be considered like rare finding, not as common as tweezers, yet we can see that in the Roman Age, the ear spoons are more decorated, we can find longer and shorter variants, and they are more often than at the Migration Period. As has been said, ear spoons are uncommon at the Migration period. They are not so profiled and decorated, as in Roman Age, and they are usually longer.

Next items that we add to toilet sets are metal mirrors. A total number of 23 mirrors were found. There are eight mirrors from the Roman Age and 15 mirrors from the Migration Period. For Roman Age, there are mirrors with a handle or circular mirror. This mirror was found more often in graves than in settlements, both in Roman times (in the ratio of 6:2) and during the Migration Period (in the proportion of 11:3). In Roman Age, mirrors are imported into our territory from the Roman provinces.

For the Migration Period we must remind typical circular mirrors with a center hook, that is Cmi-Brigetio type according to the typology of J. Werner (1956, 21) found in 11 specimens. And 3 finds of the Cmi-Brigetio circular mirrors, more richly decorated that are assigned to Berjovka-Carnuntum-Mödling (Werner 1956, 22). This mirror is probably coming to us with the migrating tribes from the eastern Europe, chronological around the middle of the 5th Century.

Tweezers and ear spoons were found in the pelvis area, or just being thrown to the grave. Apparently they were also worn at the waist. The metal circular mirror was found in a fractional state where we can assume that they was a ritually destructed. The mirrors from Rakšice (Tejral 1982, 213) and Vicemilice (Tejral 1982, 224) lay on their chest and skull.

Last items that belongs to the toilet sets is the curling iron/fan from Měcholupy (Svoboda 1965, 253). This finding is unique in our territory, and together with another rich inventory demonstrate the importance of the deceased person. Two finds of metal nail scraper, one of

Kostelec na Hané (Zeman 1961, 145) and the other of Mikulov (Peškař 1964, 585) are rare and unique finds for our territory. It is interesting, that they served for cleaning nail.

The toothpicks is documented by three findings, two from the Grave I and the Grave II in Untersiebenbrunn (Nothnagel 2008, 25) and one from the Watzelsdorf settlement (Adler–Wallner 1991, 310). These findings are specific to their shape and can be found along with tweezers or ear spoons as part of the toilet sets. Toothpicks are very rare, as evidenced by the fact that they were found only in the Lower Austria from our territory and anthropological contexts.

Spatula findings (spathomela) are known from the Drösing settlement (Stuppner 1992, 282) and from the settle object 35/64 from Zlechov settlement (Zeman 2007, 298). Spatula are special in their shape and use. They have been used to scatter ointments, etc. Maybe the have been used for medical purposes as well. In any case, there are very few findigs in archaeological contexts and therefore they are unique.

Seznam použité literatury v textu a v katalogu

- ADAMETZ, K. 2012: KG Theiß, OG Gedersdorf, Fundberichte aus Österreich 50/2011, 295–299.
- ADLER, H. – LEDERER, H. 1981: KG Drasenhofen, BH Mistelbach, Fundberichte aus Österreich 19/1980, 517.
- ADLER, H. – SEYFRIED, V. 1980: Stillfried, Gem. Angern an der March, BH Gänserndorf, Fundberichte aus Österreich 18/1979, 466.
- ADLER, H. – SCHNEIDER, W. 1981: KG Jedenspeigen, BH Gänserndorf, Fundberichte aus Österreich 19/1980, 526.
- ADLER, H. – SIEGMETH, E. 1988: KG Großrußbach, MG Großrußbach, VB Korneuburg, Fundberichte aus Österreich 26/1987, 240.
- ADLER, H. – TORISER, A. 1979: KG Wulzeshofen, BH Laa an der Thaya, Fundberichte aus Österreich 17/1978, 368.
- ADLER, H. – WALLNER, E. 1992: KG Watzelsdorf, OG Niedlig, VB St. Pölten, Fundberichte aus Österreich 30/1991, 310.
- ADLER, H. 1967: Zur Datierung einiger Beinkämme aus der Römischen Kaiserzeit in Bernhardsthal, Fundberichte aus Österreich 15, 19–27.
- ADLER, H. 1969: Maria Ponsee, BH Tulln, Fundberichte aus Österreich 9, Heft 3, 1968, 147–148.
- ADLER, H. 1971: Hauskirchen, BH Gänserndorf, Fundberichte aus Österreich 9/1966–1970, 87–89.
- ADLER, H. 1975: Bernhardsthal, Gem. Bernhardsthal, BH Mistelbach, Fundberichte aus Österreich 13/1974, 100.
- ADLER, H. 1977: Bernhardsthal, Gem. Bernhardssthal, BH Mistelbach, Fundberichte aus Österreich 15/1976, 262.
- ADLER, H. 1978: Das langobardische Gräberfeld von Aspersdorf, Fundberichte aus Österreich 16/1977, 7–69.
- ADLER, H. 1980: Neue langobardische Gräber aus Schwechat, Fundberichte aus Österreich 18/1979, 9–40.
- ADLER, H. 1991: KG Bernhardsthal, MG Bernhardsthal, VB Mistelbach, Fundberichte aus Österreich 29/1990, 235–236.
- JANČO, M. 2001: Osada z obdobia sťahovania narodu v Siřemi, Archeologie ve středních Čechách 5/2001, 485–508.

- ASPÖCK, E. – STADLER, P. 2003: Die langobardenzeitlichen Gräber von Brunn am Gebirge, Flur Wolfholz, Niederösterreich, *Archaeologia Austriaca* 87, 169–223.
- BELKE-VOIGT, I. 1994: Die Sitte der Miniaturgerätebeigabe bei den Germanen der späten Kaiserzeit. *Offa, Berichte und Mitteilungen zur Urgeschichte, Frühgeschichte und Mittelalterarchäologie*, 51. Neumünster, 101–142.
- BELJAK, J. – KOLNÍK, T. 2006: Germánské hroby z Čaky a Gbeliec, *Slovenská archeológia LIV-1*, 57–94.
- BELJAK, J. 2009: Germánska osada v Šarovciach. In: J. BELJAK, – G. BŘEZINOVÁ, – V. VARSÍK, (eds): *Archeológia barbarov 2009. Hospodárstvo Germánov. Sídliiskové a ekonomické štruktúry od neskorej doby laténskej po včasný stredovek*. Nitra, 33–66.
- BELJAK, J. 2009: Východná enkláva Kvádov (Osada v Štúrove v kontexte germánskeho osídlenia na Pohroní a Poiplí). Rkp. dizertační práce, uloženo SAVNitra.
- BELJAK, J. 2010: Germánske osídlenie v Štúrove a na Dolnom Pohroní v staršej dobe rímskej, *Zborník Slovenského národného múzea CIV, Archeológia* 20, 141–148.
- BENEŠ, Z. – HORNÍK, P. – KAŠPÁREK, F. 2011: Rozrušený soubor z pohřebiště a sídliště z Nebovid, In: E. DROBERJAR (ed.): *Archeologie barbarů 2010. Hroby a pohřebiště Germánů mezi Labem a Dunajem*. Olomouc, 103–116.
- BENEŠ, Z. 2007: Sídliště z pozdní doby římské v Mořicích (okr. Prostějov), In: E. DROBERJAR– O. CHVOJKA (edd.): *Archeologie barbarů 2006. Příspěvky z II. protohistorické konference České Budějovice*, 21. - 24. 11. 2006. České Budějovice, 473–511.
- BENEŠ, Z. 2014: Germánské osídlení v době římské, In: M. POPELKA– R. ŠMÍDTOVÁ (eds.): *Výsledky archeologického výzkumu polykulturní lokality Obříství. 1. část, Praehistorica XXXII/1*. Praha, 75–152.
- BENINGER, E. 1937: *Die germanischen Bodenfunde in der Slowakei*. Reichenberg und Leipzig.
- BENINGER, E. 1966: Der Langobardenfriedhof von Poysdorf, NÖ., *Archaeologia Austriaca* 40, 167–187.
- BERKOVEC, T. – PEŠKA, J. 2004: Vrchoslavice (okr. Prostějov). PV46,275.
- BÍRÓ, M. T. 2002: Combs and comb-making in Roman Pannonia: ethnical and historical aspects, In: J. TEJRAL (Hrsg.): *Probleme der frühen Merowingerzeit im Mitteldonauraum*. Brno, 31–71.
- BLAŽEK, J. – KOTYZA, O. 1995: Další pohřebiště z doby stěhování národů v Lovosicích, okr. Litoměřice. *Litoměřicko XXVII–XXIX/1991–1993*, 7–12.
- BLAŽEK, J. – ONDRÁČKOVÁ, L. – PŮLPÁN, M. – RESZYNSKA, A. 2014: Nové žárové pohřebiště z doby římské v Nezabylicích (okr. Chomutov), *Archeologie ve středních Čechách* 18, 799–811.

- BLAŽEK, J. 1995: Die jung und spätkaiserzeitlichen Skelettgräber in Nordwestböhmen, Arbeits- und Forschungsberichte zur sächsischen Bodendenkmalpflege, 37, 139–161.
- BLAŽEK, J. 1999: Pohřebiště z doby stěhování národů v Postolprtech, okr. Louny, poloha Seník. In: P. ČECH, (ed.): Archeologické výzkumy v severozápadních Čechách v letech 1993-1997. Most, 123-131.
- BLESL, CH. 2005 (Hrsg.): Die Langobarden und das Ende der Völkerwanderung, In: Zeitschriften. Vom Tullnerfeld ins Traisental. Wien, 128–129.
- BOLLHAMMER, F. – MITSCHA-MÄRHEIM H. 1959: KG Höbersdorf. BH Mistelbach Fundberichte aus Österreich 5/1946–1950, 139.
- BŘEŇ, J. 1953: Kostrové hroby starší doby římské v Čechách, AR 5, 476–479, 515–529.
- BURSÁK, D. 2008: Záchraný archeologický výzkum při stavbě plynovodu na k. ú. Ořech, okr. Praha – západ. Příspěvek k poznání osídlení z časné doby laténské a starší doby římské, Archaeologica Pragensia 19, 161–200.
- CLAUß, G. 1971: Reihengräberfelder von Heidelberg-Kirchheim. Badische Fundberichte, Sonderheft 14, 1–189.
- CNOTLIWY, E. 1963: Grzebienie rogowe i kościane od I do V w. n. e. na Pomorzu Zachodnim. Materiały Zachoniopomorskie 9, 167–217.
- ČERVINKA, I. L. 1937: Germáni na Moravě. Archeologický přehled k otázce opůvodu deformovaných lebek ve střední Evropě, Anthropologie 14, 1936, 107–146.
- ČIŽMÁŘ, M. – KALA, J. – PŘICHYSTAL, M. 2015: Měnin (okr. Brno-venkov), PV 56–1, 211–212.
- ČIŽMÁŘ, M. 1997: Das Gräberfeld der Völkerwanderungszeit in Pohořelice, (Bez. Břeclav), In: J. TEJRAL, – H. FRIESINGER, – M. KAZANSKI, (Hrsg.): Neue Beiträge zur Erforschung der Spätantike im mittleren Donauraum. Brno, 23–43.
- ČIŽMÁŘ, M. 1997: Langobardský sídlištní objekt z Podolí, okr. Brno-venkov, AR XLIV, 634–642.
- ČIŽMÁŘ, M. 2008: Nové hroby z období stěhování národů z Vyškovska, Pravěk NŘ 18, 335–357.
- ČIŽMÁŘ, Z. – ŠMÍD, M. 1999: Prostějov-Držovice (okr. Prostějov). PV 40, 276.
- ČIŽMÁŘ, Z. 2006: Dobšice (okr. Znojmo). PV 47, 163.
- DABROWSKA, T. 1968: Zagadkowe narzedzia metalowe z okresu wedrówek ludów, Wiadomości Archeologiczne 33/1, 389–393.

- DANĚČEK, D. – SMÍŠEK, K. – KORENÝ, R. 2014: Předběžná zpráva o terénním výzkumu pohřebiště z mladší doby stěhování národů v polykulturní lokalitě Hostivice-Palouky, okr. Praha-západ. In: B. KOMORÓCZY (ed.): Sociální diferenciacie barbárských komunit ve světle nových hrobových, sídlištních a sběrových nálezů, Archeologie Barbarů 2011. Brno, 407–418.
- DAŇKOVÁ, Š. 2014: Hřebený na langobardských pohřebištích na Moravě. Rkp. bakalářské práce. Uloženo Katedra historie, FF UP v Olomouci.
- DROBERJAR, E. – ŠPAČEK, J. 2003: Žárové hroby a ostrovní (?) nález z mladší doby římské v Čelákovících, Archeologie ve středních Čechách 7/3, 2003, 319–346.
- DROBERJAR, E. – KAZDOVÁ, E. 1993: Das Brandgräberfelder aus der römischen Kaiserzeit von Šitbořice in Mähren, Časopis Moravského muzea, vědy společenské LXXVIII, 97–149.
- DROBERJAR, E. – VOJTĚCHOVSKÁ, I. 2001: Kostrový hrob mladé ženy ze starší doby římské z Velkých Přílep (okr. Praha-Západ), Archeologie ve středních Čechách 4/1, 211–225.
- DROBERJAR, E. – WALDHAUSER, J. 2012: Birituální hroby ze starší doby římské v Semčicích, okr. Mladá Boleslav, Archeologie ve středních Čechách 16/2, 893–905.
- DROBERJAR, E. 1997: Studien zu den germanischen Siedlungen der älteren römischen Kaiserzeit in Mähren. Pragae.
- DROBERJAR, E. 1999: Dobřichov-Piřhóra. Ein Brandgräberfeld aus der älteren römischen Kaiserzeit in Böhmen. Fontes Arch. Prag. 23. Praha.
- DROBERJAR, E. 2002: Encyklopedie římské a germánské archeologie v Čechách, na Moravě a ve Slezku. Praha.
- DROBERJAR, E. 2005: Praha germánská. Doba římská a doba stěhování národů (konec 1. století před Kristem až 6. století po Kristu). In: M. LUTOVSKÝ – L. SMEJTEK a kol: Praha pravěká. Praha, 777–841.
- DROBERJAR, E. 2008: Doba stěhování národů. In: V. SALAČ (ed.): Archeologie pravěkých Čech 8. Praha, 156–215.
- DUBSKÝ, B. 1949: Pravěk jižních Čech. Blatná.
- DUBSKÝ, B. 1956: Žárové hroby ze starší doby římské u Lhoty Lékařovy v Čechách, AR VIII, 251–252.
- ĎUGA, M. – VACHŮTOVÁ, D. – ZEMAN, T. 2011: Hrubá Vrbka (okr. Hodonín), PV 52–1, 221–223.
- DUŠKA, J. 1898: Nálezy předhistorické v kraji královéhradeckém. Hradec Králové.
- EISNER, J. 1933: Slovensko v pravěku. Bratislava.

ELSCHEK, K. – KOLNÍK, T. 1992: Výskum v Bratislave-Dúbravke v roku 1991, AVANS 1991, 30–31.

ELSCHEK, K. 1993: Jedenástá výskumná sezóna v Bratislave-Dúbravke, AVANS 1992, 32–33.

ELSCHEK, K. 2014: Nové žiarové hroby z 2. polovice 2. storočia zo Zohora na západnom Slovensku. Zborník Slovenského národného múzea 2014. Supplementum 8. 41–50.

FARKA, CH. – POLLAK, M. – SCHÖN, W. 1984: KG Grund, MG Wullersdorf, VB Hollabrunn. Fundberichte aus Österreich 22/1983, 289–293.

FEDOROVÁ, M. 2013: Výšinné sídliská neskorej doby rímskej a sťahovania národov na Slovensku. Rkp. bakalárske práce. Uloženo Katedra historie, FF UP v Olomouci.

FILIPOVÁ, M. – HARANGOZÓOVÁ, E. 2012: Sídliská z doby rímskej v Hrušovanech u Brna (okr. Brno-venkov), Pravěk NŘ 22, 257–311.

FRANKEN, M. 1944: Die Alamannen zwischen Iller und Lech. Berlin.

FRIDRICHOVÁ, M. 1973: Praha 8 – Bohnice. Výzkumy v Čechách 1972, 145–147.

FRIESINGER, H. 1984: Bemerkungen zu den frühgeschichtlichen Grab- und Siedlungsfunden von Wien- Leopoldau. Archaeologia Austriaca 68, 127–136.

GATTRINGER, A. 1972: Traismauer, Gem. Taismauer, BH St. Pölten, Fundberichte aus Österreich 10/1971, 77.

GEISLER, M. – ŠEDO, O. 1993: Druhá sezóna záchranného výskumu na trase dálnice v poloze Žleby u Vyškova (okr. Vyškov), PV1990, 85–86.

GLOTT, J. 1935: Die germanischen Funde im Duxer Heimatmuseum, Sudeta XI, 24–25.

GOTTWALD, A. 1924: Pravěká sídliská a pohřebiská na Prostějovsku. Prostějov.

GROSU, V. 1983: Novye sarmatskie pamjatniki na teritorii Moldavii (dopolnenie k archeologičeskoj karte MSSR). In: V. DERGAČEV, – I. A. BORZIJAK, – V. J. SOROKIN (Hrsg.): Archeologičeskie issledovanija v Moldavii v 1979–1980 gg. Kišiněv, 28–52.

HAIDER, W. 1981: KG Willendorf, BH Willendorf, Fundberichte aus Österreich 19/1980, 551–552.

HAJNALOVÁ, M. – VARSÍK, V. 2010: Kvádske roľníctvo na Slovensku z pohľadu archeológie a archeobotaniky. In: J. BELJAK, – G. BŘEZINOVÁ, – V. VARSÍK, (eds.): Archeologie Barbarů 2009. Hospodárstvo Germánov. Sídliskové a ekonomické štruktúry od neskorej doby laténskej po včasný stredovek. Nitra, 181–224.

- HAMPL, F. 1965: Die langobardischen Gräberfelder von Rohrendorf und Erpersdorf, NÖ., *Archaeologia Austriaca* 37, 40–78.
- HANULIAK, M. – VARSÍK, V. 2005: Určujúce charakteristiky osídlenia vo Vlčkovciach, *Slovenská archeológia* LIII/1, 133–168.
- HARTL, J. 1971: Tatce, okr. Nymburk, *Výzkumy v Čechách* 1970, 151.
- HELLICH, J. 1914: Žárové hroby mladšieho obdobia rímskeho u Piněva blízke Poděbrad, *PA XXVI* 1914, 141–150.
- HELLICH, J. 1918: Žárové hroby mladšieho obdobia rímskeho u Piněva a jejich význam, *PA* 30, 20–182.
- HETZER, K. 1934: Straß, Gem. Straß, BH Krems an der Donau, *Fundberichte aus Österreich* 1/1920-1933. 31.
- HÖBARTH, J. 1952a: Maiersch, Gem. Maiersch, BH Horn, *Fundberichte aus Österreich* 4/1940-1945, 69.
- HÖBARTH, J. 1952b: Straning, Gem. Straning, BH Horn, *Fundberichte aus Österreich* 4/1940-1945, 55.
- HOLODŇÁK, P. 1987: Soběsuky (okr. Chomutov), *Výzkumy v Čechách* 1984/85, 193.
- HRNČIARIK, E. 2013: Römische Kulturgut in der Slowakei. Herstellung, Funktion und Export römischer Manufakturzeugnisse aus den Provinzen in der Slowakei, *Universitätsforschungen zur prähistorischen Archäologie*, Band 222. Bonn.
- CHAZANOV, A. M. 1963: Genезis sarmatskich bronzovych zerkal, *Sovetskaja Archeologija* 1963/4, 58–71.
- CHEBEN, I. – RUTTKAY, M. 1995: Záchranné výskumy v Cíferi-Páci a v Čataji, *AVANS* 1993, 67–69.
- CHEBEN, I. – RUTTKAY, M. 1997: Objekt aus der Völkerwanderungszeit in Cífer-Pác. In: J. TEJRAL – H. FRIESINGER – M. KAZANSKI (Hrsg.): *Neue Beiträge zur Erforschung der Spätantike im mittleren Donauraum*. Brno, 89–98.
- CHLEBORÁD, M. 1914: Archeologické nálezy okresu bučovického v letech 1912 a 1913, *Časopis Moravského Musea zemského* XIV, 272–282.
- CHMIELOWSKA A., 1971. Grzebenie starożytnie i średniowieczne z ziem polskich. Łódź.
- CHROPOVSKÝ, B. – FUSEK, G. 1988: Výsledky výskumov na stavenisku športového areálu v Nitre, *ŠZ* 24, 143–169.
- CHYBOVÁ, H. 1998: Pravěké a slovanské osídlení Kroměřížska. Kroměříž.

- ILKJAER, J. 1998: Zwischen Blindheim, Jabara und Manastiera – Zu eisernen Kämmen der römischen Kaiserzeit im Barbaricum. In: J. ILKJAER – A. KOKOWSKI (eds.): 20 Lat archeologii w Maslomeczui Goscie. Lublin, 43–54.
- ILKJAER, J. I. 1993: Illerup Adal 3-4. Die Gürtel – Bestandteile und Zubehör. Aarhus.
- IVÁNKOVÁ, G. 2013: Hřebeny z doby stěhování národů. Rkp. bakalářské práce. Uloženo Ústav historických věd, FF Univerzita Pardubice.
- JEDLICKA, F. 1995: KG Ringelsdorf, MG Ringelsdorf-Niederabsdorf, VB Gänserndorf, Fundberichte aus Österreich 33/1994, 617.
- JÍLEK, J. – KUČA, M. – SOJKOVÁ, T. 2011: Pohřebiště z doby římské ve Velaticích, Slovenská archeológia LIX 2, 235–309.
- JIRŮK, J. 2007: Vybrané sídlištní situace mladší doby římské až časně fáze doby stěhování národů v severozápadních Čechách. In: E. DROBERJAR, – O. CHVOJKA, (eds.): Archeologie barbarů 2006. Archeologické výzkumy v jižních Čechách. Supplementum 3/II. České Budějovice, 535–564.
- JIRŮK, J. et al. 2015: Hroby barbarů v Praze – Zličíně. Svět živých a mrtvých doby stěhování národů. Praha.
- JUSTOVÁ, J. 1966: Žárový hrob ze střední doby římské v Kostomlatech n. L. (okr. Nymburk) AR XVIII /1, 587–588.
- JÜTTNER, K. 1958: Zachraňovací výzkum na sídlišti z doby římské u Mušova, PV 1958, 105.
- KALÁBEK, M. – TAJER, A. – PREČANOVÁ, V. 2002: Olomouc (k.ú. Slavonín, okr. Olomouc), PV43, 241.
- KALÁBEK, M. 2001. Olomouc-Slavonín (okr. Olomouc), PV 42,190.
- KALÁBEK, M. 2004: Nálezy ze sídliště z období stěhování národů v Olomouci-Slavoníně. Ročenka 2003, ACO. Olomouc, 137–150.
- KALÁBEK, M. 2008: Hulín (okr. Olomouc), PV 49, 343.
- KALOUSEK, F. – PERNIČKA, R. M. 1956: Die römerzeitliche Siedlung bei Vicemilice in Mähren, SPFFBU E 1, 44–90.
- KANDLER, M. 1974: Bad Deutsch Altenburg, Gem. Bad Deutsch Altenburg, BH Bruck an der Leitha, Fundberichte aus Österreich 12/1973,92–93.
- KLANICOVÁ, E. – PEŠKA, J. 1996: Ein Römerzeitliches Objekt bei Velké Němčice (Bez. Břeclav), PV 1992, 59.
- KLČO, M. – KRUPA, V. 2008: Hroby z doby sťahovania národov z Krakovian-Stráží. Piešťany.

KLOIBER, Ä. 1952: Grafenwörth, Gem. Grafenwörth, BH Tulln, Fundberichte aus Österreich 4/1945-1950, 68.

KMOCH, M. 1973: Großrußbach, Gem. Großrußbach, BH Korneuburg, Fundberichte aus Österreich 11/1972, 93.

KOLBINGER, D. 2013: Osídlení východního Kroměřížska a Přerovska v době římské a stěhování národů. Hulín.

KOLNÍK, T. – MITÁŠ, V. 2012: Archeologické nálezy k osídlení Bohdanoviec nad Trnavou a niekoľko poznámok k činnosti detektoristov, ŠZ 51, 35–74.

KOLNÍK, T. – VARSÍK, V. – VLADÁR, J. 2007: Branč, Germánská osada z 2. až 4. storočí. Nitra.

KOLNÍK, T. 1954: Popelnicové pohrebište z mladšej doby rimskej v Očkove pri Piešťanoch, AR 6, 336–353.

KOLNÍK, T. 1956: Popelnicové pohrebisko z mladšej doby rimskej a počiatku doby sťahovania národov v Očkove pri Piešťanoch, Slovenská archeológia IV-2, 233–300.

KOLNÍK, T. 1962: Novšie rímsko-barbarské nálezy z Križovian nad Dudváhom, ŠZ 10, 139–145.

KOLNÍK, T. 1973: Pohrebisko z doby sťahovania národov v Abraháme, Slovenská archeológia XXI, 359–397.

KOLNÍK, T. 1975: Žiarové hroby z neskorej doby rimskej a zo začiatku sťahovania narodov v Čiernom Brode, Slovenská archeológia XXIII, 341–378.

KOLNÍK, T. 1980: Römerzeitliche Gräberfelder in der Slowakei, Tom 1, Bratislava.

KORENÝ, R. – KUDRNÁČ, J. 2003: Pohřebiště z doby stěhování národů v Klučově. (Nové zhodnocení a jeho místo v rámci Československa v období stěhování národů a počátků raného středověku), Archeologie ve středních Čechách 7, 417–456.

KORENÝ, R. – KYTLICOVÁ, O. 2007: Dvě pohřebiště z doby stěhování národů v Lužci nad Vltavou, okr. Mělník, Archeologie ve středních Čechách 11/1, 387–444.

KOS, P. 2014: Römerzeitliches Gräberfeld in Modřice. In: B KOMORÓCZY (ed.): Sociální diferenciacie barbarských komunit ve světle nových hrobových, sídlištních a sběrových nálezů, Archeologie Barbarů 2011. Brno, 157–167.

KOUTECKÝ, D. 1985: Mariánské Radčice (okr. Most), Výzkumy v Čechách 1982/83, 99–100.

KRASKOVSKÁ, Ľ. 1951: Hroby z doby sťahovania narodov na Žitnom ostrove, Slovensko, AR 1951, 320–321.

KRASKOVSKÁ, Ľ. 1963: Nálezy z doby sťahovania národov na západnom Slovensku, AR 15, 693–700.

KRASKOVSKÁ, Ľ. 1970: Sídliisko z doby halštatskej a rímskej v Ivanke pri Dunaji, Zborník Slovenského národného múzea LXIV, História X, 85–119.

KRASKOVSKÁ, Ľ. 1991: Nálezy zo Závodu a z Gajár v okrese Senica, ŠZ 27, 243–247.

KRENN, M. – ARTNER, G. – ACHTER, D. 2011: KG Ebendorf, VB Mistelbach, Fundberichte aus Österreich 49/2010, 267.

KUCHAŘÍK, M. – BUREŠ, M. – PLEINEROVÁ, I. – JIŘÍK, J. 2008: Nové poznatky k osídlení západního okraje Prahy v 5. století. In: E. DROBERJAR – B. KOMORÓCZY – D. VACHŮTOVÁ (edd.): Barbarská sídliště. Chronologické, ekonomické a historické aspekty jejich vývoje ve světle nových archeologických výzkumů (Archeologie barbarů 2007). Brno, 201–232.

KULTUS, M. – SCHMITSBERGER, O. – STÖCKL, CH. 2011: KG Gobelsburg, SG Langenlois, VB Krems, Fundberichte aus Österreich 49/2010, 274.

KÜNZL, E. 1998: Zur Typologie von Klammern und Pinzetten. Saalburg Jahrbuch 49 76–82.

KYTLICOVÁ, O. 1970: Pohřebiště z doby římské v Lužci nad Vltavou (o. Mělník), PA 1970, 291–393.

LADENBAUER-OREL, H. – POLASCHEK, E. 1952: KG Wien-Liesing, VB Wien, Fundberichte aus Österreich 4/1940-1945, 77–78.

LAMIOVÁ-SCHMIEDLOVÁ, M. 1964: Hrebene z doby rímskej a sťahovania národov z východného Slovenska, Archeologické studijní materiály I, 191–201.

LEDERER, H. 1983: KG Drasenhofen, OG Drasenhofen, VB Mistelbach, Fundberichte aus Österreich 21/1982, 282–283.

LIPPERT, A. 1968a: Ein Gräberfeld der Völkerwanderungszeit bei Grafenwörth, p. B. Tulln. NÖ, Mitteilungen der anthropologischen Gesellschaft in Wien. XCVIII, 35–46.

LIPPERT, A. 1968b: Völkerwanderungszeitliche Grabfunde aus Schletz und Sigmundsherberg in Niederösterreich, Germania 46, 325–333.

LLOYD-MORGAN, G. 1981: The Mirrors. Description of the Collections in the Rijksmuseum G. M. Kam at Nijmegen 9. Amsterdam.

MATĚJČKOVÁ, A. 2001: Šlapanice (okr. Brno-venkov), PV 43, 243.

MIKULKOVÁ, B. 2006: Doba římská a doba stěhování národů. In: M. ČIŽMÁŘ, – K. GEISLEROVÁ (eds.): Výzkumy 1999–2004. Brno, 62–68.

- MIKULKOVÁ, B. 2014: Nástin struktury germánského žárového pohřebiště v Modřicích. In: B. KOMORÓCZY (ed.): Sociální diferenciacie barbarských komunit ve světle nových hrobových, sídlištních a sběrových nálezů, Archeologie Barbarů 2011. Brno, 169–180.
- MITSCHA-MÄRHEIM, H. 1957: Völkerwanderungszeitliche Gräber aus Mannersdorf am Leithagebirge, NÖ. *Archaeologia Austriaca* 22, 45–53.
- MOTYKOVÁ-ŠNEIDROVÁ, K. 1962: Osídlení z doby římské ve Staňkovicích, AR XIV, 152–155, 165.
- MOTYKOVÁ-ŠNEIDROVÁ, K. 1963: Die Anfänge der römischen Kaiserzeit in Böhmen. Praha.
- MOTYKOVÁ-ŠNEIDROVÁ, K. 1967: Weiterentwicklung und Ausklang der älteren römischen Kaiserzeit in Böhmen. Praha.
- MOTYKOVÁ-ŠNEIDROVÁ, K. 1968: Nálezy z doby římské a slovanské z Močovic, AR 1968 1. 185–201.
- NEKVASIL, J. 1954: Výzkum v Rebešovicích na Moravě, AR IV, 433–437.
- NEUBAUER, D. 2011: Die kaiser- und völkerwanderungszeitliche Siedlung in Michelstetten, Niederösterreich. Bonn.
- NEUGEBAUER, J. W. 2002: Rettungsgrabungen im Unteren Traisental in den Jahren 2000 und 2001 16. Vorbericht über die Aktivitäten der Abteilung für Bodenkmal des Bundesdenkmalamtes im Raum St. Pölten–Traismauer, Fundberichte aus Österreich 40/2001, 191–300.
- NIČOVÁ, M. 2013: Sídliště starší doby římské v Berouně – Plzeňském předměstí. Rkp. diplomové práce. Uloženo katedra archeologie, FF UK Praha.
- NOTHNAGEL, M. 2008: Die völkerwanderungszeitlichen Bestattungen von Untersiebenbrunn, Niederösterreich. Rkp. magisterské diplomové práce. Uloženo Universität Wien.
- NOVOTNÝ, B. 1976: Šarovce. Bratislava.
- ONDRÁČEK, J. 1962: Výzkum v Milovicích, okr. Mikulov, PV za rok 1961, Brno, 79.
- PAULUS, M. et al. 2007: Germánský hrob H7 z Hulína-Pravčic. In: BÉM, M. – PEŠKA, J. (eds.): Ročenka 2006, ACO. Olomouc, 152–166.
- PAVELČÍK 1970: Havřice (okr. Uherský Brod), PV1968, 37–38.
- PERNIČKA, R. M. 1967: K problematice středoevropského vývoje hřebenů v době laténské a římské se zvláštním zřetelem k moravským nálezům, SPFFBU E 12 řada, 63–79.

- PERNIČKA, R. M. 1968a: Žárový hrob z doby římské z Brna-Komína, SPFFBU E 13 XVII/1968, 205–207.
- PERNIČKA, R. M. 1968b: Hněříšská dílna ze sklonku II. století n.l. v Chrlicích, PV 1967, 59–60.
- PERNIČKA, R. M. 1980: Výzkum archeologické lokality mezi Hlukem a Dolním Němčím v letech 1972–1979, Slovácko XXII, 41–59.
- PEŠKA, J. – ŠRÁMEK, F. 2007: Olomouc-Neředín (okr. Olomouc), PV 48, 399.
- PEŠKA, J. – TEJRAL, J. 2002: Das germanische Königsgrab von Mušov in Mähren. Römisch-Germanisches Zentralmuseum Mohographien 55. Mainz am Rhein.
- PEŠKA, J. 2004: Olomouc- Neředín (okr. Olomouc), PV 45, 131.
- PEŠKAŘ, I. - Ludikovský, K. 1978: Brandgräberfeld aus der römischen Kaiserzeit in Velké Hostěradky (Bez. Břeclav). Studie Archeologického ústavu ČSAV v Brně 6/1. Praha.
- PEŠKAŘ, I. 1964: Morava v 1. a 2. stol. n. l. Rkp. kandidátské disertační práce. Uloženo na ÚAM FF MU. Brno
- PEŠKAŘ, I. 1966: Výzkum na sídlišti v trati „Spodní Kolberky“ u Blučiny, PV 1965, 50–52.
- PEŠKAŘ, I. 1970: Nálezy z doby římské u Milovic. Sborník Josefu Poulíkovi k šedesátinám. AÚ ČSAV Brno, 82–90.
- PEŠKAŘ, I. 1971: Přírůstky moravských nálezů z doby římské za rok 1969, PV za rok 1969, Brno, 20–21.
- PEŠKAŘ, I. 1988: Hněříšské pece z doby římské na Moravě. PA LXXIX. 106–169.
- PÍČ, J. L. 1892: Archeologické výzkumy ve středních Čechách, PA 15, 353–412.
- PÍČ, J. L. 1905: Starožitnosti země České. Díl II, svazek 3. Žárové hroby v Čechách a příchod Čechů. Praha.
- PIETA, K. – RUTTKAY, M. 1986: Výzkum v Nitre- Párovských Hájoch, AVANS 1985, 191–193.
- PIETA, K. – RUTTKAY, M. 1997: Germanische Siedlung aus dem 4. und 5. Jh. in Nitra-Párovské Háje und Probleme der Siedlungskontinuität, In: J. TEJRAL – H. FRIESINGER – M. KAZANSKI (Hrsg.): Neue Beiträge zur Erforschung der Spätantike im mittleren Donaauraum. Brno, 145–163.
- PIETA, K. 1983: Pohrebisko z doby sťahovania národov v Dvoroch nad Žitavou, ŠZ 20, 175–185.

- PIETA, K. 2007: Hradiská Bojná II a Bojná III. Významné sídlo z doby sťahovania národov a opevnenia z 9. storočia, In: K. PIETA – A. RUTTKAY – M. RUTTKAY (eds.): Bojná. Hospodárske a politické centrum Nitrianskeho kniežatstva. Nitra, 173–190.
- PIRLING, R. 1988: Ein sarmatischer Spiegel aus Krefeld-Gelep, *Germania* 66, 455–464.
- PLEINEROVÁ, I. 1995: Opočno. Ein Brandgräberfeld der jüngeren und späten Kaiserzeit in Nordwestböhmen. Kraków.
- PLEINEROVÁ, I. 2006: Litovice (okr. Praha-západ): hroby vinařického stupně doby stěhování národů. In: E. DROBERJAR – M. LUTOVSKÝ (eds.): Archeologie Barbarů 2005. Sborník z příspěvků z 1. Protohistorické konference „Pozdně keltské, germánské a slovanské osídlení“. Praha, 483–498.
- PLEINEROVÁ, I. 2007: Březno und germanische Siedlungen der jüngeren Völkerwanderungszeit in Böhmen. Praha.
- POLLA, B. 1970: Nálezy z doby rímskej a sťahovania národov v Strede nad Bodrogom. Zborník Slovenskeho národného muzea LXIV, 183–201.
- POLLAK, M. 1980: Die Germanischen Bodenfunde des 1. – 4. Jahrhunderts n. Chr. im nördlichen Niederösterreich. Wien.
- POLLAK, M. 1999: Die germanischen Funde vom Oberleiserberg (Niederösterreich). In: T. FISCHER, – G. PRECHT, – J. TEJRAL (Hrsg.): Germanen beiderseits des spätantiken Limes. Brno, 207–214.
- POPA, A. 2007: Flabella im Barbaricum? *Germania* 85, 329–347.
- POPA, A. 2009: Consemnări asupra mormântului de la Talmaza și a inventarului lui. Notă despre răspândirea evantaielor romane în Barbaricum-ul European, *EphemNap* 19, 79–108.
- PREIDEL, H. 1930: Die germanischen Kulturen in Böhmen und ihre Träger. Kassel-Wilhelmshöhe.
- PREIßMAIR, G. 2013: Von der Fibel bis zur Pfeilspitze – Das Metallspektrum einer kaiserzeitlichen Siedlung bei Seebarn. Rkp. diplomové práce. Uloženo Universität Wien.
- QUAST, D. 1993: Die merowingerzeitlichen Grabfunde aus Gültlingen (Stadt Wildberg, Kreis Calw). *Forschungen und Berichte zur Vor- und Frühgeschichte in Baden-Württemberg* 52. Stuttgart.
- RESZCZYŃSKÁ, A. 2008: Pohřeb z doby stěhování národů na sídlišti Trmice - Ústí nad Labemv kontextu ozdobných nálezů. In: E. DROBERJAR – B. KOMORÓCZY – D. VACHÚTOVÁ (edd.): Barbarská sídliště. Chronologické, ekonomické a historické

aspekty jejich vývoje ve světle nových archeologických výzkumů (Archeologie barbarů 2007). Brno, 233–244.

RESZYŇSKÁ, A. 2009: Netypický pohřeb z Brozan nad Ohří (okr. Litoměřice) a jeho možná výpověď o ruční textilní výrobě v době římské, In: M. KARWOWSKI – E. DROBERJAR (eds.): *Acheologia Barbarzyńców 2008: powiazania i kontakty w świecie barbarzyńskim*. Rzeszów, 579–593.

RIHA, E. 1986: *Römisches Toilettgerät und medizinische Instrumente aus Augst und Kaiserugst*. Augst.

ROLÍK, J. – JÍLEK, J. – JIŘÍK, J. – URBANOVÁ, K. 2011: Sídliště vinařické skupiny z Prahy – Kobylis. In: E. DROBERJAR (ed.): *Archeologie barbarů 2010. Hroby a pohřebiště Germánů mezi Labem a Dunajem*. Olomouc, 415–451.

RUß -POPA, G. 2015: Fundkatalog zu den völkerwanderungszeitlichen Gräbern von Gobelsburg, Niederösterreich, *Archaeologia Austriaca* 97-98/2014, 191–198.

RUTTKAY, M. 1996: Výskum v Nitre-Párovských Hájoch, *AVANS* 1994, 151–153.

RUTTKAY, M. 2003: Pohrebisko z doby sťahovania národov v Tesárskych Mlyňanoch, *AVANS* 2002, 112–113.

RUTTKAY, M. 2007: Das völkerwanderungszeitliche Gräberfeld in Tesárske Mlyňany, Bez. Zlaté Moravce. In: J. TEJRAL (ed.): *Barbaren im Wandel, Beiträge zur Kultur- und Identitätsumbildung in der Völkerwanderungszeit*. Spisy archeologického ústavu AV ČR Brno 26. Brno, 321–338.

RUTTKAY, M. a kol. 2013: Záchranné archeologické výskumy na trase výstavby rýchlostnej cesty R1 v úseku Nitra-Selenec-Beladice, *AVANS* v roku 2009, 209–229.

RUTTKAYOVÁ, J. – RUTTKAY, M. 1998: Záchranný výskum vo Vinodole, *AVANS* 1996, 143–144.

RYBOVÁ, A. 1970: *Das Brandgräberfeld der jüngeren römischen Kaiserzeit von Pňov. Prag*.

RYBOVÁ, A. 1972: Svazky zbraní z mladší doby římské v Sendražicích, o. Hradec Králové, *PA LXIII* 2, 498–530.

RYBOVÁ, A. 1979: Plotiště nad Labem. Nekropole z 2. – 5. století n. l. I. díl, *PA LXX* 2, 353–489.

RYBOVÁ, A. 1980: Plotiště nad Labem. Nekropole z 2. – 5. Století n. l. II. díl, *PA LXXI* 1, 93–224.

ŘÍHOVSKÝ, J. 1951: Hroby z doby stěhování národů v Sokolnicích, *AR III*, 177–178.

SAKAŘ, V. 1966: Mladší doba římská v podkrušnohorské oblasti, *PA* 2, 604–648.

SAKAŘ, V. 1970: *Roman Imports in Bohemia*. Praha.

- SALAČ, V. 2000: Lovosice in der Laténezeit, römischen Kaiserzeit und Völkerwanderungszeit, In: J. BOUZEK – H. FRIESIGER – K. PIETA – B. KOMORÓCZY (Hrsg.): *Gentes, Reges und Rom*. Brno, 155–163.
- SANKOT, P – THEUNE, C. 2012: Das germanische Grab 2536 in Hostivice, okr. Praha-západ, *Tsechien, Germania* 90, 1-2, 145–184.
- SEEWALD, O. 1968: Ein germanischer grabfund aus Wien, *Achaeologia Austriaca* 44. 95–97.
- SERACSIN, A. 1936: Das langobardische Reihengräberfeld von Schwechat bei Wien, *Mannus* 28. 521–533.
- SCHACH-DÖRGES, H. 1994: Zu einreihigen Dreilagenkämmen des 3. Bis 5. Jahrhunderts aus Südwestdeutschland. *Fundberichte aus Baden-Württemberg* 19, 661–702.
- SCHENK, Z. 2005: Dobřice (okr. Přerov), *PV* 46, 269.
- SCHLETTE, F. 1977: *Germáni mezi Thorsbergem a Ravennou*. Praha.
- SCHMELZENBARTH, F. 1988: KG Stetteldorf am Wagram. VB Korneuburg, *Fundberichte aus Österreich* 26/1987, 245.
- SIXT, G. 1901: *Fundberichte aus Schwaben* 9.
- SKLENÁŘ, K. 1966: *Vlastivědné muzeum v Mělníku. Katalog pravěké sbírky, Zprávy ČSSA, Supplément 2*, Praha.
- SMOLÍK, J. 1881: Hroby u Vinařic, *PA* 11, 23–28.
- SMRŽ, Z. 1979: Dva hroby z doby stěhování národů z Poláků u Kadaně (okr. Chomutov), *AR XXXI*, 610–613.
- SNITILÝ, P. 2006: Květnice (okr. Praha-východ), *Výzkumy v Čechách*, 311.
- SOBOLOVÁ, T. 2005: *Kostěná a parohová industrie doby stěhování národů v Čechách a na Moravě z nálezových kontextů*. Rkp. bakalářské práce. Uloženo ÚAM FF MU. Brno.
- STADLER, P. 1979: Das langobardische Gräberfeld von Mödling, Niederösterreich, *Archaeologia Austriaca* 63, 31–47.
- STADLER, P. 1981: *Völkerwanderungszeitliche Funde: eine Siedlung bei Unterlanzendorf und ein Gräberfeld bei Rannersdorf, Niederösterreich*, *Archaeologia Austriaca* 65, 139–185.
- STAŇA, Č. 1956: *Nové nálezy na pohřebišti z doby stěhování národů v Šaraticích na Moravě*, *AR VIII*, 26-32, 47–48, 65–66.

- STAŇKOVÁ, L. 2008: Germánská osada doby římské ve Skalici nad Svitavou. Rkp. bakalářské práce. Uloženo ÚAM FF MU Brno.
- STIGLITZ, H. 1974: Tulln, Gem. Tulln, BH Tulln, Fundberichte aus Österreich, 8/1961–1965, 103.
- STÖCKL, CH. 2014: Großmugl, MG Großmugl, Fundberichte aus Österreich, 52/2013, 206.
- STUHLÍK, S. 1991: Třináctá sezóna na výzkumu v Boroticích (okr. Znojmo), PV 1988, 28–30.
- STUHLÍK, S. 2011: Das Gräberfeld von Borotice, In: J. TEJRAL et al. (Hrsg.): Langobardische Gräberfelder in Mähren I. Brno, 75–127.
- STUPPNER, A. 1990: KG Ringelsdorf, MG Ringelsdorf-Niederabsdorf, VB Gänserndorf, Fundberichte aus Österreich 28/1989, 261.
- STUPPNER, A. 1991a: KG Bernhardsthal, MG Bernhardsthal, VB Mistelbach, Fundberichte aus Österreich 29/1990, 236.
- STUPPNER, A. 1991b: KG Drösing, MG Drösing, VB Gänserndorf, Fundberichte aus Österreich 29/1990, 261.
- STUPPNER, A. 1991c: KG Ringelsdorf, MG Ringelsdorf-Niederabsdorf, VB Gänserndorf, Fundberichte aus Österreich 29/1990, 262–263.
- STUPPNER, A. 1992: KG Drösing, MG Drösing, VB Gänserndorf, Fundberichte aus Österreich 30/1991, 281–282.
- SVOBODA, B. 1948: Čechy a římské Impérium. Praha.
- ŠEDIVÝ, J. a kol. 2012: Dějiny Bratislavy 1. Od počátků do prelomu 12. a 13. století. Bratislava.
- ŠKOJEC, J. 2003: Čejč (okr. Hodonín), PV 44, 243.
- ŠMERDA, J. 2012: Tajemství Langobardů, katalog k výstavě Vlastivědné muzeum v Kyjově. Hodonín.
- ŠMÍD, M. 1991: Kostrové hroby z období stěhování národů ve Vyškově (okr. Vyškov), PV 1988, 37.
- ŠTEFANOVIČOVÁ, T. et al. 1993: Najstaršie dejiny Bratislavy. Bratislava.
- TEJRAL, J. 1960: Zachraňovací výzkum na sídlišti z doby římské v Hrádku (okr. Znojmo), PV 1959, 81–82.
- TEJRAL, J. 1973: Kostrové hroby z Mistřína, Polkovic, Šlapanic a Tasova a jejich postavení v rámci moravského stěhování národů, PA 1973/2, 301–339.

- TEJRAL, J. 1974: Völkerwanderungszeitliches Gräberfeld bei Vyškov (Mähren). Studie Archeologického Ústavu Československé Akademie Věd v Brně. Praha.
- TEJRAL, J. 1975: Siedlungsobjekt aus der Völkerwanderungszeit in Drslavice (okr. Uherské Hradiště), PV 1974, 41–42.
- TEJRAL, J. 1976: Grundzüge der Völkerwanderungszeit in Mähren. Praha.
- TEJRAL, J. 1982: Morava na sklonku antiky. Praha.
- TEJRAL, J. 1985: Naše země a římské Podunají na počátku doby stěhování národů, PA 76/2, 308–397.
- TEJRAL, J. 1988: Zur Chronologie der frühen Völkerwanderungszeit im mittleren Donaauraum, *Archaeologia Austriaca* 72, 223–304.
- TEJRAL, J. 1990: Archäologischer Beitrag zur Erkenntnis des völkerwanderungszeitlichen Ethnostrukturen nördlich der mittleren Donau. In: H. FRIESINGER – F. DAIM (Hrsg.): Typen der Ethnogenese unter besonderer Berücksichtigung der Bayern II. Wien, 9–87.
- TEJRAL, J. 1993: Za dob velkého neklidu. In: PODBORSKÝ, V. et al. (ed.): Praveké dějiny Moravy. Brno, 496–528.
- TEJRAL, J. 2002: Region pod Pavlovskými vrchy v době stěhování národů. In: S. STUHLÍK (ed.): Oblast vodního díla Nové Mlýny od pravěku do středověku. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 20. Brno, 356–370.
- TEJRAL, J. 2005: Zur Unterscheidung des vorlangobardischen und elbgermanisch langobardischen Nachlasses. In: W. POHL – P. ERHART (Hrsg.): Die Langobarden. Herrschaft und Identität. Wien, 103–200.
- TEJRAL, J. 2008: Ke zvláštnostem sídlištního vývoje v době římské na území severně od středního Dunaje. In: E. DROBERJAR, – B. KOMORÓCZY, – D. VACHÚTOVÁ, (edd.): Barbarská sídliště. Chronologické, ekonomické a historické aspekty jejich vývoje ve světle nových archeologických výzkumů (Archeologie barbarů 2007). Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 37. Brno, 67–98.
- TEJRAL, J. 2011a: Einheimische und Fremde. Das norddanubische Gebiet zur Zeit der Völkerwanderung. Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik. Brno.
- TEJRAL, J. 2011b: Langobardische Gräberfelder in Mähren. Spisy archeologického ústavu AV ČR Brno 39. Brno.
- TEUBER, S. W. 2005: Die Einlagenkämme der Römischen Kaiserzeit und der Völkerwanderungszeit im freien Germanien, Neue Ausgrabungen und Forschungen in Niedersachsen 25, 167–310.
- THOMAS, S. 1960: Studien zu den Germanischen Kämmen der Römischen Kaiserzeit. Arbeits – U. Forschber. Sächs. Bodenkmalpfl. 8. 54–215.

- TOBIAS, B. – WILTSCHE-SCHROTTA, K. – BINDER, M. 2010: Das langobardenzeitliche Gräberfeld von Wien-Mariahilfer Gürtel, RGZM 57, 279–337.
- TOČÍK, A. 1962: Nové nálezy z doby sťahovania národov na juhozápadnom Slovensku, ŠZ 9. 187–218.
- TORISER, A. 1991: KG Ungerndorf, SG Laa an der Thaya, VB Mistelbach Fundberichte aus Österreich 29/1990, 252.
- TRŇÁČKOVÁ, Z. 1972: Kostrové hroby z období stěhování národů na Moravě. Rkp. kandidátské dizertační práce. Uloženo ÚAM FF MU v Brně.
- TURČAN, V. 2002: Ein germanisches Grubenhaus aus Trnava (Westslowakei). Ein Beitrag zur Datierung der Fibel A84. In: K. KUZMOVÁ – K. PIETA – J. RAJTÁR (eds.): Zwischen Rom und dem Barbaricum. Festschrift für Titus Kolník zum 70. Geburtstag. Nitra, 387–394.
- TURČAN, V. 2005: Objekt č. 1/96 zo Stupavy, poloha Morávkove pole, Zborník Slovenského národného múzea XCIX, Archeológia 15, 293–300.
- UBL, H. 1972: Mannersdorf am Leithagebirge, Gem. Mannersdorf am Leithagebirge, VB Mannersdorf am Leithagebirge, Fundberichte aus Österreich 10/1971, 70–71.
- VARSÍK, K. 2011: Germánské osídlenie na východním predpolí Bratislavy. Sídlišká z doby rímskej v Bratislave Trnávke a v okolí. Nitra.
- VARSÍK, V. – ELSCHÉK, K. 2001: Dve záchranné akcie medzi Bratislavou-Vajnoramai a Ivankou pri Dunaji, AVANS 2000, 208–209.
- VARSÍK, V. 2004: Zur Entwicklung der quadischen Siedlung von Veľký Meder (SW-Slowakei), ŠZ 36, 257–275.
- VAŠKOVÝCH, M. 2008: Modrá (okr. Uherské hradiště), PV 49, 344–345.
- VÁVRA, J. – JIŘÍK, J. – KUCHARÍK, M. – KUBÁLEK, P. 2009: Výzkum pohřebiště z doby stěhování národů v Praze-Zličíně v letech 2005-2008, Archaeologica Pragensia 19/2009. 209–230.
- VEECK, S. 1931: Die Alamannen in Württemberg. Berlin-Leipzig.
- VEČEŘA, J. 2010: Sídliště z doby římské v Uherském Brodě. Rkp. bakalářské práce. Uloženo ÚAM FF MU Brno.
- VENCL, S. 1981: Hřeben. Praehistorica VIII, Varia Archaeologica 2, 243–248.
- VETTERS, H. 1952: Mautern. Gem. Mautern, BH Krems an der Donau, Fundberichte aus Österreich 4/1940-1945, 54–55.
- VÍCH, D. 2014: Spony z doby římské ze severní části Boskovické brázdy, AR LXVI, 704–730.

- VÍCHOVÁ, D. 2003: Sídliště z mladší doby římské v Brně-Starém Lískovci, *Pravěk* NR 12, 271–318.
- VIKTOROVÁ, K. 2006: Hrobčice (okr. Teplice), *Výzkumy v Čechách*, 58.
- VLACH, M. 2007: Nové sídlištní nálezy z mladší a pozdní doby římské ze Sudoměřic (okr. Hodonín). In: E. DROBERJAR – O. CHVOJKA (eds): *Archeologie barbarů 2006. Supplementum 3, svazek II. České Budějovice*, 449–471.
- VOKOLEK, V. 2004: Katalog staré sbírky oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea Praha, 40. FAP 30. Praha.
- VOKOLEK, V. 2007: Katalog sbírky oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea III. *Nálezy do roku 1913*, Praha.
- WALDHAUSER, J. – KOŠNÁR, L. 1997: *Archeologie Germánů v Pojizeří a v Českém Ráji*. Praha-Mladá Boleslav.
- WERNER, J. 1956: *Beitrage zur Archaologie des Attila-Reiches*. München.
- WERNER, J. 1962: *Die Langobarden in Pannonien*. München.
- WERNER, J. 1990: Eiserne wollkämme der jüngeren Kaiserzeit aus dem freien germanien, *Germania* 68, 608–611.
- WINDL, H. 1995: Ein bemerkenswertes Fundensemble des 5. Jhs. Aus Schletz, VB Mistelbach, NÖ. *Fundberichte aus Österreich* 34, 585–591.
- ZÁBOJNÍK, J. 1997: Das völkerwanderungszeitliche Gräberfeld von Čataj. In: J. TEJRAL – H. FRIESINGER – M. KAZANSKI (Hrsg.): *Neue Beiträge zur Erforschung der Spättantike im mittleren Donauraum*. Brno, 77–82.
- ZÁPOTOCKÝ, M. 1969: Materiály k osídlení Litoměřicka v době římské - I. Dolní Poohří, *AR XXI*, 178–201.
- ZAVŘEL, P. 1989: Výzkum sídliště z doby římské ve Zlivi (okr. České Budějovice) v roce 1986, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 6, 59–78.
- ZELESNIK, R. 1973: Ringelsdorf, Gem. Ringelsdorf, BH Gänserndorf, *Fundberichte aus Österreich* 11/1972, 102.
- ZEMAN, J. – VENCLOVÁ, N. – BUBEBNÍK, J. 1998: Železářská osada z 3. – poč. 5. stol. v Přerubenicích, *Præhistorica XXIII*, 95–132.
- ZEMAN, J. 1958: Pohřebiště z doby stěhování národů v Mochově, *PA* 49, 423–471.
- ZEMAN, J. 1961: *Severní Morava v mladší době římské*. Praha.
- ZEMAN, J. 1990: Pohřebiště z doby stěhování národů. In: *Lochenice. Z archeologických výzkumů na katastru obce*, *Præhistorica XVI*. Praha. 69–101.

ZEMAN, T. 1999: Jihovýchodní Morava v době římské. Rkp. magisterské diplomové práce. Uloženo ÚAM FF MU v Brně.

ZEMAN, T. 2001: Germánská kostěná a parohová industrie doby římské ve středoevropském barbariku, Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity, řada M 6. Brno 2001, 107–147.

ZEMAN, T. 2006: Sídliště z pozdní doby římské ve Zlechově. Stav zpracování, východiska a cíle projektu. In: E. DROBERJAR – M. LUTOVSKÝ (eds.): Archeologie barbarů 2005. Kounice, 451–469.

ZEMAN, T. 2007: Vorläufiger Bericht über die spätkaiserzeitliche Siedlung in Zlechov, In: J. TEJRAL (Hrsg): Barbaren im Wandel. Beiträge zur Kultur- und Identitätsumbildung in der Völkerwanderungszeit. Brno. 277–305.

ZEMAN, T. 2008: Další doklady germánského osídlení na polykulturním sídlišti v Modré, Slovácko 50, 195–212.

ZEMAN, T. 2008: Zlechov, Sídliště ze závěru doby římské a počáteční fáze stěhování národů a jeho postavení v rámci pozdního svébského osídlení Moravy. Rkp. disertační práce. Uloženo ÚAM FF MU v Brně.

ZEMAN, T. 2009: Nové germánské sídliště v Modré u Velehradu, Zborník Slovenského národného múzea CIII, Archeológia 19, 271–282.

Seznam zkratek

A = Almgren

Abb. = Abbildung

ACO = Archeologické centrum Olomouc

AR = Archeologické rozhledy

AÚ AVČR Brno = Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno

AÚ SAV Nitra = Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied Nitra

AVANS = Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku

Bez. = Bezirk

č. = číslo

d. = délka

ed. = editor

FF UP = Filozofická fakulta Univerzity Palackého

Gem. = Gemeinde

NÖ =Niederösterreich

obj. = objekt

okr. = okres

PA = Památky archeologické

Pravěk NŘ = Pravěk nová řada

PV = Přehled výzkumů

RGZM = Römisch-Germanisches Zentralmuseum

Rkp. = rukopis

Roz. = Rozrušené

š. = šířka

ŠZ = Študijné zvesti

Tab. = tabulka

Taf. = Tafel

ÚAM FF MU Brno = Ústav archeologie a muzeologie Filozofická fakulta Masarykovy
Univerzity Brno

v. = výška

Zprávy ČSSA = Zprávy Československé společnosti archeologické

Soupis lokalit

1. Doba římská

A. Hřebený

1. **Abrahám** (okr. Galanta)
2. **Bernhardsthal** (okr. Bernhardsthal)
3. **Beroun** (okr. Beroun)
4. **Bešeňov** (okr. Nové Zámky)
5. **Blažovice** (okr. Brno – venkov)
6. **Blučina** (okr. Brno – venkov)
7. **Branč** (okr. Senica)
8. **Bratislava** (okr. Bratislava)
9. **Bratislava – Dúbravka**(okr. Bratislava)
10. **Bratislava – Trnávka** (okr. Bratislava)
11. **Bratislava – Vajnory** (okr. Bratislava)
12. **Brno – Komín** (okr. Brno – město)
13. **Brno – Starý Lískovec** (okr. Brno – město)
14. **Brozánky** (okr. Mělník)
15. **Brozany nad Ohří** (okr. Litoměřice)
16. **Čaka** (okr. Levice)
17. **Čečelice** (okr. Mělník)
18. **Čechůvky**(okr. Prostějov)
19. **Čejč** (okr. Hodonín)
20. **Čelákovice – Záluží**(okr. Praha – východ)
21. **Čierny Brod** (okr. Galanta)
22. **Dobrčice** (okr. Přerov)
23. **Dobříčany** (okr. Louny)
24. **Dobřichov – Pičhora** (okr. Kolín)
25. **Dobřichov – Třebická** (okr. Kolín)
26. **Dobšice** (okr. Znojmo)
27. **Drasenhofen** (okr. Drasenhofen)
28. **Drslavice** (okr. Uherské Hradiště)
29. **Ebendorf** (okr. Mistelbach)
30. **Gajary**(okr. Senica)
31. **Gbelce** (okr. Nové Zámky)
32. **Grafenwörth** (okr. Tulln)
33. **Großrußbach** (okr. Großrußbach)
34. **Grund** (okr. Wullersdorf)
35. **Havřice** (okr. Uherské Hradiště)
36. **Horní Dunajovice** (okr. Znojmo)
37. **Hostivice – Palouky** (okr. Praha–západ)
38. **Hrádek** (okr. Znojmo)
39. **Hrobčice** (okr. Teplice)
40. **Hrubá Vrbka** (okr. Hodonín)

41. **Hrubčice** (okr. Prostějov)
42. **Hrušovany u Brna** (okr. Brno – venkov)
43. **Ivanka pri Dunaji** (okr. Senec)
44. **Jedenspeigen** (okr. Jedenspeigen)
45. **Jiříkovice** (okr. Brno – venkov)
46. **Kolešovice** (okr. Rakovník)
47. **Komořany**(okr.Vyškov)
48. **Kosmonosy** (okr. Ml. Boleslav)
49. **Kostelec na Hané** (okr. Prostějov)
50. **Kostolná pri Dunaji** (okr. Galanta)
51. **Koštice** (okr. Louny)
52. **Křenovice** (okr. Vyškov)
53. **Křižanovice** (okr. Vyškov)
54. **Květnice** (okr. Praha – východ)
55. **Liběšovice** (okr. Louny)
56. **Loibersdorf** (okr. Horn)
57. **Lovosice** (okr. Litoměřice)
58. **Lužec nad Vltavou** (okr. Mělník)
59. **Maiersch** (okr. Horn)
60. **Mariánské Radčice** (okr. Most)
61. **Michelstetten** (okr.Mistelbach)
62. **Mikulčice** (okr. Hodonín)
63. **Mikulov** (okr. Břeclav)
64. **Milovice** (okr. Mikulov)
65. **Močovice** (okr. Kutná hora)
66. **Modrá** (okr. Uherské Hradiště)
67. **Modřice** (okr. Brno – venkov)
68. **Moravěves** (okr. Most)
69. **Mořice** (okr. Prostějov)
70. **Mradice** (okr. Louny)
71. **Mušov** (okr. Břeclav)
72. **Náměšť na Hané** (okr. Olomouc)
73. **Nebovidy** (okr. Kolín)
74. **Nezabylice** (okr. Chomutov)
75. **Nitra** (okr. Nitra)
76. **Nymburk** (okr. Nymburk)
77. **Oberleis** (okr. Korneuburg)
78. **Obříství** (okr. Mělník)
79. **Očkov** (okr. Píseňany)
80. **Olomouc – Neředín** (okr. Olomouc)
81. **Opočno** (okr. Louny)
82. **Pitín** (okr. Uherské Hradiště)
83. **Plotiště nad Labem** (okr. Hradec Králové)
84. **Pňov** (okr. Nymburk)
85. **Polepy** (okr. Litoměřice)

86. **Poštovice** (okr. Kladno)
87. **Praha – Bubeneč** (okr. Praha 6)
88. **Praha – Dejvice** (okr. Praha 6)
89. **Prosiměřice** (okr. Znojmo)
90. **Přest'ovice** (okr. Strakonice)
91. **Radim** (okr. Kolín)
92. **Ringelsdorf** (okr. Gänserndorf)
93. **Rosnice** (okr. Hradec Králové)
94. **Semčice** (okr. Mladá Boleslav)
95. **Skalice nad Svitavou** (okr. Blansko)
96. **Sládkovičovo II** (okr. Galanta)
97. **Slatina** (okr. Kladno)
98. **Soběsuky** (okr. Chomutov)
99. **Staňkovice** (okr. Louny)
100. **Stillfried** (okr. Angern an der March)
101. **Stranin** (okr. Horn)
102. **Stráže** (okr. Piešťany)
103. **Stupava**(okr. Malacky)
104. **Sudoměřice** (okr. Hodonín)
105. **Svrkyně** (okr. Praha – západ)
106. **Šarovce** (okr. Levice)
107. **Šitbořice** (okr. Břeclav)
108. **Štúrovo** (okr. Nové Zámky)
109. **Theiß** (okr. Gedersdorf)
110. **Trnava** (okr. Trnava)
111. **Třebusice** (okr. Kladno)
112. **Tulln** (okr. Tulln)
113. **Tursko** (okr. Praha–západ)
114. **Tvršice** (okr. Louny)
115. **Ungerndorf** (okr. Laa an der Thaya)
116. **Určice** (okr. Prostějov)
117. **Velatice** (okr. Brno – venkov)
118. **Velké Hostěradky** (okr. Břeclav)
119. **Velké Němčice** (okr. Břeclav)
120. **Velké Přílepy** (okr. Praha – západ)
121. **Veľký Meder** (okr. Dunajská Streda)
122. **Vicemilice** (okr. Vyškov)
123. **Vlčkovce** (okr. Trnava)
124. **Vlčnov – Dolní Němčí** (okr. Uherské hradiště)
125. **Vyškov** (okr. Vyškov)
126. **Wien – Liesing** (okr. Wien)
127. **Wulzeshofen** (okr. Laa an der Thaya)
128. **Zaingrub** (okr. Horn)
129. **Zlechov** (okr. Uherské Hradiště)
130. **Zliv** (okr. České Budějovice)

131. **Znojmo – Hradiště** (okr. Znojmo)
132. **Zohor** (okr. Malacky)
133. **Žabovřesky** (okr. Litoměřice)
134. **Žálkovice** (okr. Kroměříž)

B. Pouzdro na hřeben

1. **Plotiště nad Labem**, (okr. Hradec Králové)

C. Pinzety

1. **Branč** (okr. Senica)
2. **Bratislava – Trnávka** (okr. Bratislava)
3. **Dobřichov – Pičhora** (okr. Kolín)
4. **Dobřichov – Třebická** (okr. Kolín)
5. **Dobšice** (okr. Znojmo)
6. **Dolné Lovčice** (okr. Trnava)
7. **Gobelsburg** (okr. Langenlois)
8. **Höbersdorf** (okr. Mistelbach)
9. **Hulín – Pravčice** (okr. Kroměříž)
10. **Jevíčko** (okr. Svitavy)
11. **Kostelec na Hané** (okr. Prostějov)
12. **Lékařova Lhota** (okr. Písek)
13. **Očkov** (okr. Piestany)
14. **Olomouc – Neředín** (okr. Olomouc)
15. **Opočno** (okr. Louny)
16. **Ořech** (okr. Praha – Západ)
17. **Plotiště nad Labem**, (okr. Hradec Králové)
18. **Pňov** (okr. Nymburk)
19. **Praha – Dejvice** (okr. Praha 6)
20. **Praha – Řeporyje** (okr. Praha – západ)
21. **Moravské Prusy** (okr. Vyškov)
22. **Přerubenice** (okr. Rakovník)
23. **Seebarn** (okr. Grafenwörth)
24. **Sládkovičovo I** (okr. Galanta)
25. **Soběsuky** (okr. Chomutov)
26. **Stetteldorf am Wagram** (okr. Stetteldorf am Wagram)
27. **Stráže** (okr. Piešťany)
28. **Traismauer** (okr. Traismauer)
29. **Uherský Brod** (okr. Uherské hradiště)
30. **Velatice** (okr. Brno – venkov)
31. **Velké Pavlovice** (okr. Břeclav)
32. **Wien – Liesing** (okr. Wien)
33. **Willendorf** (okr. Willendorf)
34. **Zohor** (okr. Malacky)

D. Ušní lžičky/Sondy – doba římská

1. **Cífer – Pác** (okr. Trnava)
2. **Kostelec na Hané** (okr. Prostějov)
3. **Mušov** (okr. Břeclav)
4. **Soběsuky** (okr. Chomutov)
5. **Uherský Brod** (okr. Uherské Hradiště)
6. **Watzlesdorf** (okr. St. Pölten)

E. Zrcátka

1. **Abrahám** (okr. Galanta)
2. **Baumgarten an der March** (okr. Gänserndorf)
3. **Bohdanovce nad Trnavou** (okr. Trnava)
4. **Bratislava – Trnávka** (okr. Bratislava)
5. **Dobřichov – Pičhora** (okr. Kolín)
6. **Hroznová Lhota** (okr. Hodonín)
7. **Žlkovce** (okr. Trnava)

2. Doba stěhování národů

A. Hřebeny

1. **Beladice** (okr. Zlaté Moravce)
2. **Bešeňov** (okr. Nové Zámky)
3. **Borotice** (okr. Znojmo)
4. **Bratislava – Vajnory** (okr. Bratislava)
5. **Brno-město** (okr. Brno – město)
6. **Brno – Černá Pole** (okr. Brno – město)
7. **Brod nad Dyjí** (okr. Břeclav)
8. **Březno** (okr. Louny)
9. **Cífer-Pác** (okr. Trnava)
10. **Čataj** (okr. Senec)
11. **Čejkovice** (okr. Hodonín)
12. **Čelákovice – Záluží** (okr. Praha – východ)
13. **Černín** (okr. Znojmo)
14. **Děvín – hrad** (okr. Bratislava)
15. **Dobroměřice u Loun** (okr. Louny)
16. **Dobrovice** (okr. Mladá Boleslav)
17. **Dobříčany u Žatce** (okr. Louny)
18. **Dobřichov – Pičhora** (okr. Kolín)
19. **Drasenhofen** (okr. Mistelbach)
20. **Držovice** (okr. Prostějov)
21. **Duchcov** (okr. Teplice)
22. **Dvory nad Žitavou** (okr. Nové Zámky)

23. **Freundorf** (okr. Tulln)
24. **Grafenwörth** (okr. Tulln)
25. **Großmugl** (okr. Großmugl)
26. **Großrußbach** (okr. Großrußbach)
27. **Haselbach** (okr. Korneuburg)
28. **Hauskirchen** (okr. Gänserndorf)
29. **Holedeč** (okr. Louny)
30. **Hollabrunn** (okr. Hollabrunn)
31. **Holubice** (okr. Vyškov)
32. **Horní Kšely u Kolína** (okr. Kolín)
33. **Hořovičky** (okr. Rakovník)
34. **Hostivice** (okr. Praha-západ)
35. **Hoštice** (okr. Vyškov)
36. **Hulín** (okr. Kroměříž)
37. **Chrlice** (okr. Brno-město)
38. **Jiřice u Benátek nad Jizerou** (okr. Nymburk)
39. **Ketzlesdorf** (okr. Mistelbach)
40. **Klučov u Českého Brodu** (okr. Kolín)
41. **Kobylí** (okr. Břeclav)
42. **Kostomlaty n. Labem** (okr. Nymburk)
43. **Křižovany nad Dudvákem** (okr. Trnava)
44. **Kyjov** (okr. Hodonín)
45. **Ledvice u Teplíc** (okr. Teplice)
46. **Lenešice** (okr. Louny)
47. **Levice** (okr. Levice)
48. **Libčice nad Vltavou** (okr. Praha – západ)
49. **Liběšovice u Loun** (okr. Louny)
50. **Libkovice** (okr. Most)
51. **Libochovice nad Ohří** (okr. Litoměřice)
52. **Litovice** (okr. Praha – západ)
53. **Lochenice** (okr. Hradec Králové)
54. **Lovčičky** (okr. Vyškov)
55. **Lovosice** (okr. Litoměřice)
56. **Lužec nad Vltavou** (okr. Mělník)
57. **Lužice** (okr. Hodonín)
58. **Malé Dvorníky** (okr. Dunajská Streda)
59. **Malý Vavrád** (okr. Nové Zámky)
60. **Mannersdorf am Leithagebirge** (okr. Mannersdorf am Leithagebirge)
61. **Maria Ponsee** (okr. Tulln)
62. **Měnín** (okr. Brno – venkov)
63. **Miškovice** (okr. Kolín)
64. **Mistřín** (okr. Hodonín)
65. **Mödling** (okr. Mödling)
66. **Mochov** (okr. Praha-východ)
67. **Most** (okr. Most)

68. **Mutějovice u Rakovníka** (okr. Rakovník)
69. **Nebovidy** (okr. Kolín)
70. **Neděliště** (okr. Hradec Králové)
71. **Němčičky** (okr. Brno – venkov)
72. **Nezamyslice** (okr. Prostějov)
73. **Nitra – Párovské Háje** (okr. Nitra)
74. **Noutonice u Prahy** (okr. Praha-západ)
75. **Nová ves u Kolína** (okr. Kolín)
76. **Nový Šaldorf** (okr. Znojmo)
77. **Oberleis** (okr. Korneuburg)
78. **Oberleiserberg** (okr. Korneuburg)
79. **Obříství** (okr. Mělník)
80. **Olomouc – Neředín** (okr. Olomouc)
81. **Olomouc – Slavonín** (okr. Olomouc)
82. **Otnice** (okr. Vyškov)
83. **Pětipsy u Chomutova** (okr. Chomutov)
84. **Podolí** (okr. Brno – venkov)
85. **Pohořelice** (okr. Břeclav)
86. **Poláky u Kadaně** (okr. Chomutov)
87. **Polkovice** (okr. Přerov)
88. **Postoupky** (okr. Kroměříž)
89. **Poštovice u Slaného** (okr. Litoměřice)
90. **Pottenbrunn** (okr. Sankt Pölten)
91. **Poysdorf** (okr. Mistelbach)
92. **Praha – Bohnice** (okr. Praha 8)
93. **Praha – Bubeneč** (okr. Praha 6)
94. **Praha – Kobylisy** (okr. Praha 8)
95. **Praha – Libeň** (okr. Praha 8)
96. **Praha – Podbaba** (okr. Praha 6)
97. **Praha – Veleslavín** (okr. Praha 6)
98. **Praha – Zličín** (okr. Praha – Zličín)
99. **Prša** (okr. Lučenec)
100. **Radotín** (Praha – západ)
101. **Radovesice u Litoměřic** (okr. Litoměřice)
102. **Rannersdorf** (okr. Schwechat)
103. **Ravelsbach** (okr. Hollabrunn)
104. **Rebešovice** (okr. Brno – venkov)
105. **Rohrendorf** (okr. Krems–Land)
106. **Roztoky u Prahy** (okr. Praha-západ)
107. **Rymice** (okr. Kroměříž)
108. **Schletz** (okr. Mistelbach)
109. **Schwechat** (okr. Wien)
110. **Siřem** (okr. Louny)
111. **Sokolnice** (okr. Brno – venkov)
112. **Straß** (okr. Krems – Land)

113. **Světec u Teplíc** (okr. Teplice)
114. **Šakvice** (okr. Břeclav)
115. **Šaratice** (okr. Vyškov)
116. **Šarovce** (okr. Levice)
117. **Šlapanice** (okr. Brno – venkov)
118. **Tatce** (okr. Kolín)
119. **Tesárske Mlyňany** (okr. Zlaté Moravce)
120. **Toušeň u Mělníka** (okr. Mělník)
121. **Trmice** (okr. Ústí n. Labem)
122. **Unterlanzendorf** (okr. Lanzendorf)
123. **Untersiebenbrunn** (okr. Gänserndorf)
124. **Velatice** (okr. Brno – venkov)
125. **Velké Kostolany** (okr. Trnava)
126. **Velké Přílepy** (okr. Praha – západ)
127. **Veľký Meder** (okr. Dunajská Streda)
128. **Vícemilice** (okr. Vyškov)
129. **Vinařice u Slaného**, (okr. Kladno)
130. **Vinodol** (okr. Nitra)
131. **Vrchoslavice** (okr. Prostějov)
132. **Všenory** (okr. Praha – západ)
133. **Vyškov** (okr. Vyškov)
134. **Wien – Aspern** (okr. Wien)
135. **Wien – Leopoldau** (okr. Wien)
136. **Wien – Mariahilfer Gürtel** (okr. Wien)
137. **Znojmo** (okr. Znojmo)

B. Pouzdro na hřeben

1. **Borotice** (okr. Znojmo)
2. **Březno** (okr. Louny)
3. **Čataj** (okr. Senec)
4. **Holubice** (okr. Vyškov)
5. **Kyjov** (okr. Hodonín)
6. **Mannersdorf am Leithagebirge** (okr. Bruck an der Leitha)
7. **Oberleiserberg** (okr. Korneuburg)
8. **Praha- Podbaba** (okr. Praha 6)
9. **Schwechat** (okr. Wien)
10. **Trmice-Ústí nad Labem** (okr. Ústí nad Labem)
11. **Wien – Mariahilfer Gürtel** (okr. Wien)

C. Pinzety

1. **Bernhardsthal** (okr. Mistelbach)
2. **Borotice** (okr. Znojmo)
3. **Čelákovice – Záluží** (okr. Praha – východ)
4. **Děvínská Nová Ves** (okr. Bratislava)
5. **Dobřichov u Kolína** (okr. Kolín)

6. **Hauskirchen** (okr. Gänserndorf)
7. **Holubice** (okr. Vyškov)
8. **Jiřice u Mělníka** (okr. Mělník)
9. **Klučov u Českého Brodu** (okr. Kolín)
10. **Lochenice** (okr. Hradec Králové)
11. **Lužice** (okr. Hodonín)
12. **Mořice** (okr. Prostějov)
13. **Nový Šaldorf** (okr. Znojmo)
14. **Postoloprty** (okr. Louny)
15. **Praha – Bohnice** (okr. Praha 8)
16. **Praha – Michle** (okr. Praha 4)
17. **Praha – Podbaba** (okr. Praha 6)
18. **Praha – Ruzyně** (okr. Praha)
19. **Radonice** (okr. Praha – východ)
20. **Ringelsdorf** (okr. Gänserndorf)
21. **Rohrendorf** (okr. Krems)
22. **Smolenice** (okr. Trnava)
23. **Straß** (okr. Krems – Land)
24. **Stráže** (okr. Piešťany)
25. **Tesárske Mlyňany** (okr. Zlaté Moravce)
26. **Untersiebenbrunn** (okr. Gänserndorf)
27. **Velatice** (okr. Brno – venkov)

D. Ušní lžičky

1. **Drösing** (okr. Gänserndorf)
2. **Untersiebenbrunn** (okr. Gänserndorf)

E. Zrcátka

1. **Bojná** (okr. Topolčany)
2. **Groß – Harraas** (okr. Mistelbach)
3. **Laa an der Thaya** (okr. Mistelbach)
4. **Levice** (okr. Levice)
5. **Marchegg** (okr. Gänserndorf)
6. **Mödling** (okr. Mödling)
7. **Nitra** (okr. Nitra)
8. **Nové Zámky** (okr. Nové Zámky)
9. **Rakšice** (okr. Znojmo)
10. **Rybník – Krivín** (okr. Trnava)
11. **Stráže** (okr. Piešťany)
12. **Šarovce** (okr. Levice)
13. **Uherské Hradiště** (okr. Uherské Hradiště)
14. **Untersiebenbrunn** (okr. Gänserndorf)
15. **Vícemilice** (okr. Vyškov)

F. Kulma/vějíř

1. **Měcholupy** (okr. Louny)

G. Škrabátka

1. **Kostelec na Hané** (okr. Prostějov)
2. **Mikulov** (okr. Břeclav)

H. Zubní párátka

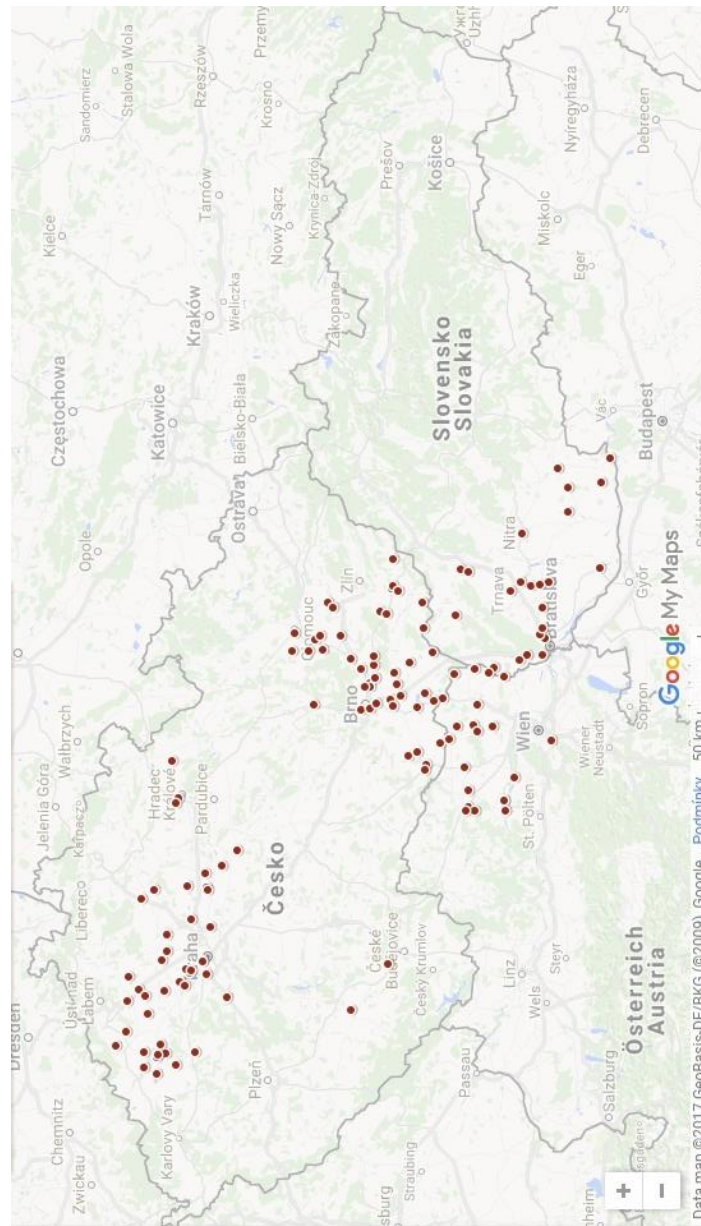
1. **Untersiebenbrunn** (okr. Gänserndorf)
2. **Watzlesdorf** (okr. St. Pölten)

CH. Špachtle (spathomela)

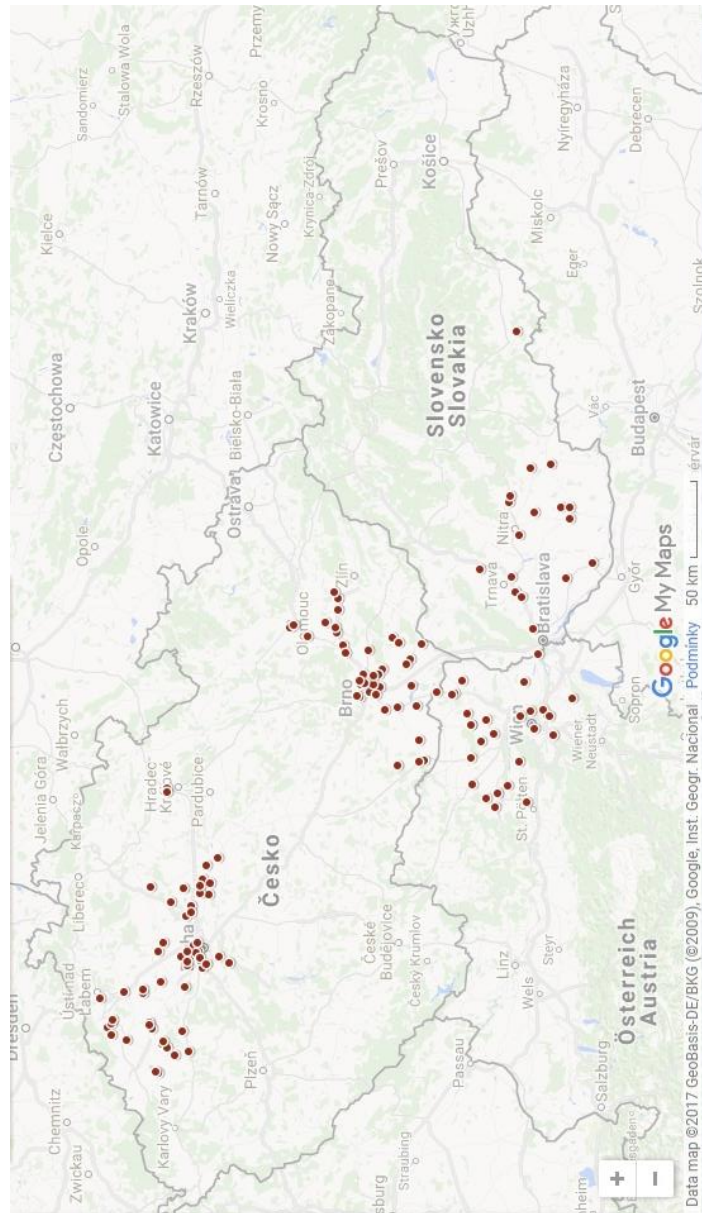
1. **Drösing** (okr. Gänserndorf)
2. **Praha – Vysočany** (okr. Praha 9)
3. **Zlechov** (okr. Uherské Hradiště)

Mapy

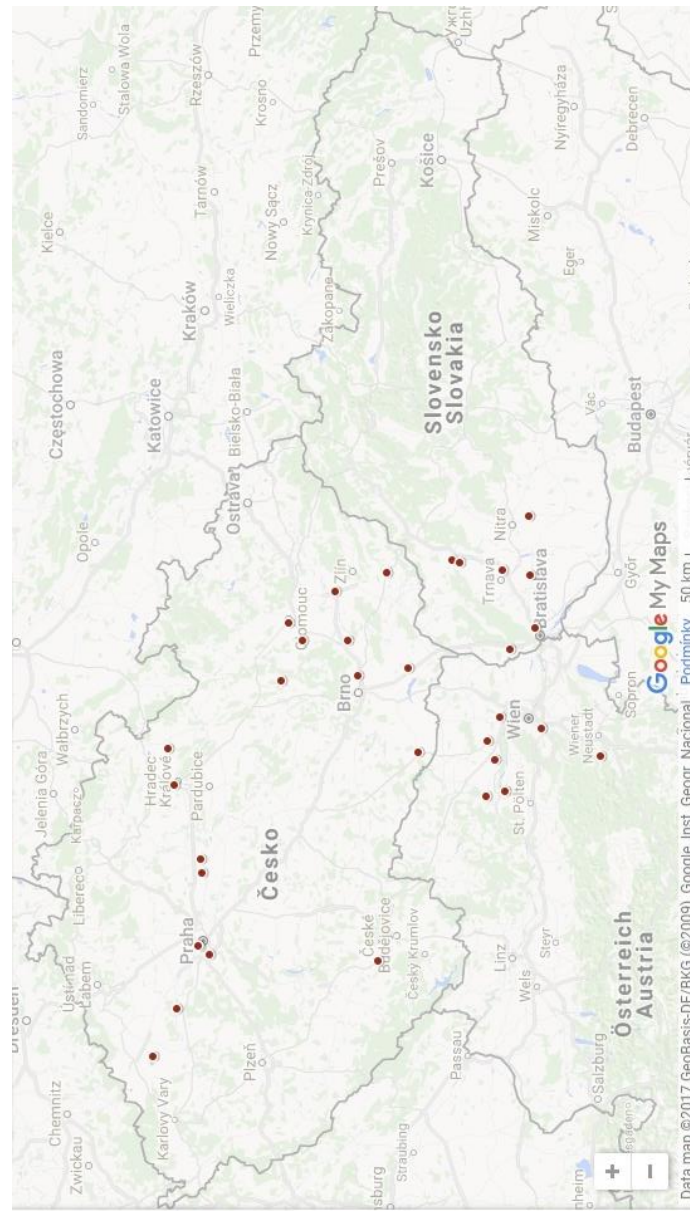
Mapa 1. Nálezy hřebenů z doby římské

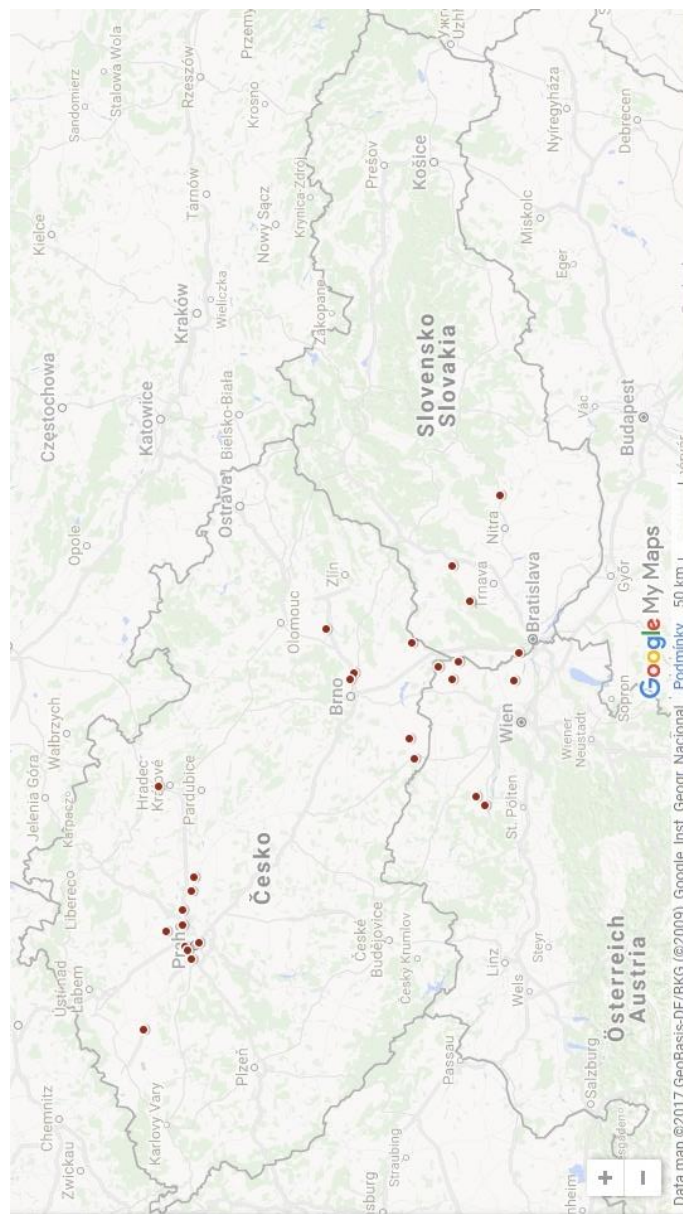
Mapa. 2. Nález hřebenů z doby stěhování národů

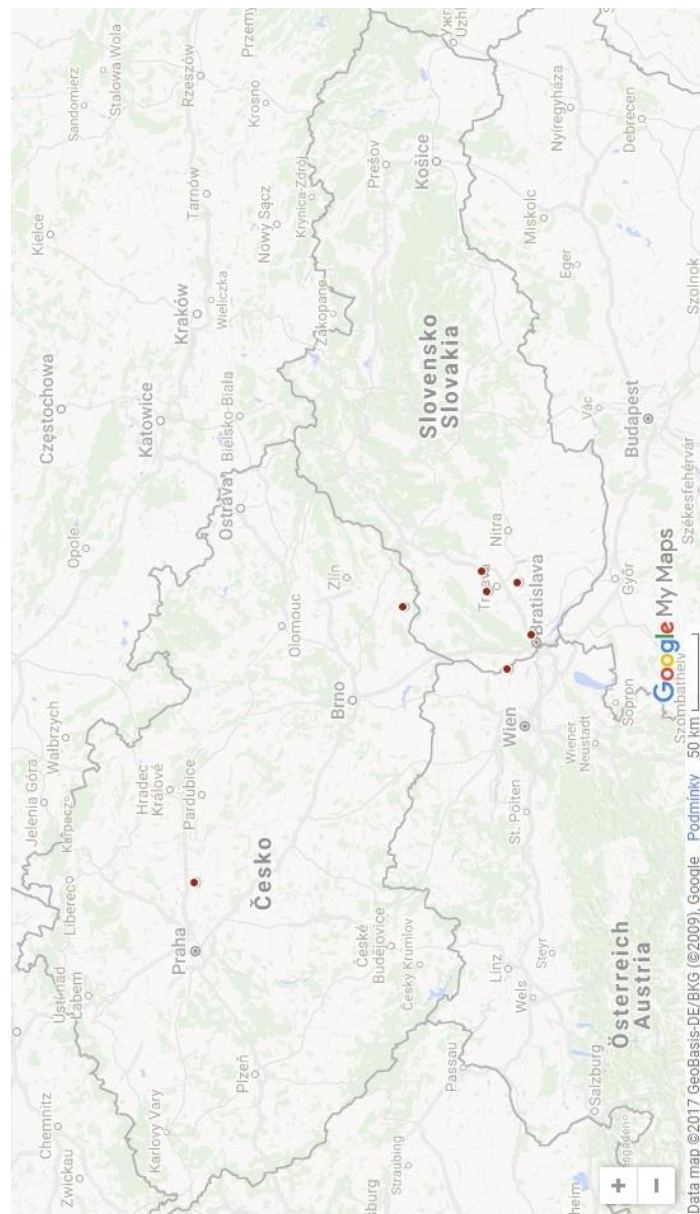
Mapa. 3. Nálezy pinzet z doby římské

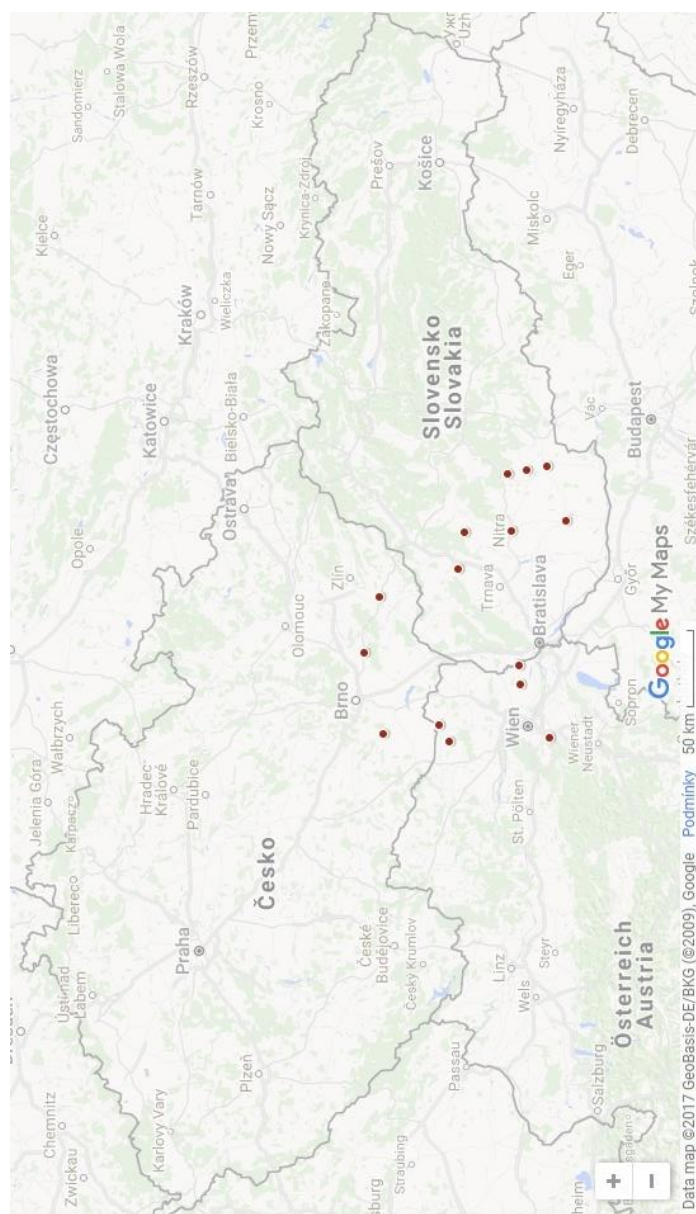
Mapa. 4. Nálezy pinzet z doby stěhování národů

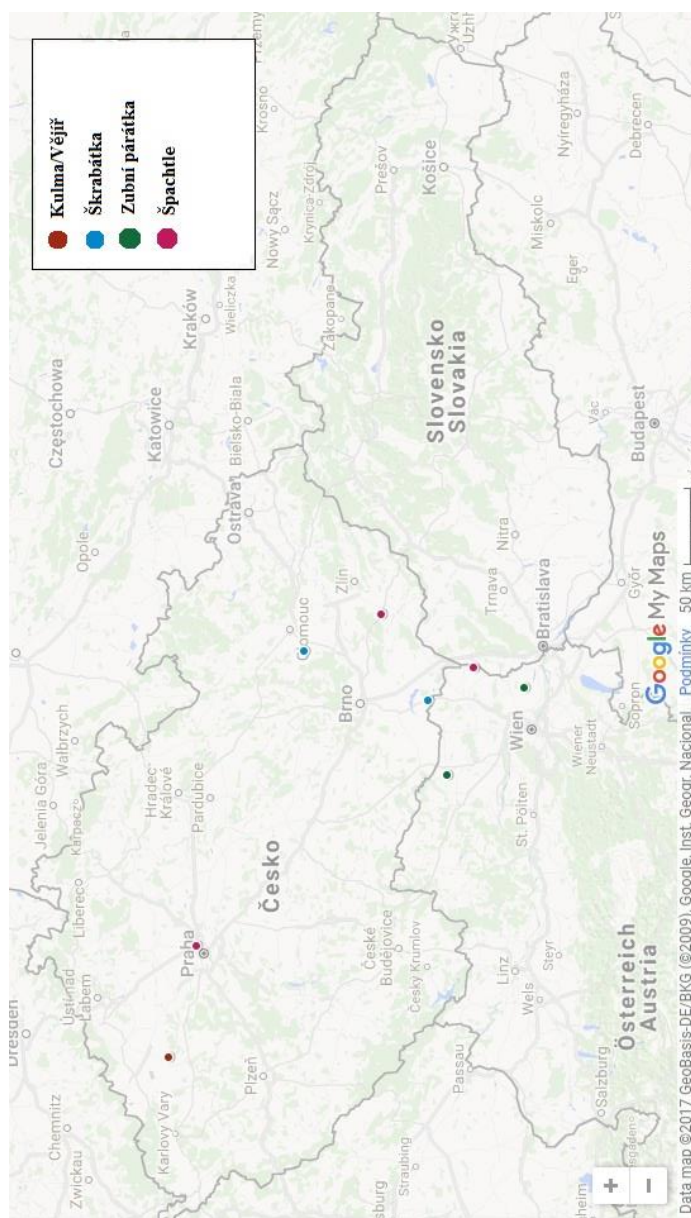
Mapa. 5. Nálezy zrcátek z doby římské

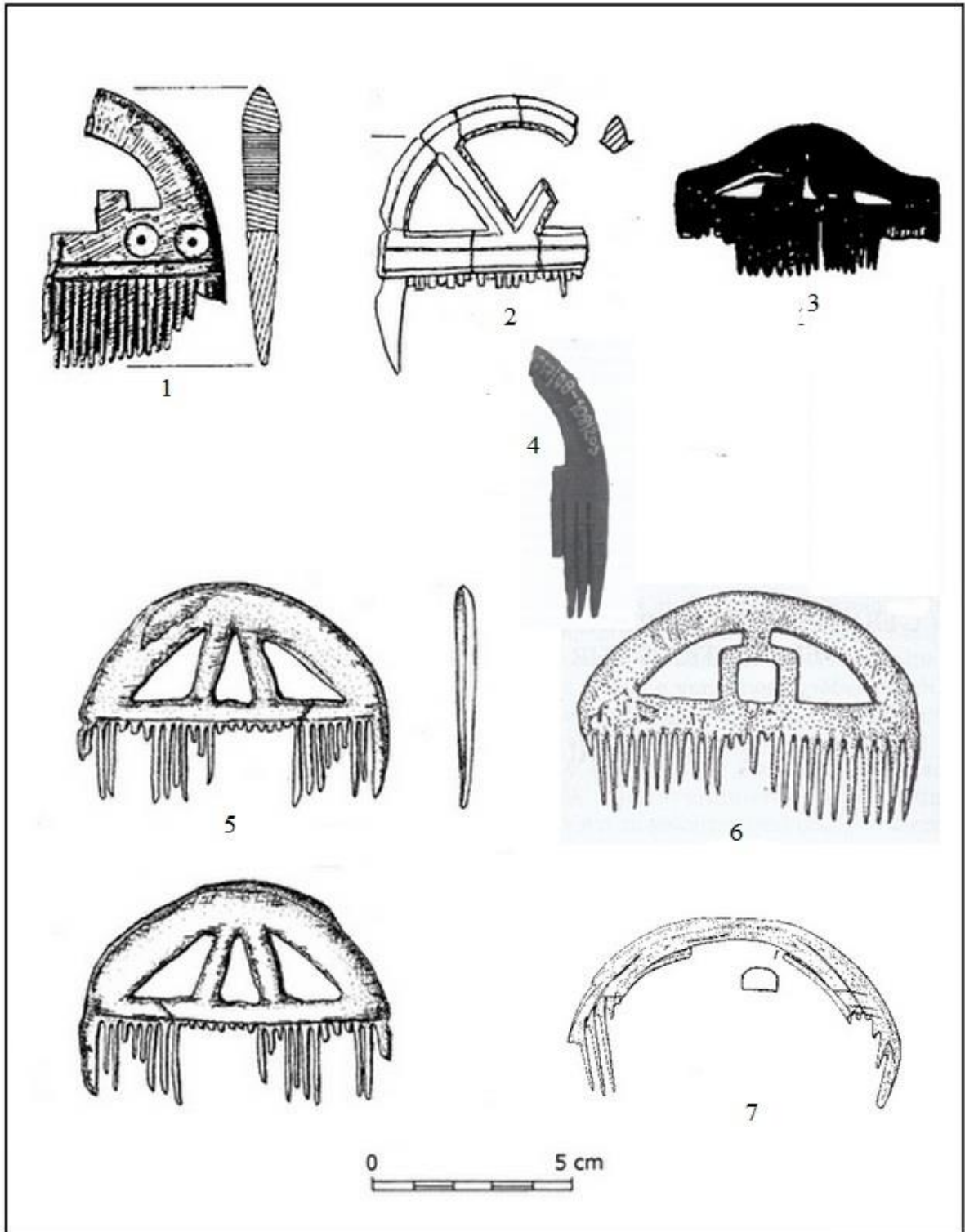
Mapa. 6. Nálezy zrcátek z doby stěhování národů

Mapa. 7. Nálezy ostatní

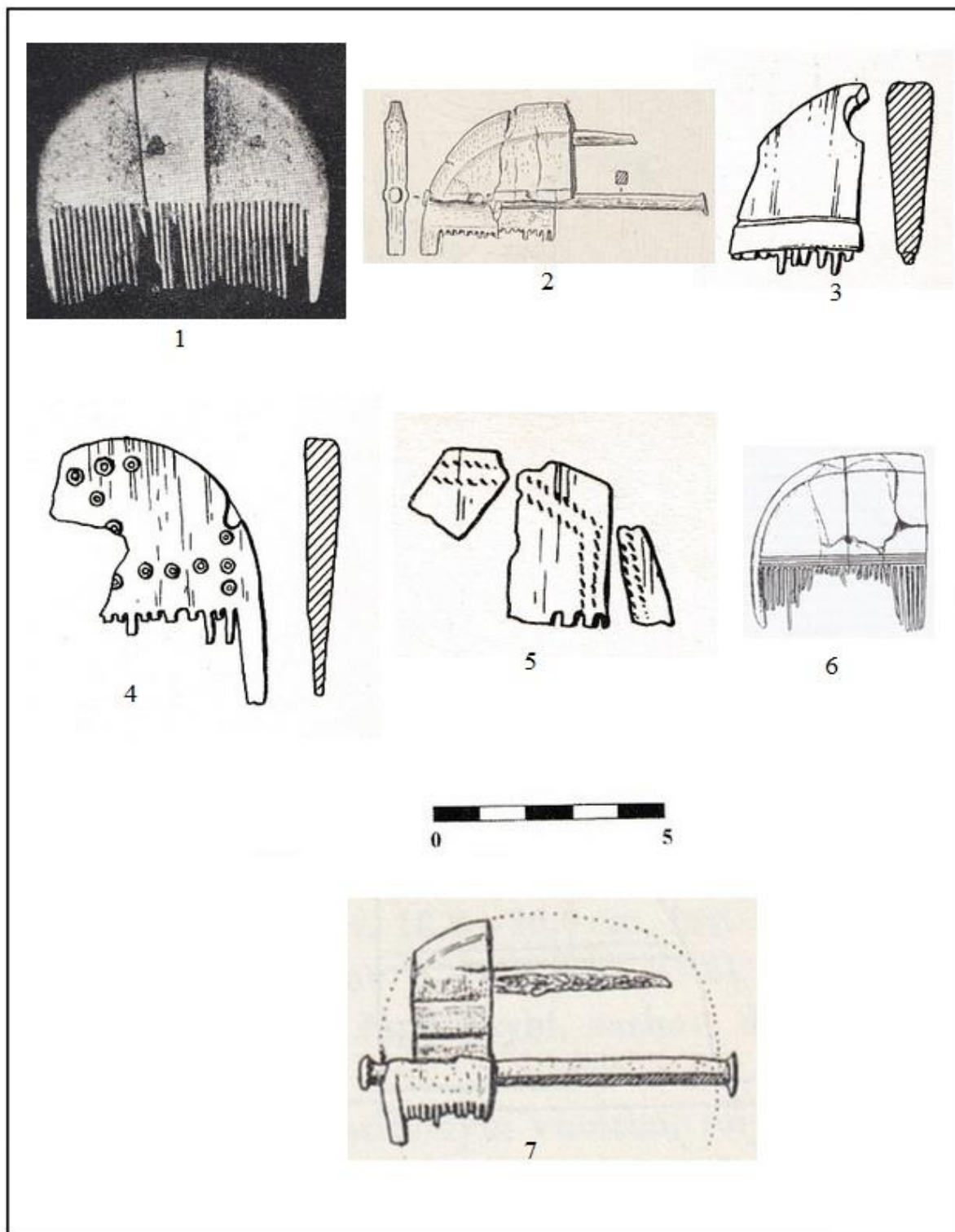
Obrazové tabulky

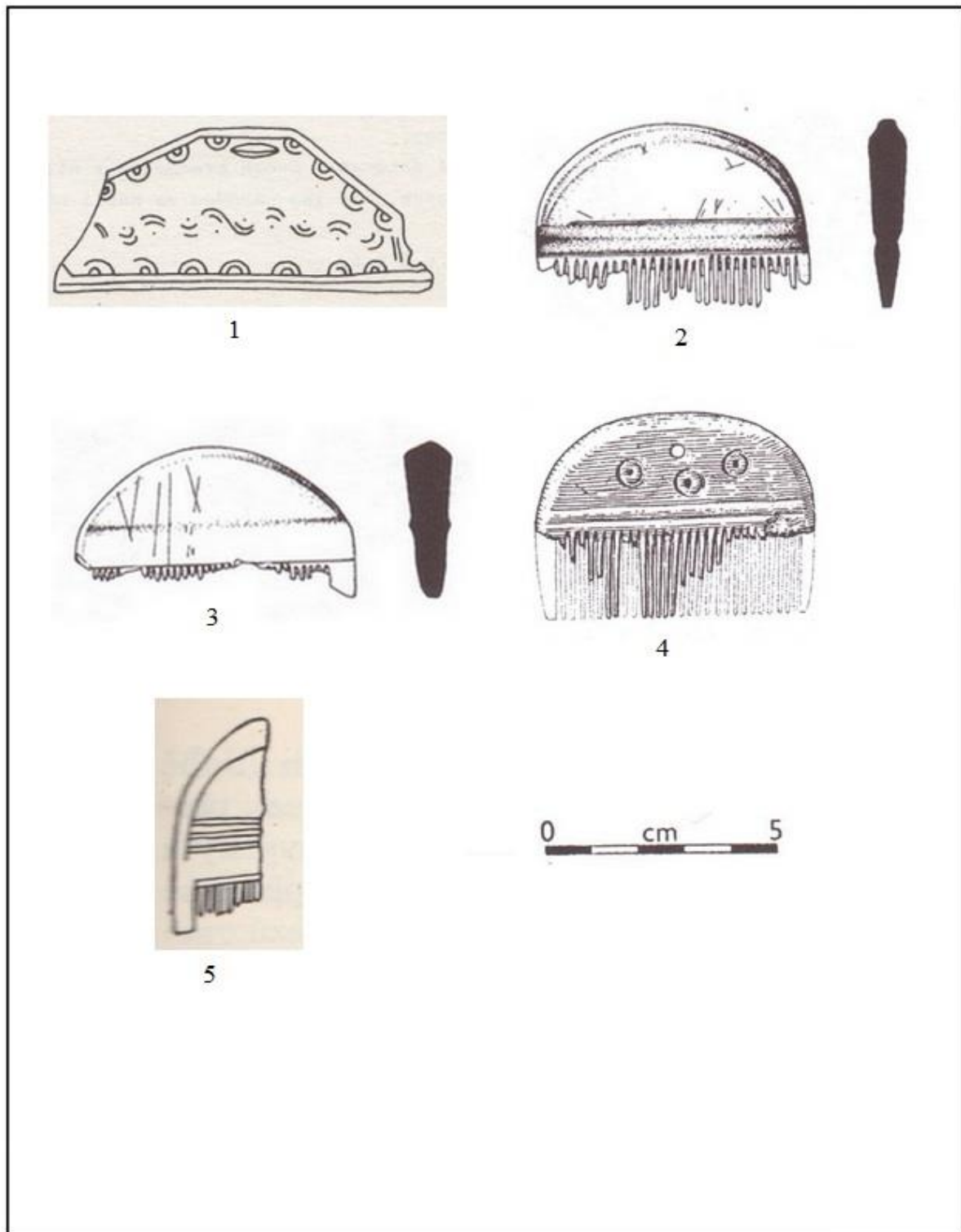
Tab.1.Hřebeny Thomas C: 1. Bernhardsthal (podle Adler 1976, 19, Abb.1.), 2. Lužec nad Vltavou, hrob 95, 1:1 (podle Kytlicová 1970, 305, Obr. 8.), 3. Moravěves, nezn. nál. okol. (podle Zeman 2001, 112, Obr. 2:3), 4. Hrušovany u Brna, obj. 508 (podle Filipová-Harangozová 2012, 282, Obr. 11), 5. Brozany nad Ohří, hrob 1 (podle Reszcynská 2009, 581, Obr. 3:1), 6. Trnava, obj. 15 (podle Turčan 2002, 388, Abb. 1:2), 7. Čaka, obj. 2/1961 (podle Beljak 2009, Obr. 21:7).

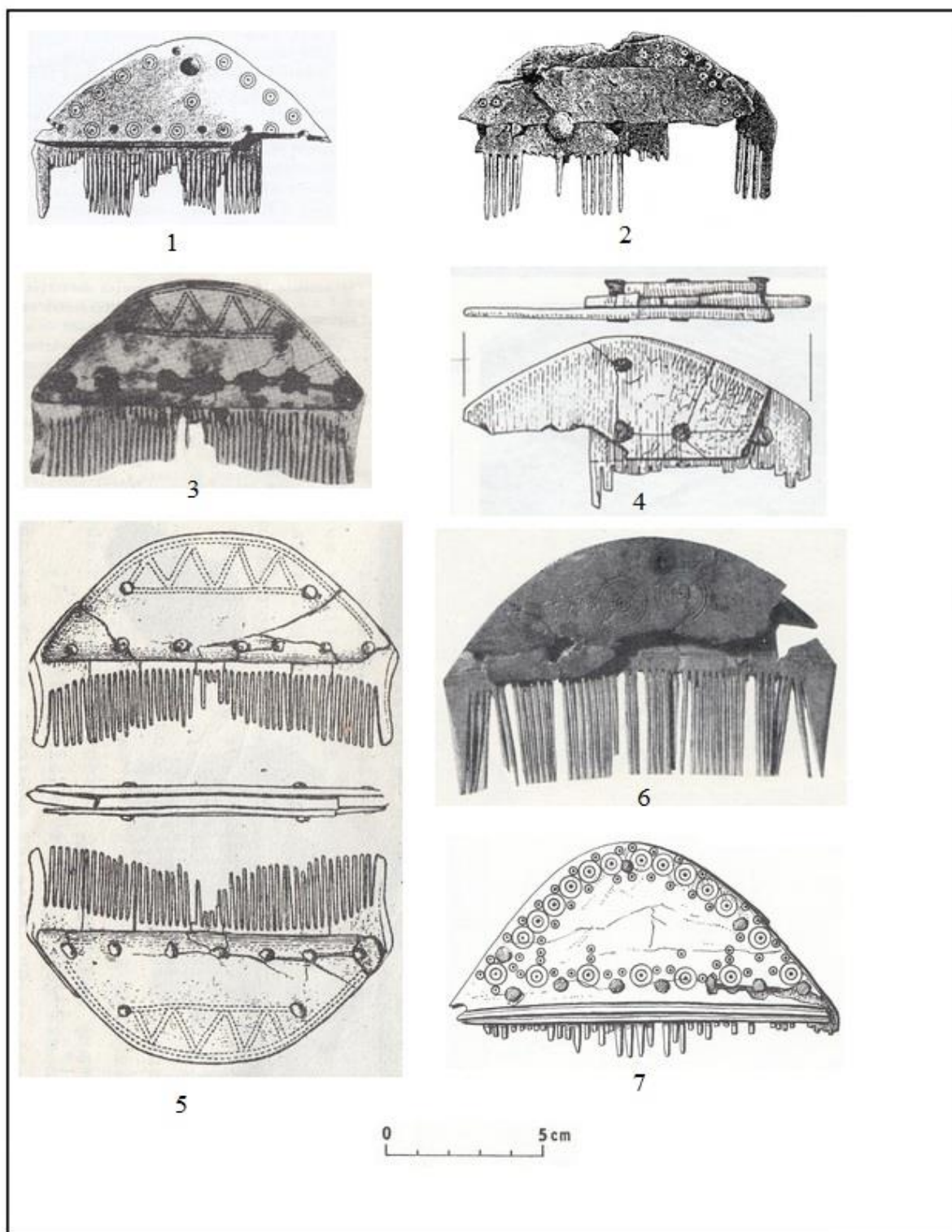
Tab.2. Hřebeny Thomas A: 1. Obříví, nález při skrývce plochy (podle Beneš 2014, 120, Tab. I:1), 2. Mikulov, žár. hrob (podle Droberjar 2002, 182, s vyobrazením Obr.12), 3. Hrubčice, obj.? (podle Gottwald 1924, 149, Tab. XV:4), 4. Šitbořice, hrob 6 (podle Droberjar – Kazdová 1993, 106, Taf. 2/6:5.), 5. Očkov, hrob 4/53 (podle Kolník 1956, 249 Obr. 4:4), 6. Vícemilice, obj.? (podle Chleborád 1914, Tab. VIII:9), 7. Branč, obj. 20 (podle Kolník – Varsík – Vladár 2007, 208, Tab. 56:3), 8. Prosiměřice, obj.? (podle Pernička 1967, 69, Obr. 2:10), 9. Určice, obj.? (podle Pernička 1967, 69, Obr. 2:9), 10. Blažovice, obj.? (podle Pernička 1967, 69, Obr. 2:8), 11. Kolečovice (podle Vokolek 2007, 236, Tab. 54:11), 12. Havřice, obj.? (podle Zeman 1999, Tab. 119:1), 13. Havřice, obj.? (podle Zeman 1999, Tab. 119:4), 14. Hrubčice, (podle Zeman 2001, 112, Obr. 2:17).

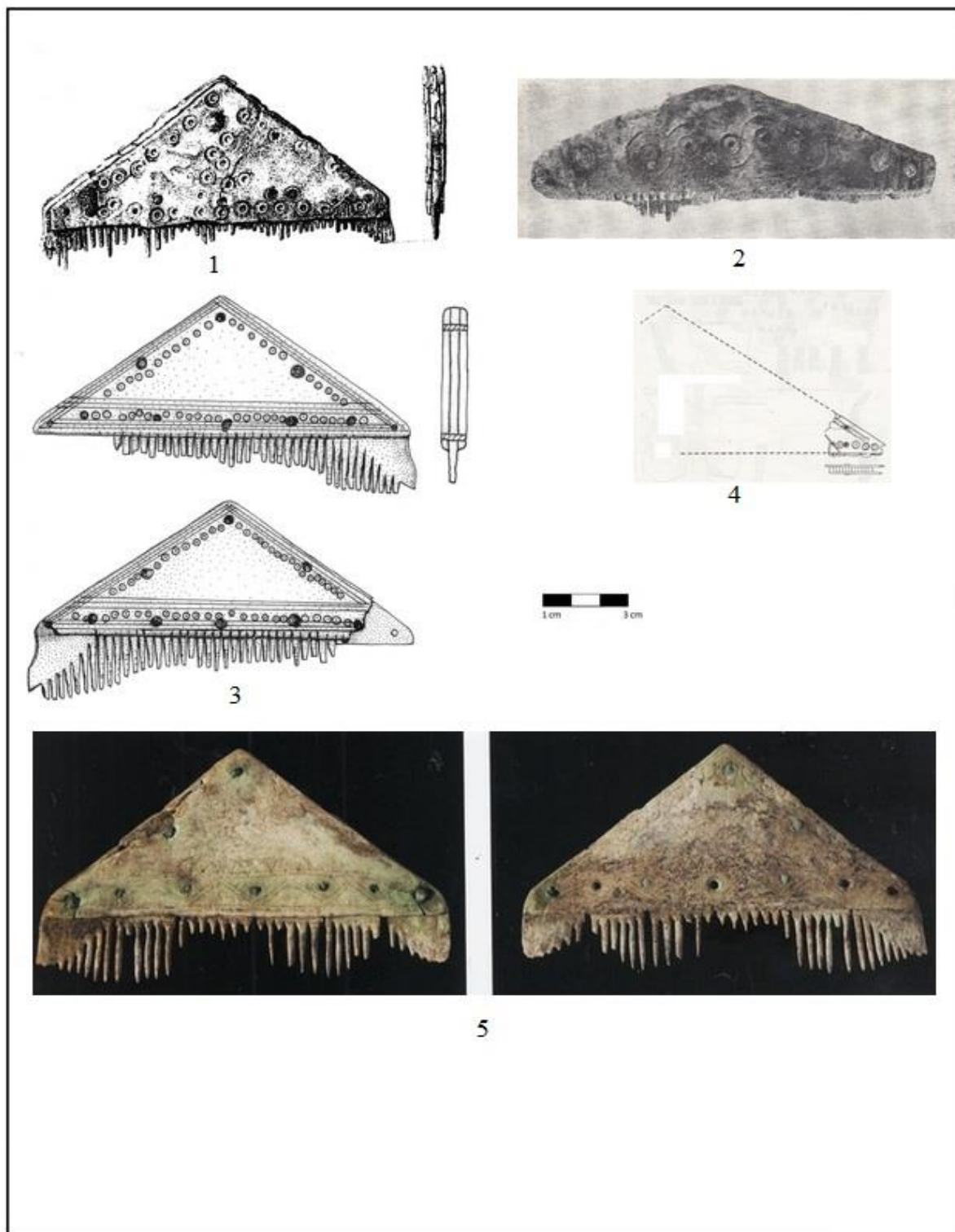
Tab.3. Hřebeny Thomas B: 1. Vícemilice, obj.?(podle Kalousek – Pernička 1967, Tab. VII:5), 2. Abrahám, Hrob 218 (podle Kolník 1980, 240, Taf. 77:5.), 3. Pňov, hrob 23 (podle Rybová 1970, Taf. VIII:9), 4. Pňov, hrob 32 (podle Rybová 1970, Taf. IX:6), 5. Pňov, hrob 65 (podle Rybová 1970, Taf. XXIII:2), 6. Lovosice, sonda 1 (podle Salač 2000,160, Abb. 3), 7. Polepy, žár. hrob II (podle Zápotocký 1969, 190, Obr. 10:2).

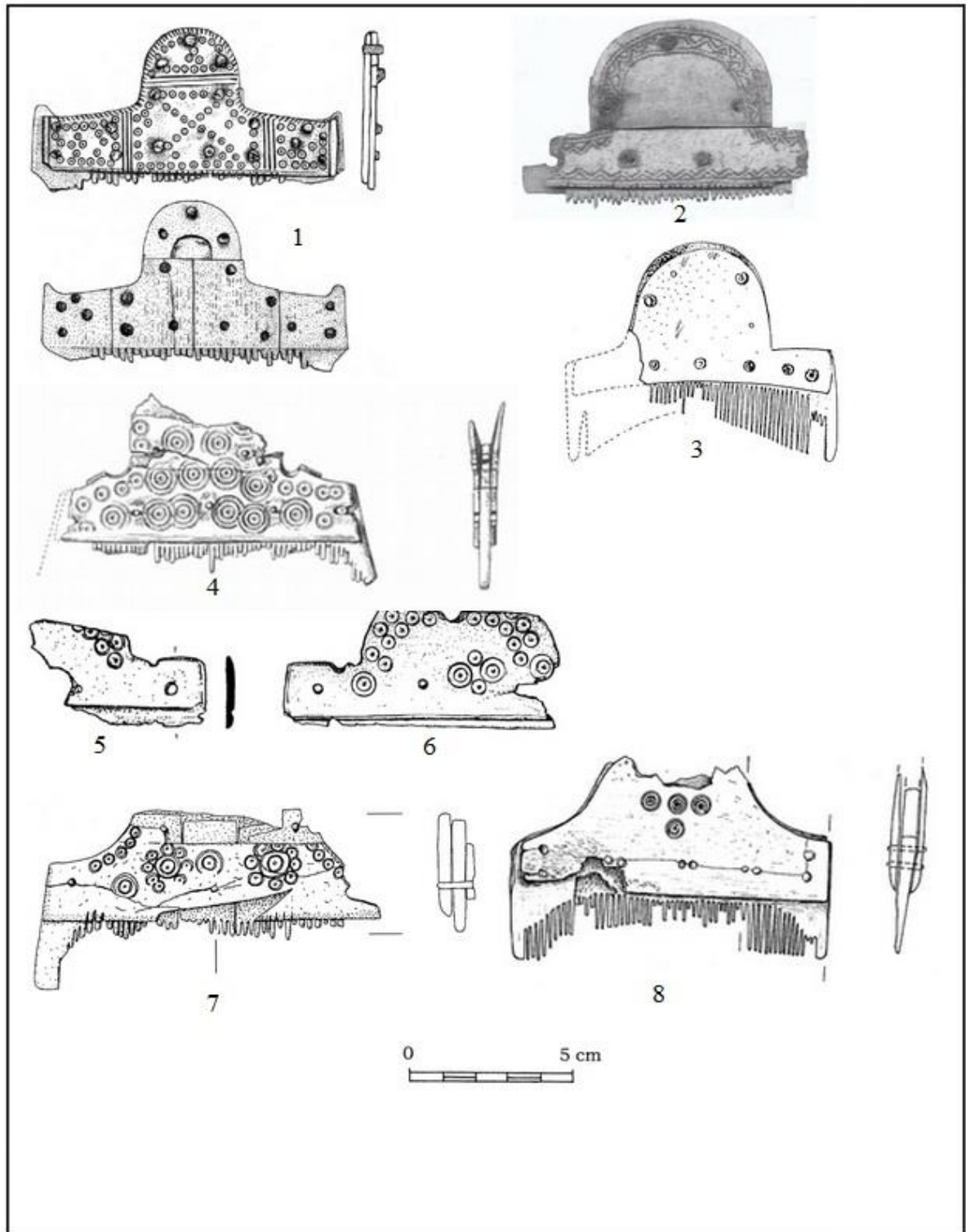
Tab.4. Hřebeny Thomas D: 1. Gajary, náh. nál. (podle Kraskovská 1991, 245, Obr. 2:6), 2. Blučina, chata 3 (podle Droberjar 1997, 232, Taf. 6:3), 3. Blučina, chata 3 (podle Droberjar 1997, 232, Taf. 6:6), 4. Blučina, chata 3 (podle Droberjar 1997, 232, Taf. 6:9), 5. Mořice (podle Pernička 1967, 69, Obr. 2:1).

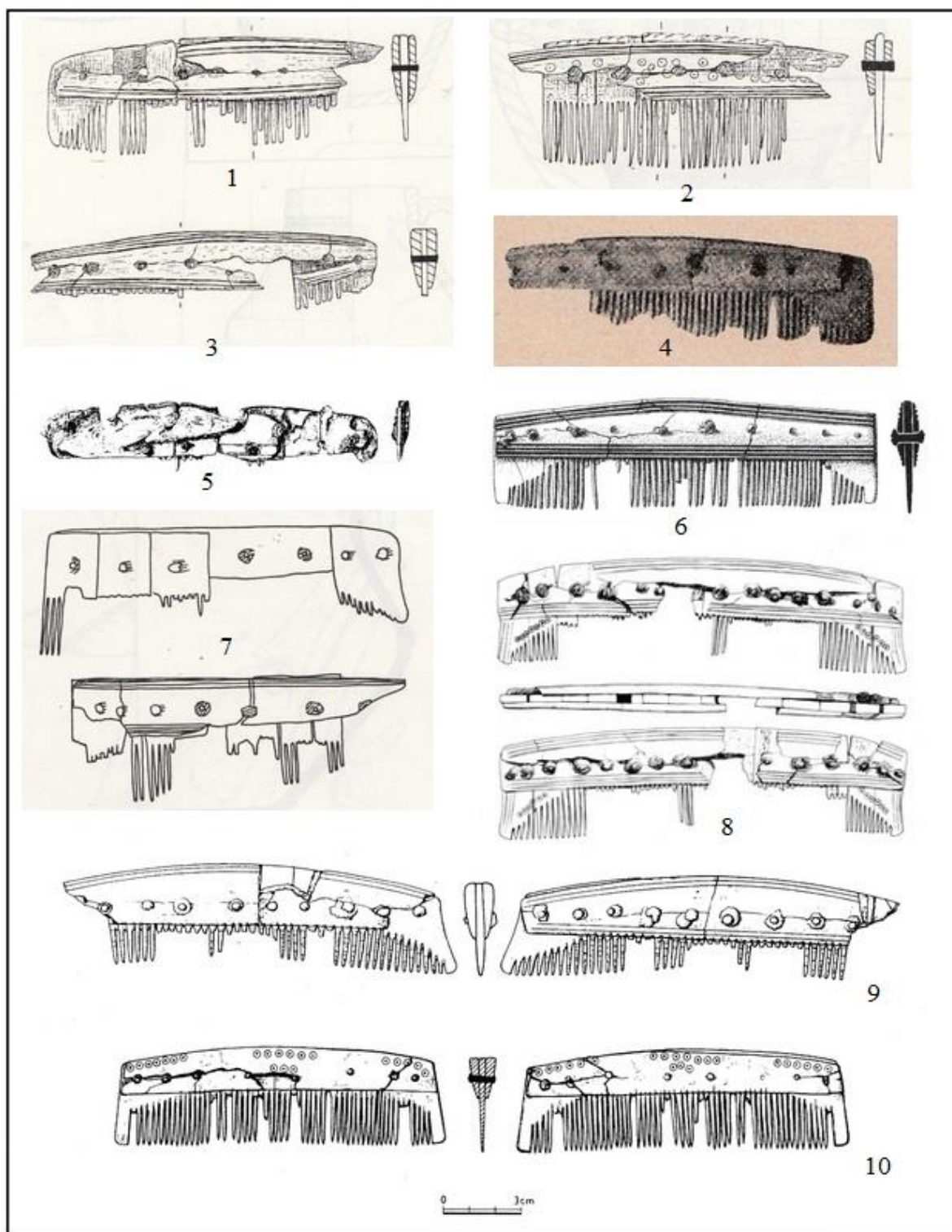
Tab.5. Hřebeny Thomas I: 1. Poštovice, kostrový pohřeb (podle Droberjar 2002, 255 s vyobrazením Obr. 2), 2. Praha – Dejvice, kostrový hrob (podle Droberjar 2005, 783 s vyobrazením), 3 a 5. Křižovany nad Dudváhom, obj.? (podle Kolník 1962, 140 Obr. 2:14), 4. Drasenhofen, obj.? (podle Lederer 1983, Abb. 763), 6. Staňkovice, žár. pohřeb (podle Motyková-Šneidrová 1962, Obr. 56.), 7. Nitra – Párovské Háje, obj.? (podle Pieta – Ruttkay 1997, Abb.3:20).

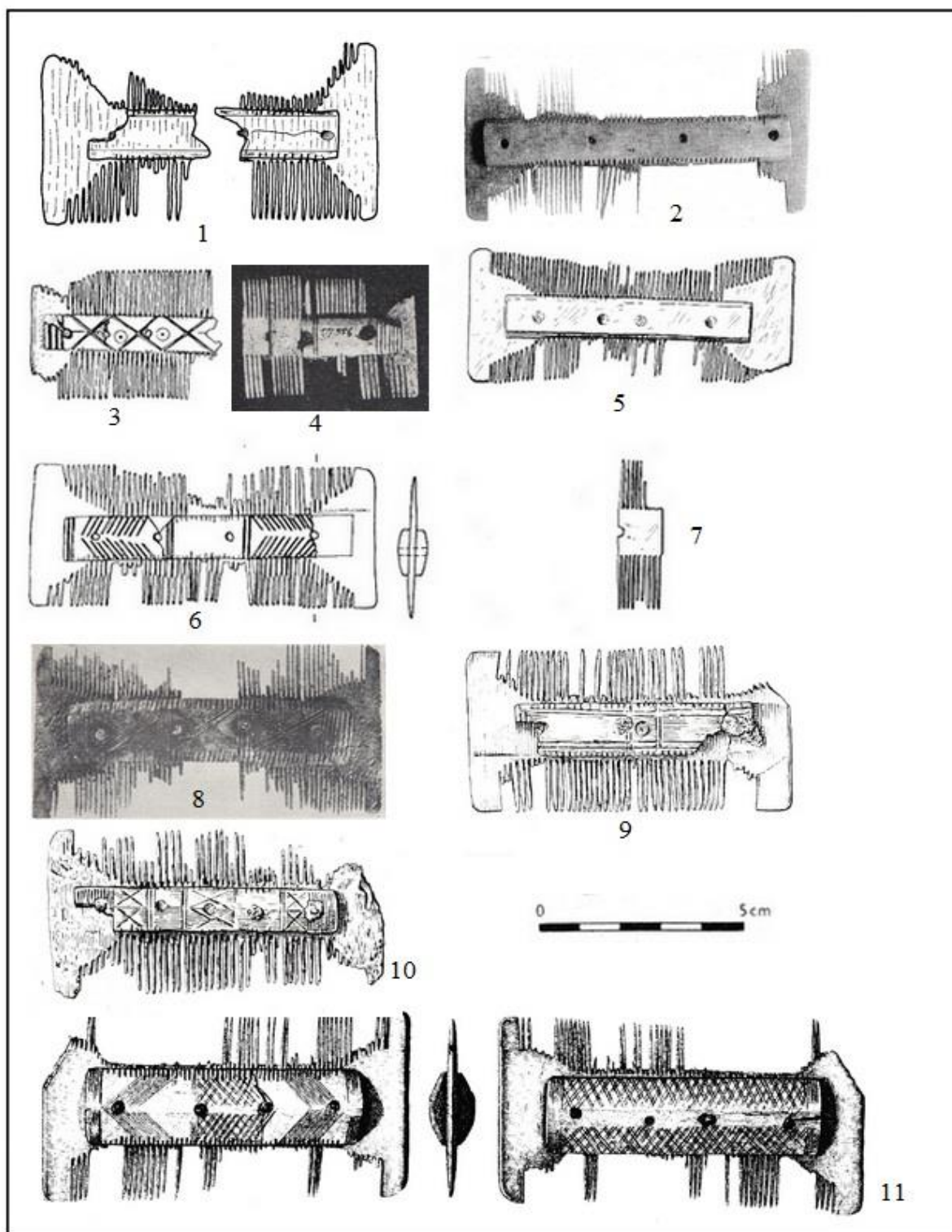
Tab.6.Hřebeny Thomas II: 1. Lužec nad Vltavou, hrob 11 (podle Korený – Kytlicová 2007, 397, Obr. 7), 2. Šaratice, hrob 5 (podle Staňa 1956, 48, Obr. 33), 3. Praha – Kobylišy obj. 510/2009 (podle Frolík et al. 2011, 431, Obr. 20:2), 4. Zliv, chata V/86 (podle Zavřel 1989, Obr. 9:5). 5. Praha – Zličín, hrob 54 (podle Jiřík et al. 2015, 179 s vyobrazením).

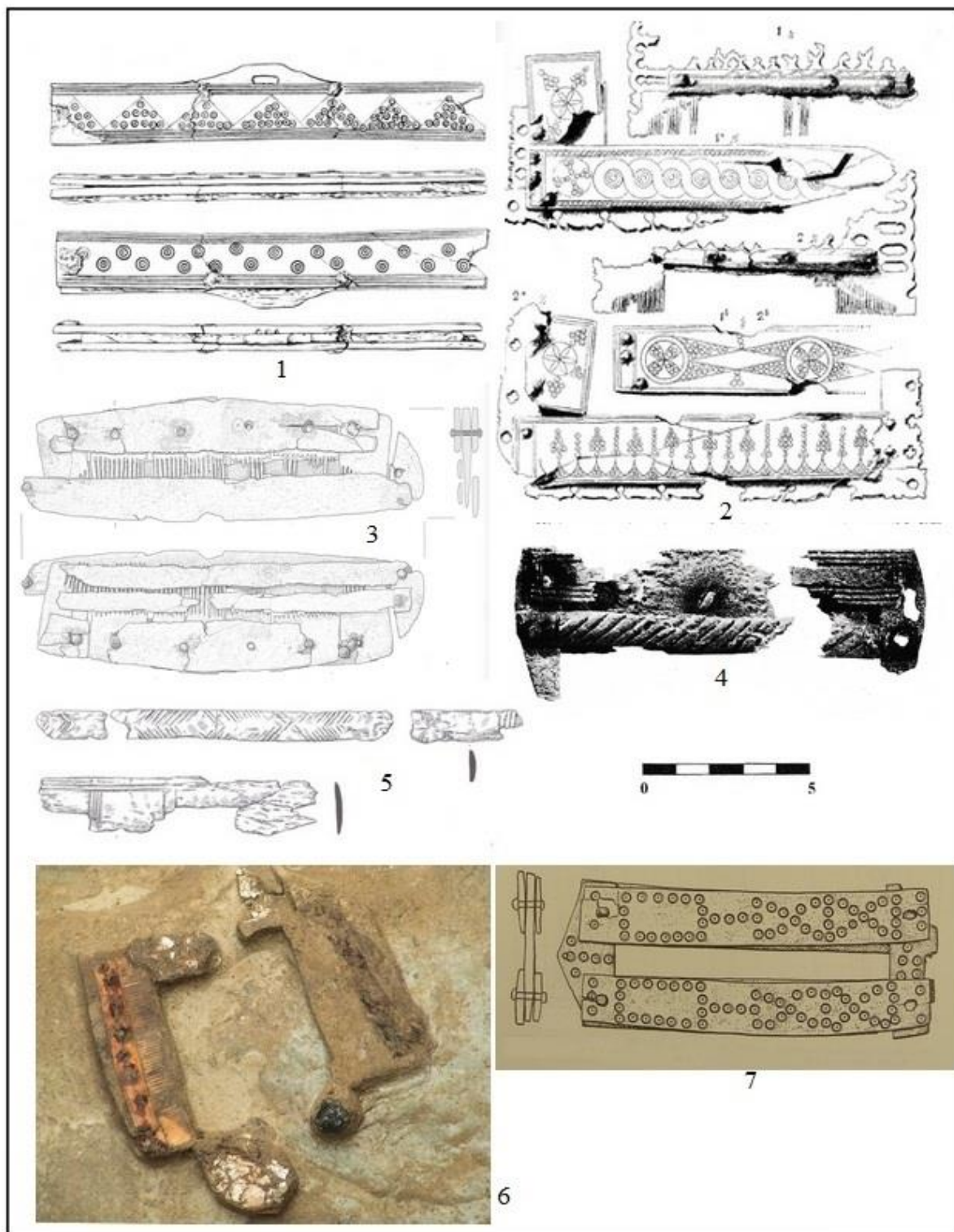
Tab.7. Hřebeny Thomas III: 1. Praha – Kobyličky, obj. 510/2009 (podle Frolík et al. 2011, 431, Obr. 20:1), 2. Beladice, kult. vrstva (podle Ruttkay et al. 2013, 396, Obr. 147:11), 3. Náměšť na Hané, obj.? (podle Šmíd 1997, 2, Obr. 2), 4. Untersiebenbrunn, hrob II (podle Nothnagel 2008, Taf. 22:6), 5. Zlechov, obj. 53/65 (podle Zeman 2008, Tab. 56:6), 6. Zlechov, obj. 53/65 (podle Zeman 2008, Tab. 56:7), 7. Oberleiserberg, obj.? (podle Pollak 1991, 213, Taf. 3:1), 8. Trmice – Ústí nad Labem, obj. 92B (podle Resczyńska 2008, 235, Obr. 1:1).

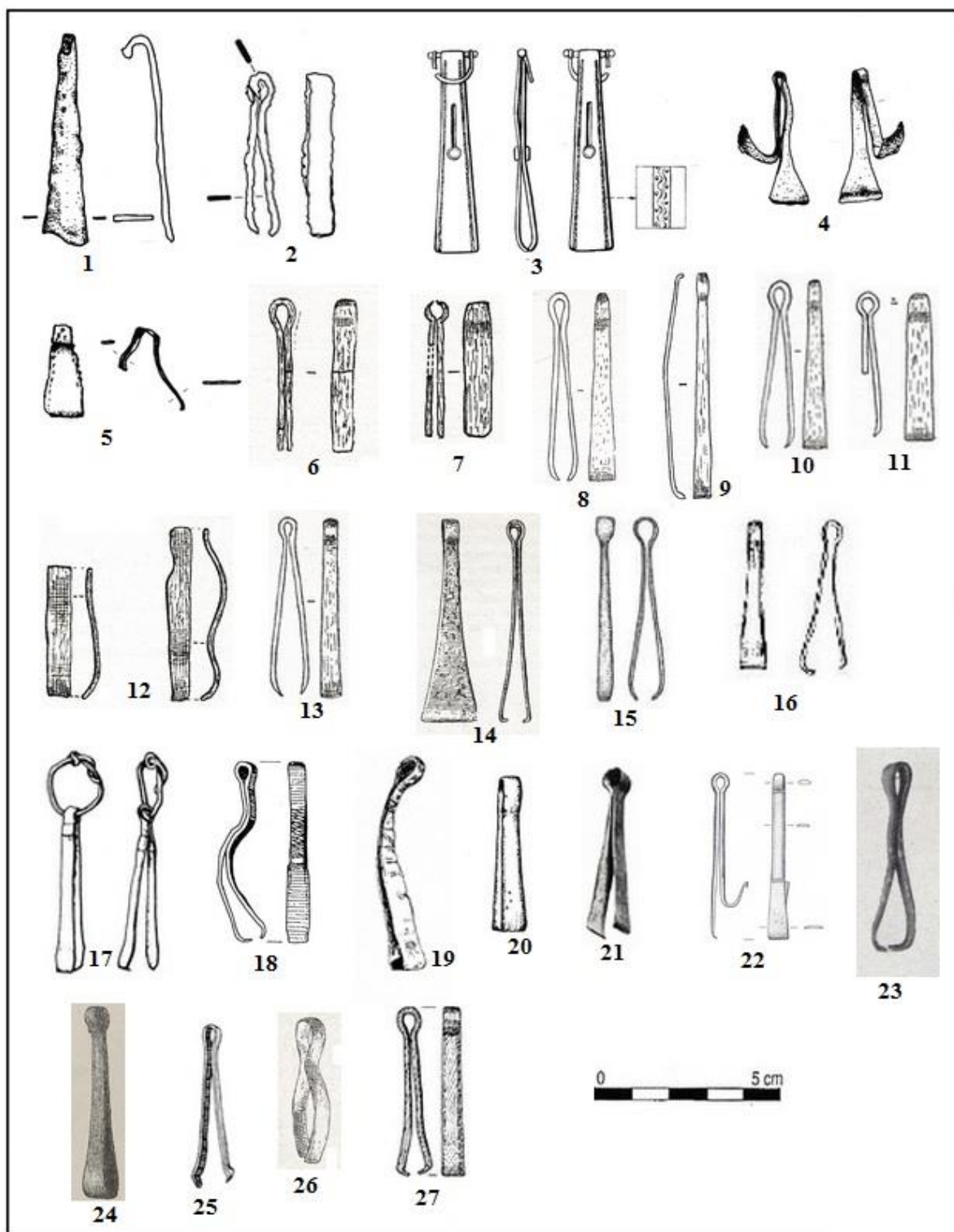
Tab.8. Hřebeny s táhlým obloukovitým držadlem: 1.a 3. Hollabrunn, rozrušené hroby (podle Adler 1978, 29-30, Taf. 18:4.5), 2. Straß, hrob 4 (podle Adler 1978, 65, Taf. 21:6), 4. Duchcov, rozr. konstr. hrob (podle Glot 1935, 25, Abb.4:c), 5. Lužec nad Vltavou, hrob 27 (podle Korený – Kytlicová 2007, 404, obr. 12.3), 6. Borotice, hrob 9/IV (podle Stuchlík 2011, 335, Taf. 2:9/IV/4), 7. Poysdorf, hrob 4 (podle Beninger 1966, 183, Taf. 2:3-4), 8. Březno, polozemnice 72 (podle Pleinerová 2007, 227, Taf. 37:72), 9. Libčice, obj. 172/95 (podle Pleinerová 2007, 143, Abb. 62:1), 10. Sirem, polozemnice 1 (podle Pleinerová 2007, 143, Abb. 62:2).

Tab.9. Oboustranné hřebeny: 1. Grafenwörth , hrob 16 (podle Lippert 1968a, Taf. V:6), 2. Malý Vavrád, kostrový hrob (podle Eisner 1933, Tab. 84:3), 3. a 5-7. Nitra – Párovské Háje, obj.? (podle Pieta – Ruttkay 1997, 150, Abb. 11:12,14,15,17), 4. Vícemilice (podle Kalousek – Pernička 1956, 75, Taf. VII:3), 8. Šarátice, hrob 4 (podle Staňa 1956, 48, Obr. 35), 9. Brod nad Dyjí, obj.? (podle Tejral 1990, 79, Abb. 26:5), 10. Velatice, hrob 2/36 (podle Tejral 1982, Obr. 51:5), 11. Čelákovice – Záluží, hrob 3 (podle Pleinerová 2007, 143, Abb. 62:3).

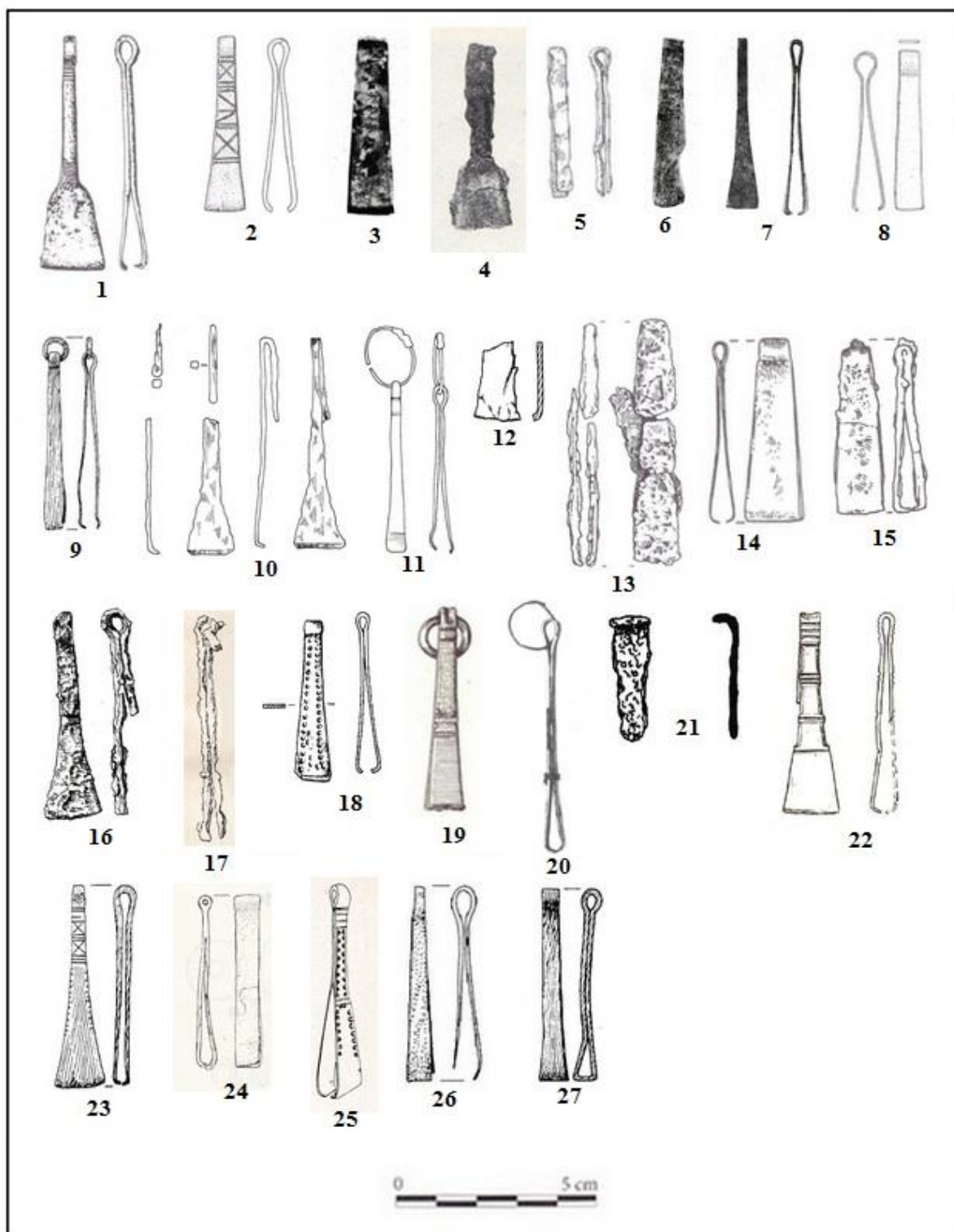

Tab.10. Pouzdra na hřebeny: 1. Březno, polozemnice 55 (podle Pleinerová 2007, 218, Taf. 28:1) 2. Praha – Podbaba, hrob 21 (podle Jiřík et al. 2015, 45 s vyobrazením), 3. Wien – Mariahilfer Gürtel, hrob z roku 1898, (podle Tobias – Witschke-Schrotta – Binder 2010, 290, Abb.10), 4. Schwechat, hrob 2 (podle Seracsin 1936, 529, Abb. 8.), 5. Holubice, hrob 30 (podle Tejral 2011b, 345, Taf.12), 6. Kyjov, hrob 861, M. 1:2 (podle Šmerda 2012, 29 s vyobrazením), 7. Čataj, hrob 14 (podle Zábojník 1997, 84, Abb.2:5).

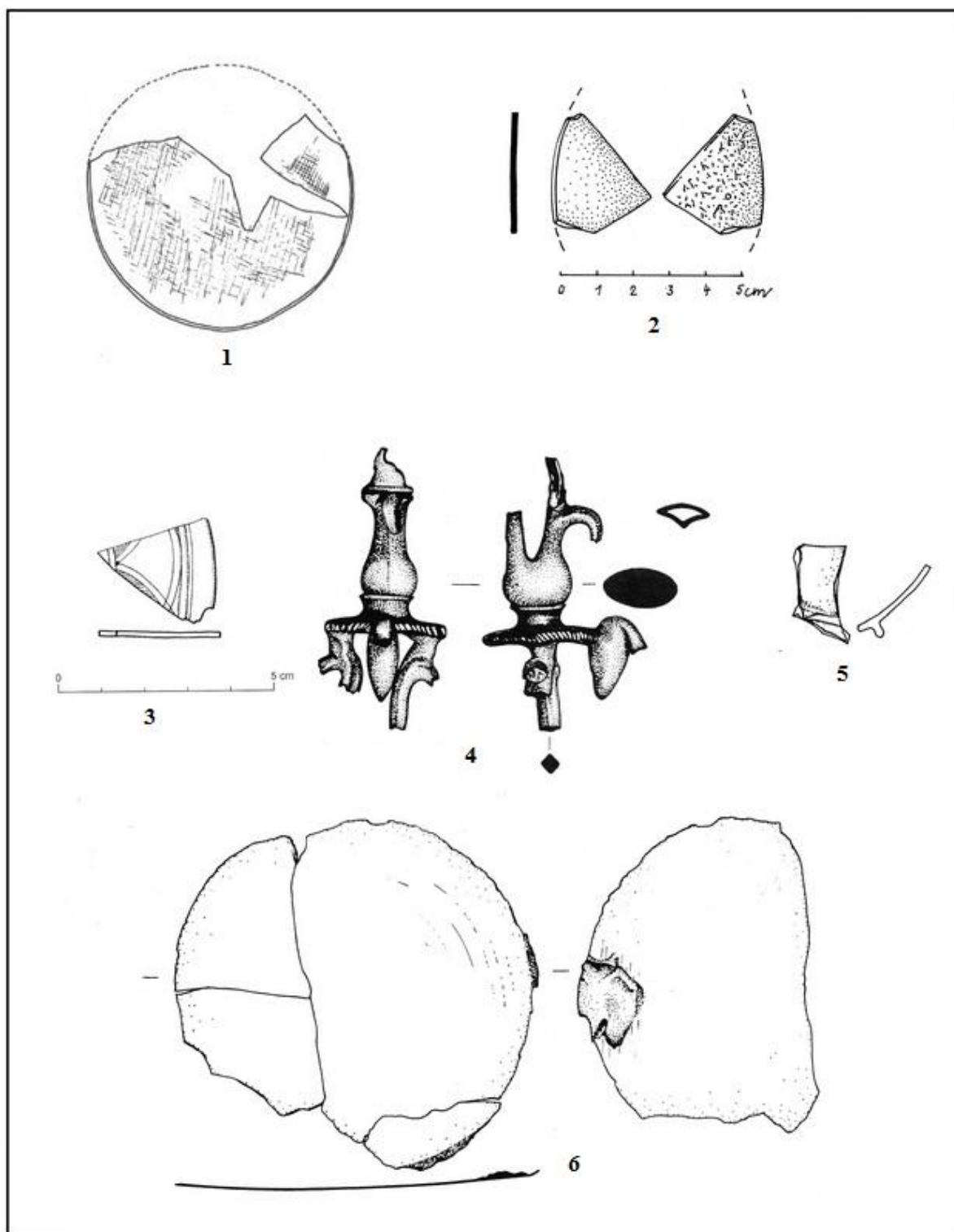
Tab. 11. Pinzety doba římská: 1. Branč, obj. 20, (podle Kolník – Varsík – Vladár 2007, 171, Tab. 19:3), 2. Dobřichov – Pičhora, hrob? (podle Droberjar 1999, 375, Tab. 73:136/2), 3. Hulín – Pravčice, hrob H7 (podle Paulus et al. 2007, 157, Obr. 3:6), 4. Jevíčko – Předměstí 3, hrob 3 (podle Vích 2014, 717, Obr. 5:8), 5. Jevíčko – Předměstí 3, hrob? (podle Vích 2014, 717, Obr. 5:9), 6. Kostelec na Hané, hrob 3 (podle Zeman 1961, 16, Obr. 3:C/a), 7. Kostelec na Hané, hrob 33 (podle Zeman 1961, 23, Obr. 6.E/b), 8. Kostelec na Hané, hrob 202 (podle Zeman 1961, 96, Obr. 45:A/b), 9. Kostelec na Hané, hrob 207 (podle Zeman 1961, 100, Obr. 47:B/a), 10. Kostelec na Hané, hrob 378 (podle Zeman 1961, 149, Obr. 70:A/e), 11. Kostelec na Hané, hrob 415 (podle Zeman 1961, 167, Obr. 80:A/c), 12. Kostelec na Hané, hrob 250 (podle Zeman 1961, 113, Obr. 54:A/c,d), 13. Kostelec na Hané, hrob 390 (podle Zeman 1961, 155, Obr. 73:B/b), 14. Nový Šaldorf, hrob 26/23 (podle Tejral

1982, 209, Obr. 84:1), 15. Ořech, obj. 5 (podle Bursák 2008, 65, Tab. 11:17), 16. Plotiště nad Labem, hrob 426 (podle Rybová 1979, 407, Abb. 24:12), 17. Přerubenice, sonda IG (podle Zeman – Venclová – Bubeník 1998, 125, Obr. 11:2), 18. Ringelsdorf, obj.? (podle Adler 1994, Abb. 864), 19. Očkov, hrob 18 (podle Kolník 1956, 265, Obr. 12:3), 20. Soběsuky, hrob 1 (podle Blažek 1995, 146, Abb. 10:3), 21. Krakovany – Stráže, hrob 1 (podle Ondrouch 1957, Tab. 17:2), 22. Seebarn, Preißmar 2013, Taf. 21:7), 23. Dolné Lovčice, hrob? (podle Beninger 1937, Taf. 19:191), 24. Dobřichov – Třebická (podle Píč 1882, Tab. XL:14), 25. Praha – Dejvice, hrob? (podle Droberjar 2005, 820, s vyobrazením), 26. Sládkovičovo, hrob 12 (podle Kolník 1980, 293, Taf. 103:g), 27. Stetteldorf, obj.? (podle Schmelzenbarth 1987, Abb. 584).

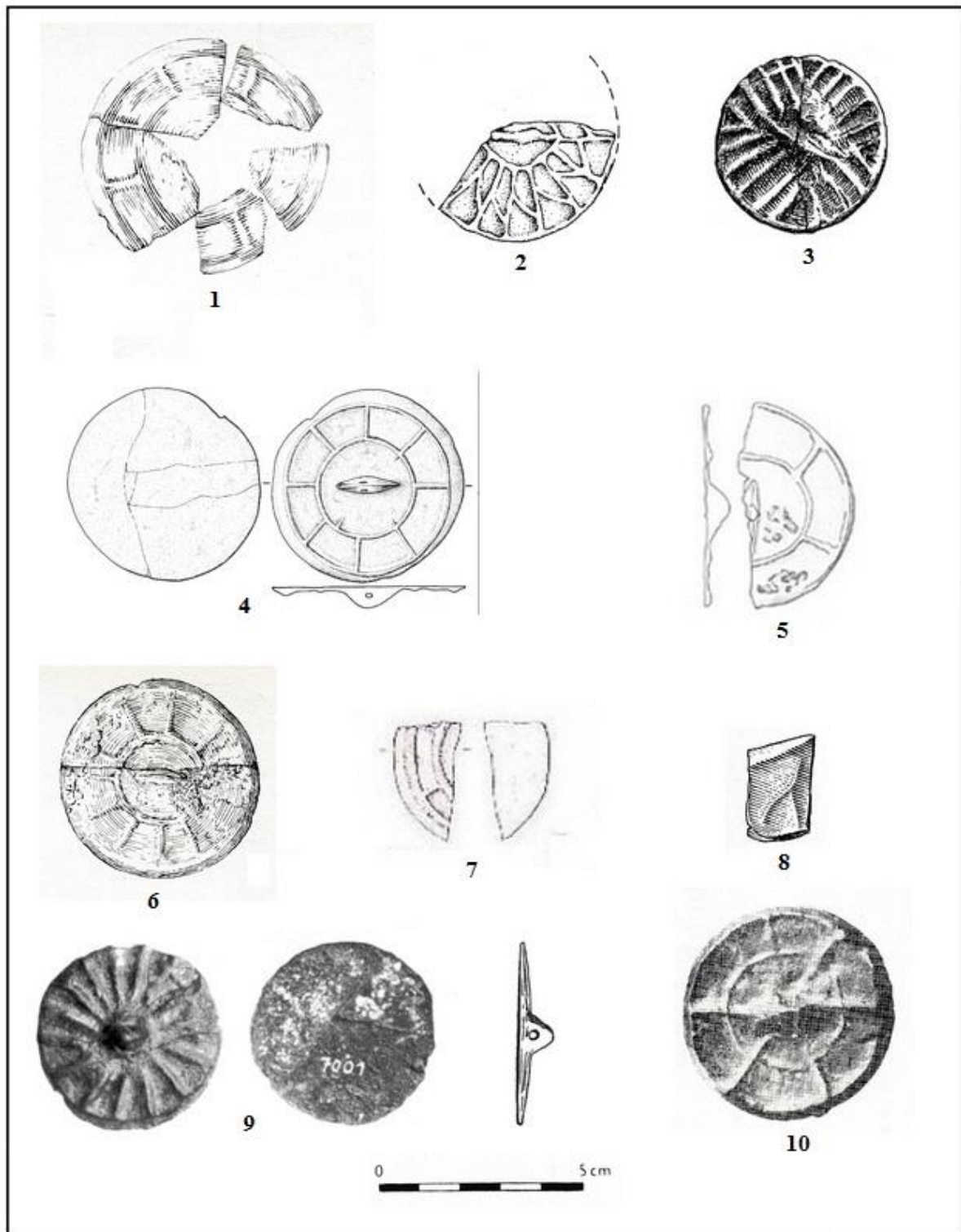

Tab. 12. Pinzety doba stěhování národů: 1. Borotice, hrob 10/VIII (podle Tejral 2011b, 336, Taf. 3:10/VIII/6), 2. Borotice, hrob 27/XX (podle Tejral 2011b, 339, Taf. 6:27/XX/9), 3. Dobřichov u Kolína, hrob? (podle Svoboda 1965, Tab. XII:46), 4. Děvínská Nová Ves (podle Kraskovská 1963, 709, Obr. 235:3), 5. Holubice, hrob 33 (podle Tejral 2011b, 345, Taf. 12:33/3), 6. Klučov u Českého Brodu, hrob 9 (podle Svoboda 1965, Tab. LV:10), 7. Klučov u Českého Brodu, hrob 18 (podle Svoboda 1965, Tab. LVI:11), 8. Krakovany – Stráže, hrob 1929-1930 (podle Klčo – Krupa 2008, obr. 12), 9. Bernhardsthal, sídlištní objekt (podle Adler 1991, Abb. 914), 10. Tesárske Mlyňany, hrob 6 (podle Ruttkay 2007, 333, Abb. 13:1), 11. Tesárske Mlyňany, hrob 15 (podle Ruttkay 2007, 333, Abb. 13:2), 12. Lochenice, hrob 5 (podle Zeman 1990, 74, Obr. 26:11), 13. Lužice, hrob 66 (podle Tejral 2011b, 392, Taf. 59:66/10), 14. Lužice, hrob 92, (podle

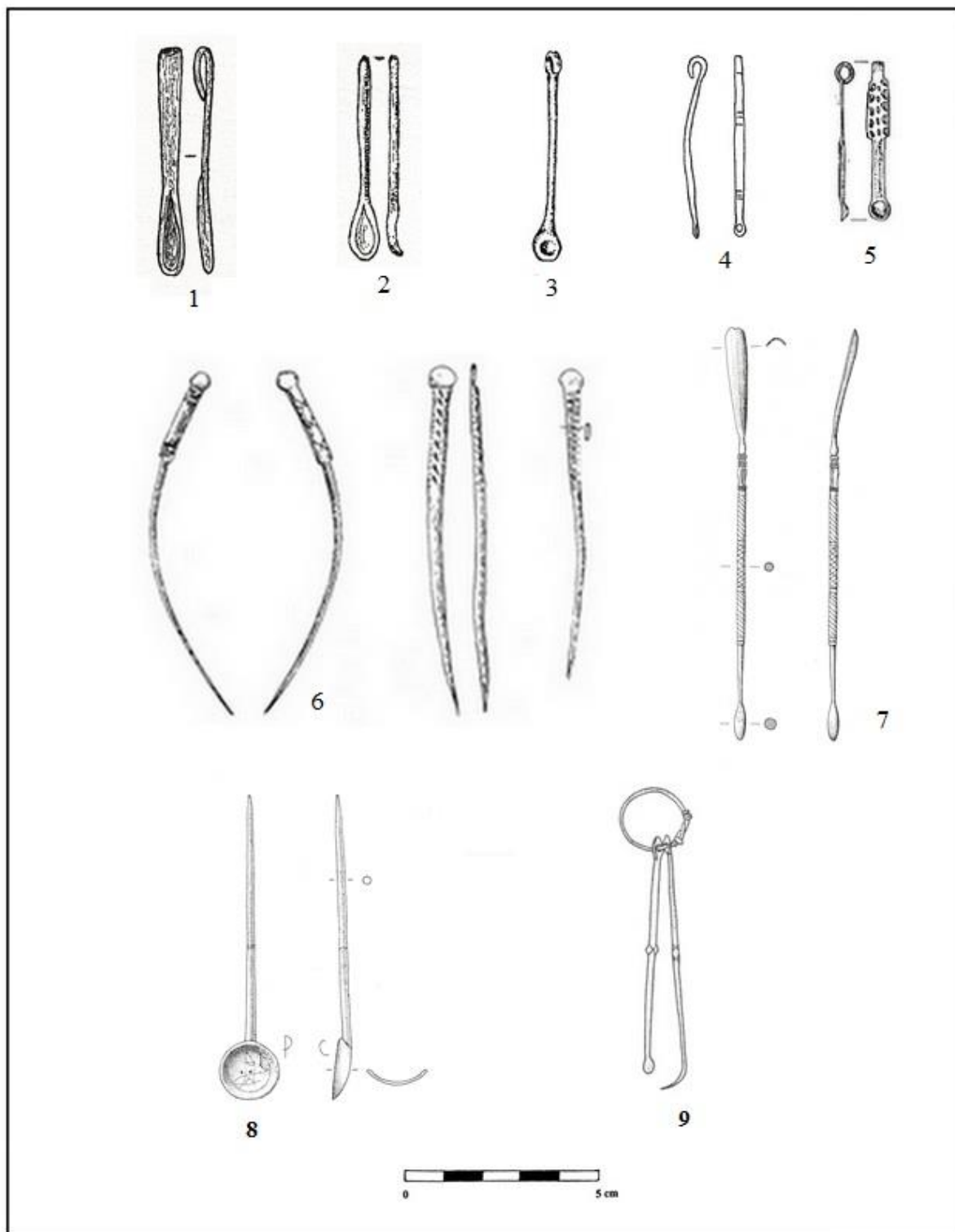
Tejral 2011b, 392, Taf. 70), 15. Lužice, hrob 105 (podle Tejral 2011b, 411, Taf. 78:105/2). 16. Nový Šaldorf, hrob 26/23 (podle Tejral 1982, 145, Obr. 52:3), 17. Pňov, hrob 66 (podle Hellich 1918, 150, Tab. 14:3), 18. Postolprty, hrob 17/92 (podle Blažek 1999, 124, Obr. 4:3), 19. Velatice, hrob 7/37 (podle Tejral 1982, 145, Obr. 52:4), 20. Untersiebenbrunn, hrob I (podle Nothnagel 2008, Taf. 7:23), 21. Mořice, obj. 545 (podle Beneš 2007, Obr. 19:7), 22. Smolenice, sídlištní objekt (podle Fedorová 2013, Obr. 43:10), 23. Ringelsdorf, sídlištní objekt (podle Stuppner 1991c, Abb. 1262), 24. Straß, hrob 4 (podle Adler 1978, 65, Taf. 21:1) 25. Rohrendorf, hrob 2 (podle Hampl 1965, Taf. 1:8), 26. Ringelsdorf, sídlištní objekt (podle Jedlicka 1995, Abb. 959), 27. Ringelsdorf, sídlištní objekt (podle Stuppner 1990, Abb. 1440.).

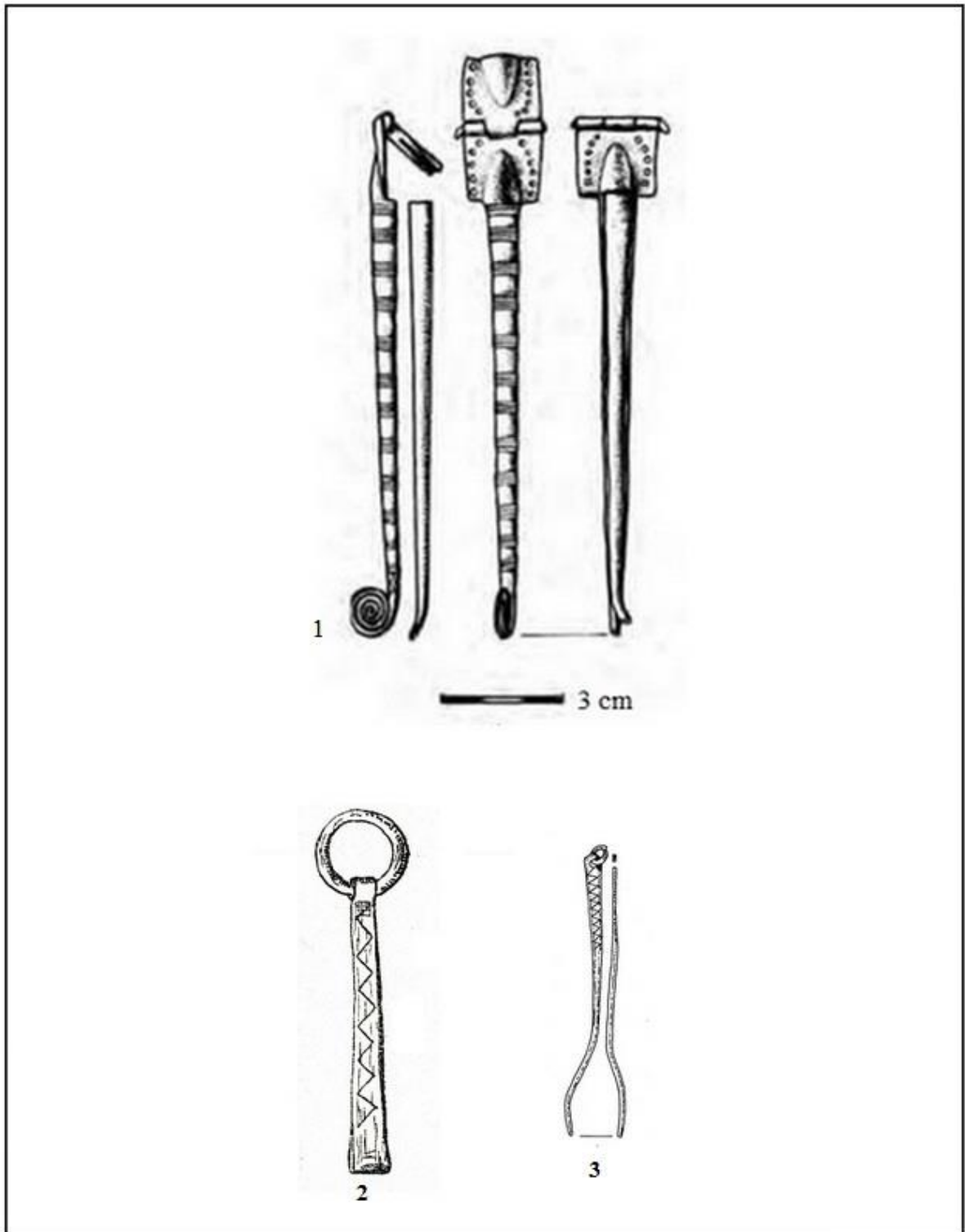
Tab. 13. Zrcátka Doba římská: 1. Baumgarten an der March, hrob 6, M. 1:2 (podle Pollak 1980, 13, Taf. 3:5), 2. Hroznová Lhota, povrchový sběr (kresba Š. Trávníčková), 3. Bohdanovce nad Trnavou (podle Kolník – Mitáš 2012, 50, Obr. 6:2), 4. Dobřichov – Pičhora, hrob 68, M. 1:1 (podle Droberjar 1999, 355, Taf. 53:3), 5. Bratislava Trnávka – Zadné, obj. 44, M. 1:1 (podle Varsík 2011, 341, Tab. 31:7), 6. Dobřichov – Pičhora, hrob 131, M. 1:2 (podle Droberjar 1999, 375, Taf. 73:1).

Tab. 14. Zrcátka Doba stěhování národů: 1. Groß – Harraas, hrob? (podle Tejral 1982, 101 Obr. 35:1), 2. Krakovany – Stráže, hrob 1, (podle Tejral 2011a, 408, Abb. 171:3), 3. Mödling, hrob 2 (podle Tejral 2011a, 412, Abb. 104:5), 4. Bojná, sídl. objekt (podle Pieta 2007, 176, Obr. 3:11), 5. Untersiebenbrunn, hrob I (podle Nothnagel 2008, Taf. 7:24, 24a), 6. Rakšice, hrob 2/24 (podle Tejral 1982, 213, Obr. 91:2), 7. Rybník – Krivín (podle Fedorová 2013, 125, obr. 38:8), 8. Vícemilice, hrob 1 (podle Tejral 1982, 138, obr. 50:7), 9. Untersiebenbrunn, hrob II (podle Nothnagel 2008, Taf. 21:5, 5a, 5b), 10. Šarovce, hrob 5/1955 (podle Novotný 1976, 192, Taf. XVI:49).

Tab. 15. Ušní lžičky: 1. Kostelec na Hané, hrob 33 (podle Zeman 1961, 24, Obr. 6, E:a), 2. Kostelec na Hané, hrob 390 (podle Zeman 1961, 154, Obr. 73, B:a), 3. Soběsuky, hrob 1 (podle Blažek 1995, 146, Abb. 10:3), 4. Uherský Brod, obj.? (podle Zeman 1999, Tab. 34:4), 5. Drösing, parcela 4936 (podle Stuppner 1991b, Abb. 1236), 6. Cífer – Pác , obj.? M. 2:3 (podle Hrnčiarik 2013, 49, Taf. 88:701-703), 7. Mušov, hrob 1 (podle Peška – Tejral 2002, 590, Taf. 117:G5), 8. Mušov, hrob 1 (podle Peška – Tejral 2002, 589, Taf. 116:G4).

Tab. 16. Kulma/vějíř. Měcholupy, hrob 1 (podle Popa 2007, 336, Abb. 4:1), 2. Škrabátko. Kostelec na Hané. M. 1:1 (podle Zeman 1961, 145, obr. 68.B:b), 3. Watzelsdorf, sídlištní objekt. M. 1:1 (podle Adler – Wallner 1991 Abb. 1086).